

Broedvogelinventarisatie 2025

Eckartsebos en landgoed de Bogten in Eindhoven

Broedvogelinventarisatie 2025

Eckartsebos en landgoed de Bogten in Eindhoven

Door:

IVN Veldhoven Eindhoven Vessem (VEV)

Een inventarisatie van natuurgebied Eckart en de Bogten in het noordoosten van Eindhoven. Het gebied is in bezit van de gemeente Eindhoven en bij Staatsbosbeheer en landgoed de Bogten bij leden van de familie Smits van Oyen.

Door: Heine van Maar, tekst.

Joost Vullings, geschiedkundige bijdragen en ontmoetingen in het veld.

Gerard Lijten, Theo Kampshof, Jan Koopsen en Heine van Maar, foto's.

Theo Kampshof en Gerard Lijten, opmaak.

November 2025.

Deelnemers

Jan-Karel op de Coul
Mado Dalsem
Wil Dijkhuizen
Elly Fuchs
Corien van den Heuvel
Peter Janssen
Theo Kampshof
Jan Koopsen
Josefien Lansbergen
Gerard Lijten
Heine van Maar
Laura Noordam
Lambert Prüst, in juli overleden
Martijn Rijkers
Erwin Rijkers
Leonhard Schrofer
Anne-Marie Stoop
Ben Vermeulen
Joost Vullings
José Walthuis
Ans de Zeeuw

Inhoud

Samenvatting	pagina 5
Inleiding	pagina 5
Het onderzochte gebied	pagina 7
Uitvoering van de broedvogelinventarisatie	pagina 19
Resultaten van het onderzoek	pagina 21
Soortbespreking	pagina 26
Conclusies vanuit vogelsoorten	pagina 58
Conclusies en overwegingen per deelgebied	pagina 69
Nawoord	pagina 74
Overige waarnemingen	pagina 74
Literatuurlijst	pagina 79
Herkomst kaartmateriaal, ondergronden en foto's	pagina 80
Bijlagen	pagina 80

Samenvatting

We hebben in 2025 een broedvogelinventarisatie van het Eckartsebos uitgevoerd. In 2010/2011 was dit ook het geval. Het gebied “Eckart” is een groot natuurgebied en bestaat uit het wandelbos Eckart, het landschap van de Oude Muschberg, de beekdalen van de Dommel en de Kleine Dommel en het bos van landgoed de Bogten. We komen opnieuw tot de conclusie dat Eckart heel waardevol is voor broedvogels. Sinds de vorige telling verdwenen er soorten, maar kwamen er ook soorten bij, de balans is positief, ondanks dat het aantal territoria wat afnam. Naast de waarde van de oude bossen valt het herstelde landschap van de Oude Muschberg op. Hier vestigen zich karakteristieke soorten van het agrarische coulissenlandschap. Ook valt op dat het verdwijnen van oude populieren sinds 2010/2011 leidt tot het wegvallen van een aantal vogelsoorten. Hieruit blijkt de waarde van deze boomsoort. Eckart kenmerkt zich door de veelheid aan bosvogels en het grote aantal struweelvogels in het beekdal van de Kleine Dommel en de Oude Muschberg.

Door de extreme droogte in 2025 verdwijnt vrijwel alle water uit het gebied, een punt van zorg. Juist nadat we vorig jaar kletsnatte omstandigheden beleefden. Boomsoorten die al verzwakt waren kregen de genadeklap.

We doen enkele aanbevelingen.

- Eckartsebos: zeer waardevol bos. Bijplanten met jonge bomen en struiken om de variatie aan loofhoutsoorten en het gebrek aan jong bos te verkleinen.
- Eckartsebos: mogelijk nog extra vernattingsmaatregelen treffen. 2025 heeft laten zien dat de grondwaterstand toch 1.5 meter wegzakt, ondanks de vernattingsmaatregelen die de afgelopen 10 jaar zijn gerealiseerd.
- Oude Muschberg: bijplanten van solitaire eiken om biotoop geschikter te maken voor bosrandsoorten als geelgors, geen wandelpad aanleggen.
- Weilanden van Eckart: laanzones verbreden met kruidenrijke stroken om vogelbevolking hier een impuls te geven.
- Vochtig hooiland en kruidenrijk grasland langs Kleine Dommel: huidige beheer voortzetten, maaien en afvoeren.
- Kruidenrijk grasland in de Koppelen in bezit bij Staatsbosbeheer: verder vernatten door sloten af te sluiten.
- Bestand aan populierenbos beschermen en oud laten worden ten behoeve van o.a. wielewaal, kleine bonte specht, kauw en spreeuw.
- De Bogten: zeer waardevol bos. Niets doen, het is een oud bos waar vele tientallen jaren geen beheer is geweest en het vertegenwoordigt een grote waarde als oude boskern. Sinds 1830 staat hier (hakhout) bos. De eigenaren zouden het kunnen bestempelen en beheren als bosreservaat.

Inleiding

Ieder jaar bepalen we als vogelwerkgroep welk natuurgebied we op broedvogels willen onderzoeken. In 2025 komt het Eckartsebos in Eindhoven naar voren. Een gebied wat we al eerder in 2010 en 2011 hebben onderzocht. Destijds is twee gedeeltes vanwege de omvang van het gebied. In 2025 nemen we de delen samen en vervalt het gebied rondom het landhuis ten

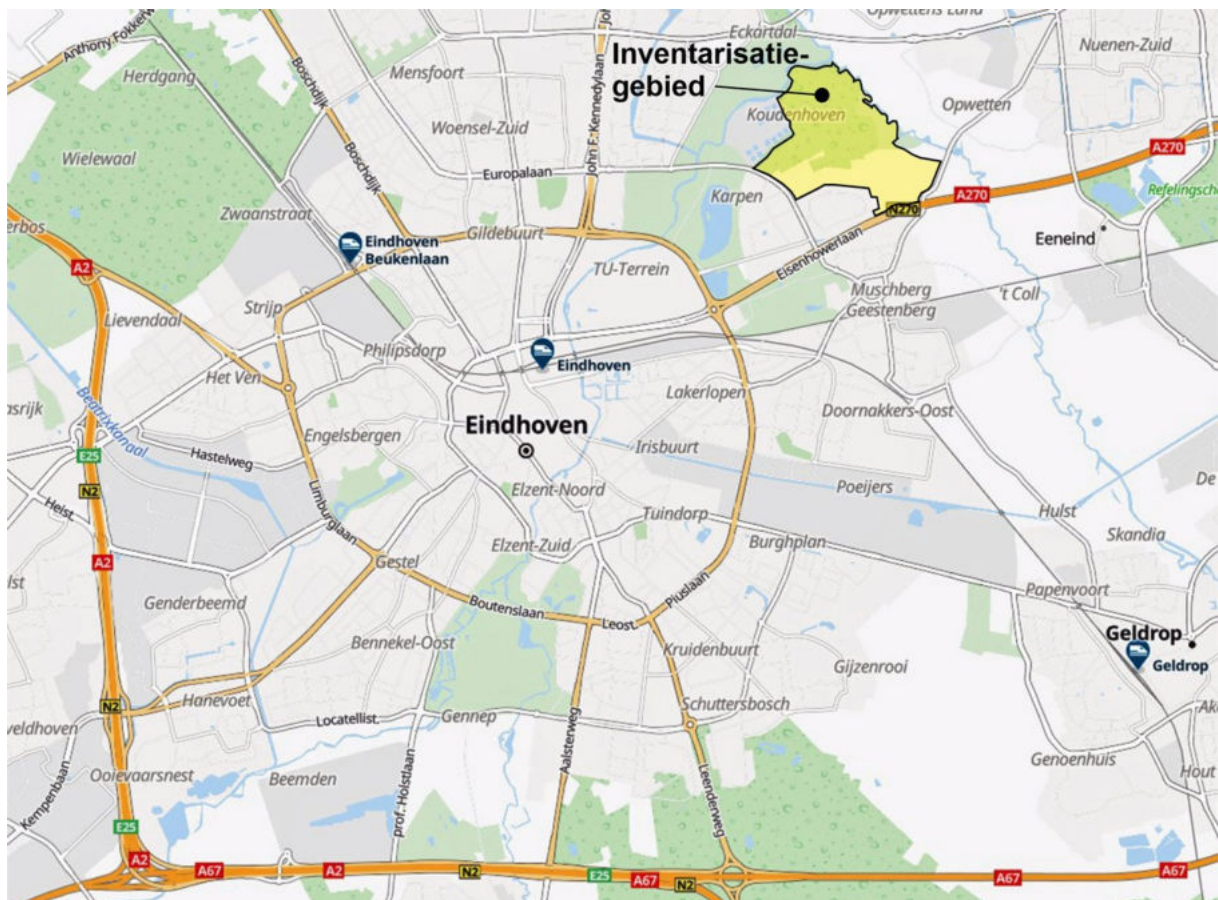
noorden van de Dommel. Voor de inventarisatie van start gaat hebben we contact met de gemeente Eindhoven, die de inventarisatie graag ziet plaatsvinden.

De gegevens gaan naar Sovon, het landelijke kennisinstituut voor vogels. Bij de begrenzing van het telgebied hebben we zoveel mogelijk de grenzen van 2010 en 2011 aangehouden om goed te kunnen vergelijken. We bedanken hier alvast Frank Verhagen van de gemeente Eindhoven voor het geven van toestemming het gebied te betreden en het enthousiasme voor de inventarisatie. Verder bedanken we alle deelnemers aan de inventarisaties en voor de hulp bij het maken van dit rapport van Theo Kampshof, Gerard Lijten en Joost Vullings.

De inventarisatie in 2025 past in een reeks broedvogelonderzoeken die we als vogelwerkgroep van het IVN VEV al sinds het jaar 2000 uitvoeren. Ieder jaar verschijnt een rapport dat te vinden is op de site van deze IVN afdeling. We inventariseren volgens de landelijke BMP-A methode, (Broedvogelmonitoringsproject-Alle soorten) van SOVON. Iedere waarneming is ingevoerd op de site van deze organisatie. De clustermethode van Avimap brengt vervolgens het aantal territoria per soort in beeld. We hebben 3 telgroepen gevormd. Iedere telgroep wisselt steeds van deelgebied, zodat aanwezige kennis bij de leden optimaal benut wordt. Er zijn een achttal bezoekerondes in de vroege ochtenduren. Verder houden we ook een aantal avondbezoeken voor o.a. uilen en houtsnip. Wij proberen daarmee een zo volledig mogelijk onderzoek uit te voeren. Het onderzoek is vlakdekkend, wat wil zeggen dat de gehele oppervlakte van het gebied op alle voorkomende soorten in kaart is gebracht. De inventarisatierondes vinden zowel plaats op de zaterdagochtend als door de week.

We brengen dit rapport uit vanuit IVN afdeling Veldhoven Eindhoven Vessem (VEV)

Ligging inventarisatiegebied

Het onderzochte gebied

Het geïnventariseerde gebied noemen we voor het gemak het Eckartsebos en de Bogten. In werkelijkheid bestaat het uit verschillende gedeeltes met ieder een eigen karakter.

Eckart

De naam Eckart is heel oud. Eckart was een kleine heerlijkheid met een lange geschiedenis. Oorspronkelijk bestond Eckart uit een eiland, dat begrensd werd door de Dommel aan de oostkant en een voormalige bedding van deze rivier, de Dode Gracht geheten, aan de westkant. Deze voormalige bedding is nu de Oude Gracht in Eindhoven. Het eiland is al heel lang bewoond. Er zijn 3 hoeven bekend, de derde Eckart genaamd en is gesticht tussen 1307 en 1312. Vanaf ongeveer 1559 is sprake van een klein slot, in 1695 bouwt men een groter kasteel. De laatste eigenaar is de familie Smits van Oyen. Na verkoop van het landhuis en grote delen van het landgoed in de vorige eeuw wordt er zorginstelling Eckartdal of Jozefdal gevestigd. Op dit moment heeft Lunetzorg het landhuis en omliggende gebouwen in gebruik.

De Bogten

Het huidige landgoed de Bogten hoort bij het oude landgoed Eckart. Een lange laan, de Eckartseweg, loopt vanaf het landhuis in zuidelijke richting met een brug over de Dommel. In tegenstelling tot landhuis Eckart is landgoed de Bogten nog steeds in bezit van leden van de familie Smits van Oyen. Het bos van de Bogten is al zichtbaar op de topografische kaart van 1830. In het huidige bos zijn bomen te vinden met een geschatte leeftijd van meer dan 150 jaar. Smalle oude lanen benadrukken het landgoedkarakter.

Wandelbos Eckart

Tussen het voormalige dorpje Tongelre en landgoed Eckart en de Bogten lagen 2 gebieden: het kleinschalige coulissenlandschap met akkers en weiden van Koudenhoven en ten noorden daarvan de weidse velden van de Lage Heide. Het landschap van Koudenhoven is grotendeels veranderd in woonwijken, een restant is wat we nu noemen de Oude Muschberg. De Lage Heide bleef steeds natuurgebied. Het is nu het wandelbos van Eckart. De vochtige heide is omgezet in graslanden en bossen, die aan het begin van de 20^e eeuw werden aangelegd. Er lag een vrij groot ven in, wat langzaam is verland en nu nog als laagte terug te vinden is. Ook in het westen is een laagte te vinden, maar als uitloper van het beekdal. In beide laagtes zijn populieren geplant, die nu bijna helemaal zijn afgestorven. De gemeente Eindhoven heeft in de loop van de jaren alle gronden in Eckart aangekocht en voert het beheer.

Oude Muschberg

De Lage Heide liep in zuidoostelijke richting over in oud kleinschalig agrarisch gebied, de Oude Muschberg. Het grenst aan de Wolvendijk. Hier liggen bewaarde landschapselementen tussen de weilanden. Er is eeuwenlang geboerd. De gemeente heeft na aankoop recent veel nieuwe landschapselementen aangeplant om het coulissenlandschap van de Oude Muschberg te herstellen. Een bolle akker is het hoogste gedeelte van het gebied. Hier wordt nu graan verbouwd.

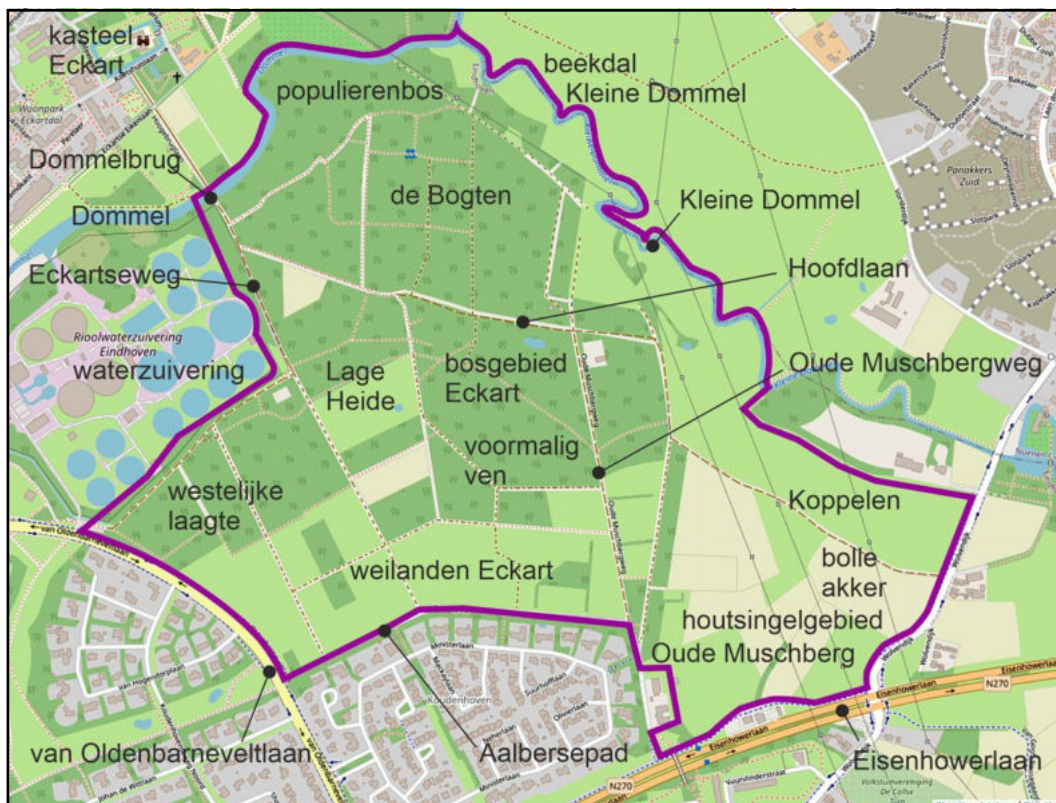
Beekdal van de Kleine Dommel

In het oosten van Eckart vinden we de kronkelende Kleine Dommel in een goed bewaard beekdal. Het water komt vanaf de Opwettense Watermolen en stroomt in het noorden uit in de Dommel. Het beekdal bestaat uit graslanden, kleine bosjes en wat moeras en rietvelden. Het is een tijd als landbouwgrond in gebruik geweest waarbij door bemesting de variatie in de vegetatie flink is afgenomen.

De naam Eckartsebos wordt in de volksmond gebruikt voor de bossen en de weilanden van het gehele gebied.

We hebben het gebied geïnventariseerd voor de vogelbevolking. Maar bekend is de rijkdom aan zoogdieren, paddenstoelen, mossen en plantensoorten. Dit blijkt onder andere uit het inventarisatierapport Eckartsebos en Koudenhoven van de KNNV uit 1974.

Toponiemen

Legenda

 Omtrek inventarisatiegebied

Geschiedenis

Het ontstaan van het eiland

Net ten noordwesten van ons telgebied ligt het kerngebied van het oude Eckart, dat als het ware een eiland is. Het was (en is nog steeds) omsloten door de Dommel en wat we nu de Oude Gracht noemen; een oude rivierarm van de Dommel, die nooit helemaal droog was gevallen. Dat eiland is ontstaan in en net na de laatste ijstijd, die een kleine 12.000 jaar geleden voorbij was. Het landijs bereikte onze streken niet, maar er heerste een pool- of steppeklimaat; weinig begroeiing en gure winden. Lokaal ontstonden kleine dekzandruggen. Toen het water ging smelten en in beweging kwam ontstond ergens in de loop van de tijd de Dommel. Aangekomen bij een hoger stuk in het landschap splitst de rivier zich; het grootste gedeelte gaat aan de oostzijde van de hoogte verder, een deel omsluit de westelijke zijde van wat later Eckart zou worden.

Vele millennia aan bewoning

Op die zandrug en de gebieden eromheen ontstonden naar alle waarschijnlijkheid eiken-beukenbossen, met elzenbroekbos in de natte delen van de beekdalen. Dit 'oerbos' blijft lang in stand en bood waarschijnlijk een voedselrijk welkom voor de jagers die als eerste groep mensen het langzaam ontdooiende noordwestelijke stuk van Europa bezochten. Er zijn diverse archeologische vondsten gedaan die duiden op de aanwezigheid van deze rendierjagers in kleding van dierenhuiden met jachtattributen van vuursteen.

Zij lijken onze streken vele millennia voor zichzelf alleen te hebben, tot zo'n 7.000 jaar geleden de landbouwers ze verdrijven (of omscholen?). Er zijn vondsten die duiden op permanente bewoning, al is de exacte locatie van de boerderijen niet bekend. Wel zal het bos voor het eerst aangetast zijn om in de houtbehoefte op de boerderijen te voorzien. Of om ruimte te maken voor de gebouwen zelf die samengesteld werden met het materiaal dat voorhanden was: eikenhout, riet en klei uit het beekdal. Ook worden er akkers aangelegd op de wat hogere gebieden, en weilandjes in de lagere.

Vlak voor het begin van onze jaartelling rukt Julius Caesar met zijn Romeinse troepen op naar het noorden en belandt in onze streken. Voor het eerst worden de mensen die hier wonen beschreven en zo komen we te weten dat het toenmalige Eckart bij de Menapiërs in worden gedeeld. Een stam die de zuidelijke bezetters met guerrillatactieken bestookt: verdekt opgesteld in de moerassen delen ze speldenprikjes uit aan de optrekkende Romeinen. Nadat hun burens, de Eburones, genadeloos door de Romeinen uitgemoord worden verlaten ze onze streken en vestigen zich aan de overzijde van de Schelde aan de Vlaamse kust.

De Texuandri zijn hun opvolgers. Brabant zal nog tot na het jaar 1000 als Toxandrië bekend staan, genoemd naar deze Germaanse stam die al snel uit de analen verdwijnt en op lijkt te gaan in de Bataven. Eenmaal onderworpen breken er economisch welvarendere tijden aan; net ten zuiden van Eckart (aan de huidige Amazonelaan) wordt een grote boerderij gebouwd en overal op en rond Eckart zijn archeologische vondsten gedaan die wijzen op een grote invloed van de Romeinse cultuur. Na een paar eeuwen neemt de invloed van Rome af en uiteindelijk valt het rijk uit elkaar. Op Eckart lijkt een wat stillere periode aan te breken, al zijn er nog sporadische vondsten die erop wijzen dat het eiland nooit voor lang verlaten is geweest.

Hetsrode, Luytelaar en Eckart

Het bos groeide op veel plekken weer aan, wat te zien is aan de oudste bekende toponiem op Eckart: Hetsrode. In 1304 komt deze naam voor het eerst in de archieven voor vanwege het gegeven dat ze in handen van een zekere ridder Geerlinck komt. Uit andere notities blijkt dat deze boerennederzetting vermoedelijk al vanaf minimaal het jaar 950 bestaat. Ze bevond zich aan de zuidwestelijke kant van het eiland in de Dommel en groeide in de loop der eeuwen uit tot een klein gehuchtje met meerdere boerderijen.

Datzelfde gold voor de Luytelaar in het noorden van het eiland, in tijd de tweede hoeve die gesticht wordt. Waarschijnlijk door bewoners van Hetsrode die uitbreiding nodig hadden want er werd direct een verbindend pad naast de Dode Gracht (toen vermoedelijk 'Dooiegraaf' geheten) aangelegd. De oostelijke punt van het eiland lag een stuk lager dan het zuidwesten en noorden, archeologische vondsten zijn er niet gedaan dus van eerdere bewoning lijkt geen sprake. Toch is dit de plek waar de - iets na 1300 voor het eerstgenoemde - hoeve 'ten Eekaert' is gebouwd, waarbij 'Eek' op de aanwezigheid van eiken duidt en -aert op bouwland of gemeenschappelijk gebruik. Deze nederzetting had geen link met Hetsrode of Luytelaar, ze is van buitenaf gesticht en direct als versterkte hoeve gebouwd, voorzien van een gracht.

In Eckart bleef de bewoning heel lang beperkt tot de omgrachte hoeve. In de zestiende eeuw werd er een stenen 'slotje' aan toegevoegd dat er nog tot 1905 heeft gestaan. Dit moet het eerste stenen gebouw op het eiland zijn geweest. Bij een beschrijving van de hoeve uit 1633 worden nog een aantal bijgebouwen vermeld waaronder schuren, een bakhuis en een schaapskooi. De schapen vormden een essentieel onderdeel voor de potstal methode die lange tijd gebruikelijk is geweest; overdag graasden ze en hielden ze de open plekken open. 's Avonds gingen ze op stal en de mest die ze daar gedurende de nacht deponeerden werd opgevangen in het stro, wat als voedingstof gebruikt werd op de akkers.

Van alle bruggen die Eckart met de omgeving verbonden is de brug tussen ons telgebied en het Eckartdal de oudste. Van oudsher vormde dit de weg naar 't Hofke en Tongelre door het gebied van de Lage Heide, zoals het huidige Wandelbos Eckart vroeger heette. Heide, omdat vanaf de late middeleeuwen het hele land zo goed als ontbost was. Schapen hielden de ontstane heidegebieden open en voorkwamen nieuwe bosvorming. Verderop, waar nu ongeveer de Karpendonkse plas ligt, lag de Hoge Heide.

Het kasteel van Eckart

In 1695 wordt de hoeve van Eckart vervangen door een stenen kasteel, in het bezit van de jonkers Van Vlierden. Het complex is omgracht en voorzien van een ophaalbrug. Naast het kasteel vinden we er een hoeve, het koetshuis en diverse schuren, stallen en remises. Eckart bleef een heerlijkheid en in die hoedanigheid in het bezit van de adel. Daar kwam (voorlopig) een einde aan in 1828, toen Veronica-Cornelia Jansen het voor 37.000 gulden kocht. Veronica was toen twee jaar weduwe van de vermaarde Eindhovense textielfabrikant Johannes Theodorus Smits. Ze woonde op 'Het Groot Paradijs', een groot buitenhuis aan de Dommel op de grens van Eindhoven en Gestel, maar wilde naar Eckart verhuizen. Omdat het uitzicht vanuit het woongedeelte haar niet beviel, liet ze de poortgebouwen en de stallen links en rechts ervan afbreken.

Veronica overleed nog voor de aanpassingen klaar waren en het kasteel kwam in bezit van haar zoon; Johannes Jacobus Smits. Hij was een persoonlijke vriend van koning Willem II en in 1841 verhef deze Johannes in de adelstand. Vanaf 1843 mocht hij zich Johannes Jacobus Smits van Eckart noemen. Het kasteel bleef in bezit van deze familie tot 1896, toen het gekocht wordt door iemand uit een andere tak van het Smits geslacht: Theodorus Gijsbertus Maria Smits van Oyen die ondanks het gebruik van een dubbele achternaam niet van adel was. Deze Theodoor nam met Eduard Cuypers een vermaard architect in dienst en gaf hem de opdracht een nieuw kasteel neer te zetten. Het kwam gereed in 1907 en heeft sindsdien grotendeels hetzelfde uiterlijk behouden. De bijbehorende tuin werd ontworpen door Dirk Tersteeg en kreeg een meer geometrische opzet. In 1912 werd ook Theodoor in de adelstand verheven en nadat zijn vader hem het landgoed Oyen naliet, kon hij zich met recht met de achternaam Smits van Oyen tooien.

Deze familie leverde twee burgemeesters voor het nabijgelegen Nuenen. Op het moment dat ze Eckart aankochten hadden ze reeds het nabijgelegen landgoed Soeterbeek in bezit waar ze een landhuis bewoonden dat op de ruïnes van het oude klooster Soeterbeek was gebouwd. In 1905 werd dat landgoed openbaar verkocht en pas nadat het in 1936 afgebrand was kocht de eigenaar van Eckart, Johannes Theodorus Maria Smits van Oyen, het terug. Hij liet er een nieuw landhuis bouwen en ging daar wonen nadat hij kasteel Eckart verkocht aan de Broeders van de Heilige Norbertus van Elshout. Zij verbouwen het ten behoeve van de opvang van verstandelijk gehandicapten, in 1938 betreden de eerste bewoners de zolder van het kasteel waar zij gehuisvest werden.

Het huidige Eckart

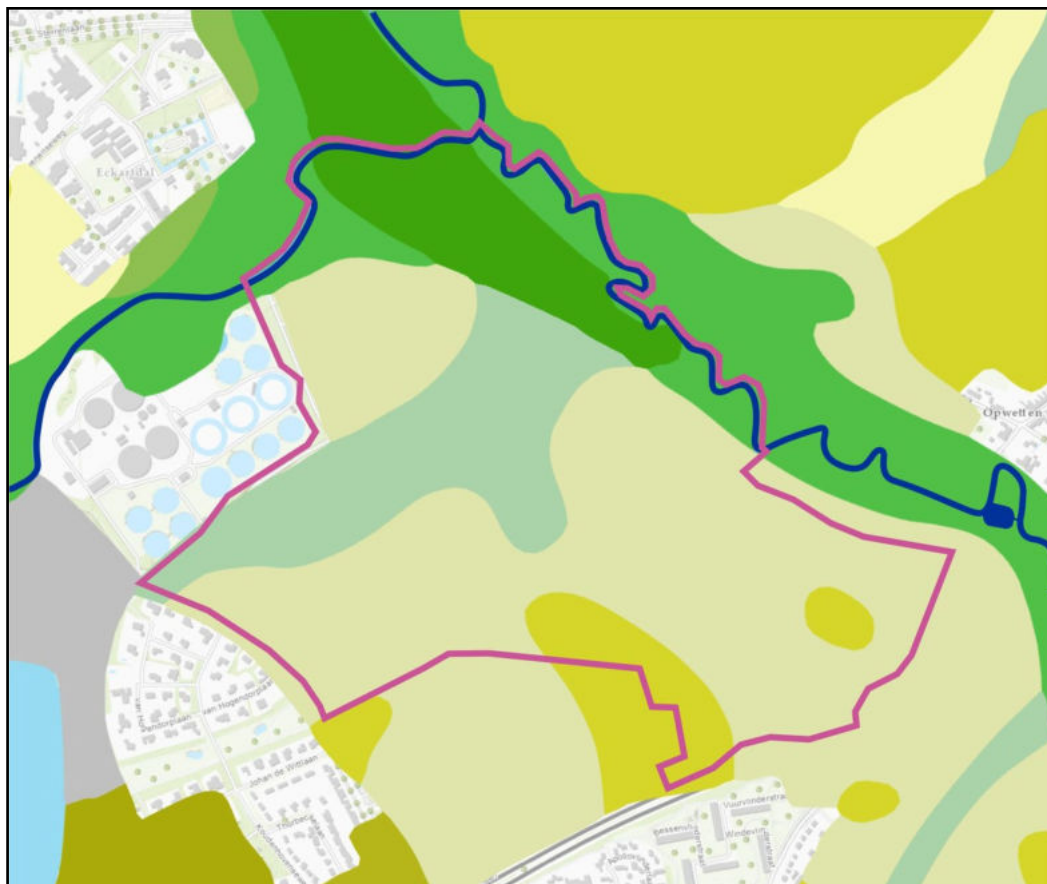
Bestuurlijk is Eckart lange tijd een zelfstandige heerlijkheid geweest, die zich nooit bij het naburige Woensel of Tongelre heeft aangesloten. Na de Napoleontische tijd wordt het in 1810 bij de gemeente Nederwetten gevoegd. Al gauw volgden gemeentelijke herindelingen en werd Eckart toch bij Woensel gevoegd. Tot 1896 heeft die gemeente Woensel en Eckart geheten. Maar in 1920 komt ook aan de gemeente Woensel een eind en gaat ze – samen met Strijp, Gestel en Blaarthem, Stratum en Tongelre – op in de gemeente Eindhoven.

Tot ongeveer 1960 behoudt Eckart zijn kleinschalige, agrarische karakter. Rond die tijd wordt het gebied rondom het kasteel verder ingericht als de eerste paviljoenen gebouwd worden. Langzaam breidt de instelling zich uit en vanaf 1980 – als de laatste broeders uit dienst treden – staat het bekend als Eckartdal. In de jaren '60 krijgt Eckart zijn huidige moderne vorm; de Kennedylaan wordt aangelegd en het Eckart College wordt gebouwd, evenals de woonwijken Oude Gracht en Eckart (ten noorden van de later aangelegde Sterrenlaan). In de jaren '80 volgt de uitbreiding van de wijk De Luitelaar en is het hele eiland, met uitzondering van de Dommelbeemden, volgebouwd.

Te onderscheiden natuur- en landschapstypen

We beschrijven de verschillende soorten natuur- en landschapstypen in het onderzochte gebied. We sluiten aan bij de provinciale systematiek voor het Natuur Netwerk Brabant (NNB) als onderdeel van het Natuur Netwerk Nederland (NNN). Dit is de vroegere EHS. Bij de bossen sluiten we ook aan bij de systematiek van de natuurdoeltypen van D. Bal e.a. (zie bijlage Handboek natuurdoeltypen). De geomorfologische kaart geeft voor dit gebied een mooi inzicht in de hoger en lager liggende gebiedsdelen. De verspreiding van onderstaande landschapstypen komt vaak overeen met de hoogteligging en de grotere of kleinere invloed van de beken.

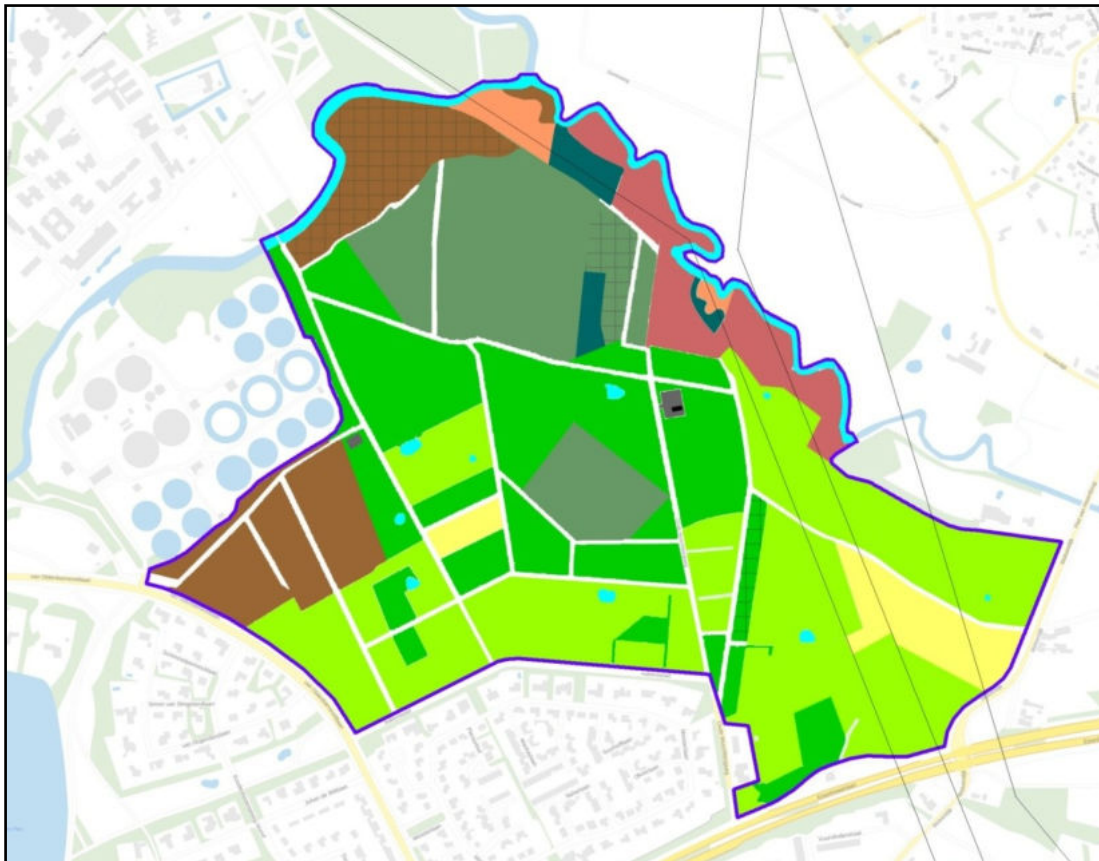
Geomorfologische kaart

Legenda

- huidige loop Dommel en Kleine Dommel (ter orientatie)
- omtrek inventarisatiegebied
- Beekdalbodem
- Beekdalbodem met meanderruggen en geulen
- Dalvormige laagte
- Dekzandrug
- Vlake van ten dele verspoelde dekzanden en löss

Natuur- en landschapstypen

Legenda

	zoete plas, beek en poel		rivier- en beekbegeleidend bos
	dynamisch moeras		dennen-, eiken- en beukenbos (vochtig)
	vochtig hooiland		dennen-, eiken- en beukenbos (droog)
	kruiden- en faunarijk grasland		erf
	kruiden- en faunarijke akker		populieren
	hoog- en laagveenbos		gebiedsgrenzen
			hoogspanningslijn

- Zoete plas, beek en poel (3 ha)

Eckart en landgoed de Bogten liggen tussen de beken de Dommel en de Kleine Dommel. De Dommel stroomt aan de noordzijde van het inventarisatiegebied. Bij geringe regenval blijft de stroming in de beek bestaan door het effluent van de waterzuivering, dat iets bovenstrooms in de Dommel wordt geloosd. De Dommel is hier grotendeels beschaduwd, waardoor de oevers nauwelijks riet bevatten maar des te meer wortels van bomen op de oever. Door het extreem droge voorjaar is de waterstand voortdurend heel laag geweest en heeft het ontbroken aan dekking voor vogels door de vegetatie bij de oever. De Kleine Dommel heeft het grootste deel van dit voorjaar geen stroming gehad. Ook hier was de waterstand heel laag. De beek kent enkele gedeeltes met een vrij smalle

en lage rietstrook. De graslanden grenzen meestal direct aan de beek. De Kleine Dommel heeft een meandering die sinds de eerste kaart van 1830 niet is gewijzigd. Eckart en de Bogten bevatten enkele poelen, deels oud, deels recent aangelegd. Ze zijn vrij klein en hebben voor watervogels (nog) geen betekenis. De beide beken zullen naar schatting een oppervlak beslaan van ongeveer 2 ha. Aan poelen is er naar schatting 1 ha in het gebied aanwezig.

- Dynamisch moeras (1 ha)

Het natuurbeheerplan beschrijft het dynamisch moeras als gebied dat onderworpen is aan steeds wisselende waterstanden. Door variatie in kwel en de waterstand van de Kleine Dommel is dit hier van toepassing. De huidige vegetatie bestaat uit kleine rietveldjes gemengd met wilgenstruiken en plaatselijk bosopslag van elzen. Vooral langs de Kleine Dommel staan wat oude populieren. Door de frequente overstromingen met water uit Dommel en Kleine Dommel is er naar verwachting invloed van vervuild beekwater, vooral op de Dommeloever. Voordat het dynamisch moeras zich hier kon ontwikkelen waren het hooilanden met bemesting en soms beweiding, waardoor verrijking van de bodem heeft plaatsgevonden wat de vegetatie negatief beïnvloedt.

- Vochtig hooiland (6 ha)

Vochtige weilanden kun je onderscheiden in vochtig hooiland of nat schraalland. Beide lopen uiteraard in elkaar over. Het belangrijkste verschil is dat voor nat schraalland kwelinvloed aanwezig moet zijn en invloed van beekwater gering is. Ons onderzoek heeft geen uitdrukkelijke aandacht besteed aan de aanwezige vegetatie en het optreden van kwel. Daarom is de aanduiding vochtig hooiland overgenomen van de kaart van het natuurbeheerplan en met name van de beheertypenkaart, die de huidige situatie in het veld zo dicht mogelijk benadert. De huidige vegetatie bestaat uit

zeggenvegetaties, rietland en graslanden met verspreid grotere bomen. Op de lagere gedeeltes is zeker kwel aanwezig, we zagen dit vooral in het midden van het gebied met vochtig hooiland. Het beheer bestaat uit maaien en afvoeren. Het huidige hooiland heeft in het verleden bemesting gekend en soms beweiding waardoor verrijking van de bodem heeft plaatsgevonden.

- Kruiden- en faunarijk grasland (38 ha)

De graslanden in het zuiden van Eckart hebben een vrij monotone begroeiing en hebben nog weinig betekenis voor vogels. Er wordt gemaaid. Een deel wordt in bepaalde periodes beweide. Rondom de weilanden liggen houtsingels of lanen. Op de kaart van

1830 staat het gebied als Lage Heide aangegeven. De naam suggereert dat het een wat natter heidegebied zal zijn geweest.

De graslanden in het oosten liggen in het kleinschalige houtsingelgebied van de Oude Muschberg. We zien hier bestaande en nieuw aangeplante houtsingels en heel waardevolle restanten van het oude landschap in de vorm van sloten, kleine bosjes en oudere bomen. Dit grasland en akkergebied is al sinds lang in agrarisch gebruik.

Als derde gedeelte zijn er de graslanden in de Koppelen, oostelijk van de zandweg, in bezit van Staatsbosbeheer. Tussen de percelen liggen sloten, deels met riet begroeid. Het onderhoud bestaat uit hooilandbeheer. Ook hier is sprake van voormalig lang agrarisch gebruik met weilanden en hooilanden. Langs het zandpad tussen de bolle akker van de Oude Muschberg en de graslanden van de Koppelen groeien vele kruiden. Het zandpad zal ongetwijfeld heel oud zijn en daarmee zijn waarde hebben. In de Oude Muschberg groeit bijvoorbeeld adderwortel.

- Kruiden- en faunarijke akker (4 ha)

De Oude Muschberg bestaat uit weilanden en een kleiner gedeelte akker. De bodem ligt hier flink hoger, mogelijk door ophoging met materiaal uit een potstal. Dan zou sprake zijn van een bolle akker. De gemeente Eindhoven beheert het perceel sinds kort en heeft er graan met akkerkruiden ingezaaid. De naastliggende akker bevat dit jaar een koolsoort met eveneens veel kruiden. De akkers zijn belangrijk voor vogelsoorten als patrijs en kwartel. Nu helaas niet meer of nog niet aanwezig.

- Hoog- en laagveenbos (3 ha)

Op enkele plaatsen is laagveenbos aanwezig in de vorm van elzenbroekbos (nr. 362 natuurdoeltypen, laagveenbos). Helemaal verscholen in het oude bos van de Bogten ligt een klein gedeelte heel oud elzenbroek met voormalig hakhoutbeheer. Op de kaart uit 1830 wordt dit beheer aangegeven als schaarhout. Het bestaat uit elzenstobben die lang geleden voor het laatst afgezet werden. De uitlopers vormen nu volgroeide bomen met een heel beperkte kroonomvang en naar verhouding maar een beperkte stamdiameter. Uit schatting denken we dat een aantal

stammen zo'n 150 jaar oud zullen zijn. Water blijft hier langer staan dan op andere plekken, maar dit voorjaar viel het ook hier droog. Door het verscholen karakter en de ouderdom biedt dit stuk bos vermoedelijk broedgelegenheid aan roofvogels als havik en buizerd. Hier komt zwarte bes voor. Verder zien we nog enkele heel kleine gedeeltes elzenbroekbos in het beekdal van de Kleine Dommel.

- Rivier- en beekbegeleidend bos (13 ha)

Kenmerk van het beekbegeleidende bos van voedselrijke vochtige gronden, (nr. 366 natuurdoeltypen, eiken- en beukenbos van lemige zandgronden) is dat het regelmatig onder invloed staat van overstroming met beekwater. De grond is voedselrijk en bevat humus en wat leem. Het is hier een beekoordgrond.

We onderscheiden 2 gebieden. In het westen van het inventarisatiegebied ligt wat we de westelijke laagte noemen met een permanent vochtige bodem met leem en een aanplant in de 60er jaren van de vorige eeuw met populier. De oude bomen zijn nu vrijwel allemaal afgestorven. In de ondergroei zien we bosopslag met vogelkers en els. Verder gedeeltes riet met wilgenstruiken. Bij een normale waterstand is het ontoegankelijk. Het waterpeil staat in verbinding met de Dommel. In juli van dit jaar stond de verbindende sloot met de Dommel droog. Op sommige plaatsen vinden we ruwe iep en haagbeuk, een

signaal voor wat hogere voedselrijkdom.

In het noorden in de Bogten ligt een strook tegen de Dommel aan. We noemen dit het populierenbos met madeveengrond. De overgang van zuid naar noord naar dit beekbegeleidende bos is goed te zien met een plotseling hoogteverschil van een meter naar het beekdal ter hoogte van het smalle wandelpad. Voorheen was hier gedeeltelijk hakhoutbeheer en gedeeltelijk hooiland. Er zijn weinig oudere bomen aanwezig. Rond het jaar 2000 werden populieren en in een zone direct langs de Dommel schietwilgen aangeplant. De ondergroei is rijk met een dichte struiklaag van wilgenstruiken en veel vogelkers. Meestal is het ontoegankelijk door de hoge waterstand en het moerassige karakter. Een klein doorkruisend kwelwaterstroompje zorgt voor afwatering van een deel van de Bogten, maar ook dit kwam droog te staan. Op de overgang van de hogere gronden naar het beekdalbos groeit bosanemoon.

- Dennen-, eiken- en beukenbos (20 ha) Vochtig en matig voedselrijk

Het bos van Eckart en de Bogten bestaat grotendeels uit het type Dennen-, eiken, en beukenbos. We maken hier onderscheid in een meer vochtige, lemige en humusrijkere dus voedselrijkere variant in de Bogten en Eckart. (nr. 365 natuurbeheertypen, eiken en beukenbos). We zien de volgende 2 deelgebieden.

Het eerste deelgebied is de voormalige Lage Heide in Eckart. Vroeger lag op deze plek een ven in een dalvormige laagte, zie de geomorfologische kaart. Er is wat meer voedsel aanwezig dan in de omgeving. De laagte heeft de laatste jaren weer een hoge waterstand, nadat het in het verleden eerst werd ontwaterd, maar later door

hydrologisch herstel aan het begin van de 21^e eeuw de natuurlijke waterstand terug kreeg. In het westelijke deel plantte men populier in de 60er jaren van de vorige eeuw. De populieren werden ongeveer 50 jaar oud en zijn nu vrijwel alle afgestorven. In het oostelijke deel groeien els, vogelkers en wilgenstruiken, maar ook dit sterft af, mogelijk door de sterk wisselende waterstanden van de afgelopen jaren door klimaatverandering. Het is in 2025 een troosteloos gebied met veel kale staken. Voor vogels heeft dit bos nu nauwelijks betekenis. In februari was de waterstand nog erg hoog na een nat jaar 2024, maar in juli is de waterstand met meer dan een meter gedaald en staat het gebied helemaal droog. Aan de zuidrand zien we in natte jaren waterviolier.

Het tweede deelgebied is het bos van de Bogten. Het is beekkeerdgrond met een wat rijkere bodem. (nr. 365 natuurbeytypen, eiken- en beukenbos). Er ligt plaatselijk een ondoorlatende leemlaag in de bodem. Kwel is aan de noordrand op veel plekken aanwezig. Op de kaart van rond 1830 staat hier al bos aangegeven in de vorm van schaarhoutbos, dus hakhoutbos. Daarmee is het een zogenaamde oude boskern in Brabant. Hiervan spreek je als sinds de eerste kaarten van 1830/1840 permanent bos aanwezig is geweest en hier dus gedurende bijna 200 jaar een bosklimaat is ontwikkeld. Het bos in landgoed de Bogten is aangeplant door de familie Smits van Oyen. Familieleden hebben tot de dag van vandaag het landgoed in bezit. Het landgoed karakter is zichtbaar door de historische lanenstructuur, die op veel plekken begint te vervagen omdat paden niet meer beloopbaar zijn en laanbomen zijn uitgevallen. Er is her en der rhododendron aangeplant en als boomsoort is de exoot zilversdoorn in delen van het bos aanwezig. Veel van deze zilversdoorns sterven nu af. Verder beuk, zomereik, Amerikaanse eik en een klein deel naaldhout van grove den, fijnspar, lariks en douglas. In sommige delen is de struikbegroeiing vrij karig, het doorzicht door het bos is soms vrij groot. Een oorzaak is de lokaal dichte aanplant uit het verleden. De bosbouwkundige insteek van destijds met aparte plantvakken laat zich hier gelden. De lariks en fijnspar leiden door de huidige extreme droogte, afgewisseld met extreem natte jaren een kwijnend bestaan. Heel bijzonder is dat in de Bogten geen bosbeheer heeft plaatsgevonden gedurende heel lange tijd. Daardoor zijn afgestorven bomen omgevallen en blijven liggen. De leeftijd van het huidige bos schatten we tussen 120 en 150 jaar. Als kenmerkende plantensoorten komen er dubbelloof, dalkruid en salomonszegel voor. Het bos van de Bogten heeft grote rijkdom aan paddenstoelen en mossen.

- Dennen-, eiken- en beukenbos (20 ha) Droog en matig voedselarm.

Hier benoemen we de drogere en voedselarmere variant. Het is het bos van Eckart, variant (nr. 364 natuurbeytypen, bos van de arme zandgrond). Er is maar één deelgebied, namelijk de voormalige Lage Heide. De ondergrond van de Lage Heide en omgeving kent een grote variatie in hoogteligging. Lokaal zijn leembanken aanwezig, die water vasthouden. Enkele jaren geleden werd een deel van de fijnspar en lariks gekapt om het loofhout meer kans te geven. Het bos van Eckart bestaat grotendeels uit zomereik, Amerikaanse eik, beuk en grove den. De oudste gedeeltes zijn naar schatting 100 jaar oud. Alleen in de zone in het noorden waar enkele decennia geleden een leiding voor het waterschap is aangelegd is de begroeiing gevarieerder met ook veldiep en gewone esdoorn. In het noorden, westen en midden lopen enkele oude lanen door het gebied, deels van Amerikaanse eik en deels van zomereik. Deze lanen zijn grotendeels in bezit van de gemeente Eindhoven. Door hydrologisch herstel is de waterstand in het deelgebied Eckartsebos verhoogd.

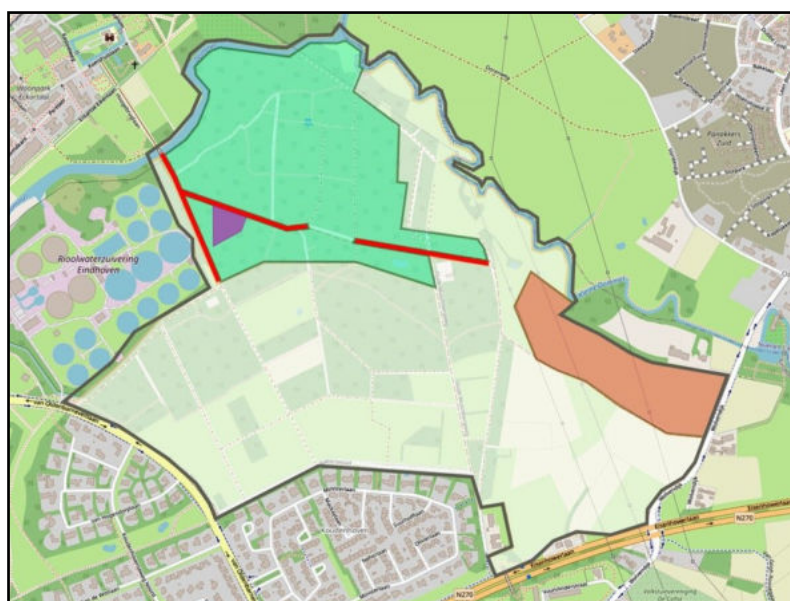
- Erf en tuin (0 ha)

Het Sint Martinusgilde heeft een clubhuis op een perceel in het gebied. Verder is er nog een klein pompstation van waterschap de Dommel.

Oppervlakte in hectaren en eigendom.

Natuurbeheertype in ha	gemeente Eindhoven	landgoed de Bogten	Staatsbosbeheer	Waterschap de Dommel	Totaal
Zoete plas, beek en poel	1 ha	1 ha		1 ha	3 ha
Dynamisch moeras		1 ha			1 ha
Vochtig hooiland	6 ha				6 ha
Kruiden- en faunarijk grasland	31 ha		7 ha		38 ha
Kruiden- en faunarijke akker	4 ha				4 ha
Hoog- en laagveenbos	2 ha	1 ha			3 ha
Rivier- en beekbegeleidend bos	7 ha	6 ha			13 ha
Dennen-, eiken- en beukenbos, vochtig	4 ha	16 ha			20 ha
Dennen-, eiken- en beukenbos, droog	15 ha	5 ha			20 ha
erf					0 ha
	70 ha	30 ha	7 ha	1 ha	108 ha

Eigendommen

Legenda

- eigendom familie Smits van Oyen
- eigendom particulier
- eigendom Staatsbosbeheer
- eigendom gemeente Eindhoven
- lanen eigendom gemeente Eindhoven
- omtrek inventarisatiegebied

Uitvoering van de broedvogelinventarisatie

Het broedvogelonderzoek is uitgevoerd volgens de richtlijnen van de Handleiding Broedvogel Monitoring Project voor alle soorten (BMP-A), waarbij soorten door territoriumindicaties (bijvoorbeeld zang) worden vastgesteld. Voor iedere vogelsoort bestaat een geldige periode van enkele maanden waarbinnen een territorium kan worden geconstateerd. Voor de soorten waarvan één of meer territoria zijn bepaald geldt tevens dat uitgegaan kan worden van het daadwerkelijk broeden in het gebied. Indien twijfels bestaan over het broeden dan is dit bij de soortbespreking in dit rapport benoemd. We hebben het autoclusterprogramma via Avimap van Sovon gebruikt. Dit programma stelt stippenkaarten samen, die we in dit rapport hebben opgenomen.

Het onderzoek heeft plaatsgevonden met 3 telgroepen van steeds ongeveer 4 deelnemers. Een telroute wordt afwisselend linksom of rechtsom gelopen. Een inventarisatieronde vindt steeds plaats tussen een begindatum en een einddatum in een week om daarmee te garanderen dat 2 opeenvolgende rondes minstens 10 dagen uit elkaar liggen, zoals het BMP onderzoek vereist. Er werden 8 rondes uitgevoerd met daarnaast een aantal aanvullende tellingen. Niet iedereen hoort nog alle soorten. We hebben dit opgevangen door groepjes met meerdere vogelaars. Ook hebben we de app Merlin af en toe gebruikt om ons te tippen over de lastige soorten. Het blijkt overigens dat we heel kritisch met deze app moeten omgaan. De informatie klopt niet in alle gevallen. Het noordelijke beekdalbos in de Bogten bleek niet toegankelijk. We hebben dit daarom ook vanaf de noordzijde van de Dommel geïnventariseerd.

Tijdstippen van de inventarisaties, steeds in 3 groepen die ieder een derde van het gebied bestrijken, op donderdag, vrijdag of zaterdag.

Donderdag 13 tot zaterdag 15 februari	Ronde 1	7.30 tot 10.30 uur
Donderdag 6 tot zaterdag 8 maart	Ronde 2	6.45 tot 10.45 uur
Donderdag 27 tot zaterdag 29 maart	Ronde 3	5.45 tot 8.45 uur
Donderdag 10 tot zaterdag 12 april	Ronde 4	6.15 tot 9.15 uur
Donderdag 24 tot zaterdag 26 april	Ronde 5	5.45 tot 8.45 uur
Donderdag 15 tot zaterdag 17 mei	Ronde 6	5.15 tot 8.15 uur
Donderdag 29 tot zaterdag 31 mei	Ronde 7	5.00 tot 8.00 uur
Donderdag 12 tot zaterdag 14 juni	Ronde 8	4.45 tot 7.45 uur

In de avond van 15 januari tellen we uilen en op 16 april hebben we een avondtelling voor houtsnippen in 5 groepen. Verder zijn er een tiental extra deelbezoeken geweest, de meeste overdag.

Weeroverzicht

Samengevat: na een natte winter die doorloopt tot en met januari, volgt een extreem droog voorjaar en zomer met langdurige periodes zonder regenval. De zon schijnt uitbundig, wind ontbreekt en de temperatuur was van maart tot en met juni gemiddeld over deze maanden 1,3 graad te hoog. Door vaak ontbreken van bewolking is het temperatuurverschil over de dag vaak groot. De vroege ochtenden tijdens het inventariseren zijn daardoor koud. De extreme situatie

zorgt voor prachtig weer dit voorjaar, droog en met weinig wind, dus prima voor het inventariseren.

Meer in detail is het weersverloop als volgt. Er valt nog 30 mm regen tot 19 februari, daarna ontstaat een droge periode van zo'n 6 weken tot 13 april met maar 4 mm neerslag. Vervolgens valt in de periode van 13 tot 22 april 35 mm regen. Dan opnieuw een lange droge periode van 5 weken tot 23 mei, met pas daarna wat regen. In juni hetzelfde beeld met een lange droge periode. In juli heeft het vooral in Eindhoven wat meer geregend maar in augustus keerden de heel droge omstandigheden weer terug. Voortdurend hebben hogedrukgebieden het weer bepaald met droog, zonnig en warm weer. De wind viel grotendeels weg. Dit leidt tot een jaar 2025 dat, tot eind augustus bekeken, behoort bij de 5% droogste jaren ooit. Het neerslagtekort loopt op tot ongeveer 300 mm en er valt in Eindhoven 45% minder neerslag dan normaal. Dit leidt tot een grondwaterstandsaling die kan oplopen tot 1,5 meter in het veld. In juli is het 2 keer heel warm met 35 graden in Eindhoven. Gelukkig valt er vanaf september weer meer regen.

Uit klimaatberichten komt naar voren dat extreme periodes van heel droge of juist heel natte jaren steeds vaker zullen gaan voorkomen. De oorzaak ligt in de straalstroom die weersystemen aanstuurt. Deze straalstroom wijzigt doordat het verschil tussen de veel hogere temperaturen in het poolgebied en de matig hogere temperatuur bij de evenaar kleiner wordt, zodat we in West- Europa langdurig hetzelfde weer kunnen verwachten. Een gevolg van het opwarmen van de aarde. De uitzondering wordt steeds minder de uitzondering.

De waterstand in Eckart: in februari, maart en april is het gebied nog kletsnat na veel regen tot en met januari. De kwel doet overal zijn werk in de beekdalen, een teken van het herstelde grondwatersysteem. In heel Eckart staat het water tot in het maaiveld en het stroomt met kleine stroompjes richting Dommel en Kleine Dommel. De graslanden langs de Kleine Dommel kun je alleen bereiken via de oeverwal direct langs de beek. Daarna zorgt het vrijwel ontbreken van neerslag voor het geleidelijk uitdrogen van Eckart. Vanaf mei is het effect in het gebied zichtbaar. De overvloedige zonneschijn versterkt de uitdroging. Het voormalige ven heeft geen water meer. De Kleine Dommel stopt vanaf april met stromen, alleen na een korte regenperiode is er weer wat beweging. De Dommel heeft half juli een extreem lage waterstand waardoor overal strandjes ontstaan en boomwortels in de lucht hangen. De Dommel blijft stromen door de afvoer van de rioolwaterzuivering. Al met al een extreem seizoen. Uit de onderstaande tabel blijkt opgeteld over de maanden febr. tot en met aug. een tekort van 225 mm. regen. Samengevoegd met de verdamping leidt dat in aug. tot een neerslagtekort van ongeveer 300 mm.

2025	Gemeten gemiddelde maand temp	Temp t.o.v normaal	Gemeten neerslag Eindhoven	Neerslag t.o.v. normaal in Eindhoven
januari	3,4 graden	0,2 kouder	100 mm	26 mm extra
februari	3,9	gelijk	30 mm	33 mm minder
maart	7,1	0,6 warmer	4 mm	54 mm minder
april	11,5	1,7 warmer	35 mm	7 mm minder
mei	14,1	0,7 warmer	30 mm	28 mm minder
juni	18,3	2,1 warmer	30 mm	36 mm minder
juli	19,0	0,7 warmer	60 mm	15 mm minder
augustus	19,1	1,0 warmer	15 mm	60 mm minder

Nat begin van een droog 2025

Resultaten van het onderzoek

We hanteren in de tabel ongeveer de taxonomische volgorde. Deze volgorde is continu aan wijziging onderhevig door onderzoek aan soorten.

soortnaam	1974	2010 2011	2025	Eindh.	Bogten	Dommel	Veel eisend heid	Dicht heid	Brd code
Knobbelzwaan		1	1			1	1	1	3
Grote Canadese gans		--	1	1			--	1	13
Nijlgans		1	2	2			--	2	13
Wilde eend	x	29	23	8	1	14	1	21	12
Soepeend		--	1			1	--	1	3
Wintertaling KW	x	--	--						
Patrijs KW	x	1	--						
Fazant	x	10	--						
Dodaars		1	--						
Havik		1	1		1		2	1	2
Sperwer		1	1	1			2	1	2

soortnaam	1974	2010 2011	2025	Eindh.	Bogten	Dommel	Veel eisend heid	Dicht heid	Brd code
Buizerd		3	3	2	1		2	3	14
Torenvalk	x	--	--						
Boomvalk KW		1	1	1			2	1	12
Slechtvalk		--	1	1			3	1	5
Waterral		2	2	2			2	2	2
Waterhoen	x	10	6	2		4	1	6	13
Meerkoet		5	2			2	1	2	13
Kievit	x	4	--					4	
Houtsnip		3	3	1	2		2	3	2
Holenduif	x	7	4	4			2	7	13
Houtduif	x	26	9	5	4		1	8	2
Zomertortel	x	--	--						
Turkse tortel	X (woning)	--	--						
Koekoek KW	x	3	3	3			1	3	2
Ransuil KW	x		--						
Bosuil		4	5	4	1		2	5	3
Steenuil	x	--	--						
Gierzwaluw	X (woning)	--	--						
IJsvogel		1	1			1	3	1	6
Groene specht	x	5	4	4			2	4	2
Zwarte specht		1	1		1		2	1	2
Grote bonte specht	x	24	16	7	9		1	15	13
Middelste bonte specht		--	4	3	1		3	4	7
Kleine bonte specht	x	7	3	3			3	3	2
Veldleeuwerik GE	x	--	--						
Kuifleeuwerik EB	x	--	--						
Boerenzwaluw	X (woning)	--	--						

soortnaam	1974	2010 2011	2025	Eindh.	Bogten	Dommel	Veel eisend heid	Dicht heid	Brd code
Huiszwaluw	X (woning)	--	--						
Boompieper	x	--	--						
Grote gele kwikstaart		--	2			2	3	2	12
Witte kwikstaart	x	3	1			1	1	1	14
Winterkoning	x	99	64	48	16		1	60	7
Heggenmus	x	16	11	11			1	11	2
Roodborst	x	65	77	36	41		1	71	12
Nachtegaal	x	--	--						
Blauwborst	x	--	1	1			2	1	2
Gekraagde roodstaart	x	1	--						
Roodborsttapuit	x	6	8	8			2	8	12
Merel	x	71	36	20	16		1	32	7
Zanglijster	x	21	14	12	2		2	13	2
Grote lijster KW	x	--	3		3		1	3	2
Bosrietzanger	x	17	32	31	1		1	30	2
Kleine karekiet	x	14	3	3			1	3	2
Spotvogel GE	x	1	2	2			2	2	2
Grasmus	x	10	8	8			2	8	7
Braamsluiper	x	--	--						
Sprinkhaan- zanger	x	--	--						
Tuinfluit	x	20	11	8	3		1	11	2
Zwartkop	x	74	64	46	18		1	60	12
Tijftjaf	x	55	56	46	10		1	52	12
Fitis	x	12	5	4	1		1	5	2
Goudhaan	x	4	5	3	2		1	5	2
Vuurgoudhaan		--	2		2		2	2	2
Grauwe vliegenvanger GE	x	--	1	1			2	1	2
Bonte vliegenvanger		--	4	1	3		2	4	2
Staartmees	x	5	4	3	1		1	4	12
Matkop GE	x	8	1		1		1	1	2
Kuifmees	x	3	1		1		1	1	2
Zwarte mees GE		3	--						

soortnaam	1974	2010 2011	2025	Eindh.	Bogten	Dommel	Veel eisend heid	Dicht heid	Brd code
Pimpelmees	x	42	25	19	6		1	23	14
Koolmees	x	62	35	25	10		1	32	14
Boomklever		13	19	14	12		2	18	9
Boomkruiper	x	43	29	18	11		1	27	12
Ekster	x	2	--						
Kauw	x	15	--						
Gaai	x	13	7	3	4		1	7	7
Zwarte kraai	x	13	9	8	1		1	9	13
Roek		--	(4)						
Spreeuw	x	42	12	11	1		1	12	14
Wielewaal KW	x	2	(1)						
Huismus GE	X (woning)	--	--						
Ringmus GE	X (woning)	--	--						
Vink	x	32	28	13	15		1	26	2
Groenling	x	3	1	1			2	1	2
Putter		--	3	3			2	3	3
Kneu GE	x	--	1	1			2	1	2
Goudvink		1	3	1	2		2	3	2
Appelvink		--	1		1		2	1	3
Rietgors	x	1	--						
Geelgors	x	--	--						
Aantal soorten	65	58	62	49	35	8			
Aantal territoria		943	696						

Toelichting op de tabel

- Kolom 1: met rood aangegeven soorten staan op de rode lijst van sterk afgenomen vogelsoorten. Het gaat daarbij in 2025 om 7 soorten die territoria hebben.
- Kolom 2: de uitgevoerde inventarisatie in 1974 leverde alleen de aanwezigheid op als broedvogel. In dat jaar werden ook de erven van boerderijen en woningen meegeteld. Daarom is dit nu aangegeven als verschil met de telling in 2025, waarbij geen erven meegenomen zijn.

- Kolom 3: de uitgevoerde inventarisatie van Eckart en de Bogten in 2010 en 2011 besloeg een groter gebied dan de telling in 2025. Met name het gebied ten noorden van de Dommel rondom het huis Eckart is nu niet geteld. In 2010 en 2011 hebben we 2 jaar geteld om het hele gebied te bestrijken. De aantallen territoria in de tabel zijn gecorrigeerd op de gehanteerde gebiedsgrenzen van 2025. Een streepje geeft aan dat de soort niet met een territorium is vastgesteld.
- Kolom 4: de uitgevoerde inventarisatie in 2025. Een streepje geeft aan dat de soort niet met een territorium is vastgesteld. De roek en de wiewaal staan tussen haakjes omdat de territoria vlak buiten het telgebied zijn vastgesteld.
- Kolom 5: het deel van de territoria binnen de eigendomsgrenzen van de gemeente Eindhoven.
- Kolom 6: het deel van de territoria binnen de eigendomsgrenzen van landgoed de Bogten.
- Kolom 7: het deel van de territoria die direct gebonden zijn aan de 2 beken, in eigendom van waterschap de Dommel.
- Kolom 8: Veeleisendheid. Een vogelsoort kan kenmerkend zijn voor een biotoop en vertoont vervolgens een bepaalde veeleisendheid voor dat biotoop. De gebruikte informatie komt uit het rapport van H. Sierdsema. De veeleisendheid van een soort geeft aan hoeveel eisen aan het biotoop voor die soort worden gesteld. Soorten met een brede biotoopkeuze zijn “weinig kritisch”, soorten met een smalle biotoopkeuze zijn “kritisch”. In goed ontwikkelde terreinen komen naast veel gewone soorten ook “kritische” soorten voor. De aanwezigheid van vrij kritische of kritische soorten zegt iets over de kwaliteit van de broedvogelgemeenschap in het biotoop. De veeleisendheid is benoemd in de indicatiewaarde. De beschrijving van de indicatiewaarde is als volgt. Indicatiewaarde 1 betreft een weinig kritische soort. Ze bewonen een breed spectrum aan vegetatietypen of zijn tevreden met een kleine oppervlakte van dat type. Indicatiewaarde 2 betreft een vrij kritische soort. Deze stellen tamelijk strenge eisen aan hun leefomgeving. Deze soorten zijn bij uitstek geschikt om de kwaliteit van een terreindeel te bepalen. Het zijn soorten die vaak in redelijke aantallen voorkomen. Indicatiewaarde 3 betreft kritische soorten. Door de lage aantallen van kritische soorten spelen toeval en externe omstandigheden een grote rol in het al dan niet aanwezig zijn. In de paragraaf conclusies bespreken we relevante ecologische vogelgroepen die gekoppeld zijn aan biotopen.
- Kolom 9: Dichtheid van de territoria per 100 hectare telgebied. Deze dichtheid meten we over het gehele onderzochte gebied, waarvoor we voor in het totaal 108 ha rekenen. Het is gebruikelijk het resultaat per 100 ha weer te geven.
- Kolom 10: Hoogste broedcode
Het uitgevoerde veldonderzoek leidt tot territoria: gebieden die door een vogel of vogelpaar worden gemarkeerd en verdedigd tegen indringers van dezelfde soort. Het is in een territorium te verwachten dat er wordt gebroed maar zeker is dat niet. Uit het soort veldwaarneming volgt een broedcode. Dit is de kans dat een vogelpaar werkelijk heeft gebroed. We hebben tijdens het inventariseren geen speciale aandacht gehad voor de broedcodes, dit had meer tijd gevraagd. Samengevat leiden de codes tot:
Volwassen individu in broedbiotoop: broedcode 1
Paren in broedbiotoop: broedcode 3
Territorium-indicerend: broedcode 2, 5, 6
Nest-indicerend: broedcode 7, 9, 10, 11, 12, 14
Nestvondsten: broedcode 13, 15, 16

Soortbespreking

De opgenomen soorten in de onderstaande bespreking hebben ofwel minstens één territorium in het gebied in 2025, ofwel bespreken we omdat er juist geen territoria meer aanwezig zijn. Meestal zal in een territorium ook gebroed zijn, maar dat hoeft niet. Als we twijfels hebben dan bespreken we dat bij de soort. Vrijwel alle waarnemingen zijn door ons gedaan. Bij bijzondere soorten is aanvullend gekeken naar gevalideerde waarnemingen op waarneming.nl. Met behulp van deze extra waarnemingen kon in een enkel geval een beter beeld ontstaan van het juiste aantal territoria.

■ Knobbelzwaan

1 territorium

Op 15 januari is een koppel aanwezig op de Dommel (via waarneming.nl). We zien daarna 3 keer een paartje op de Dommel. Naar verwachting zal ergens gebroed zijn op het terrein van Lunetzorg bij het landhuis van Eckart.

■ Grote canadese gans

1 territorium

Deze ganzen kiezen de rust van de ontoegankelijke graslanden bij de Kleine Dommel. We zien juvenielen. Het is een nieuwe soort voor Eckart. Weliswaar een exoot, maar toch waardevol met 1 paar.

■ Nijlgans

2 territoria

Tijdens de telronde op 6 maart zit een nijlgans op een oud kraaiennest in de afgebroken top van een eik. De partner reageert agressief tegen een ander paar in de omgeving. Meerdere keren vliegen 2 paartjes boven het bos of foerageren in het beekdal van de Kleine Dommel. Door het vele vliegen van nijlganzen in hun leefgebied zou een territoriumstip beter in het beekdal van de Kleine Dommel kunnen staan.

■ Wilde eend

23 territoria

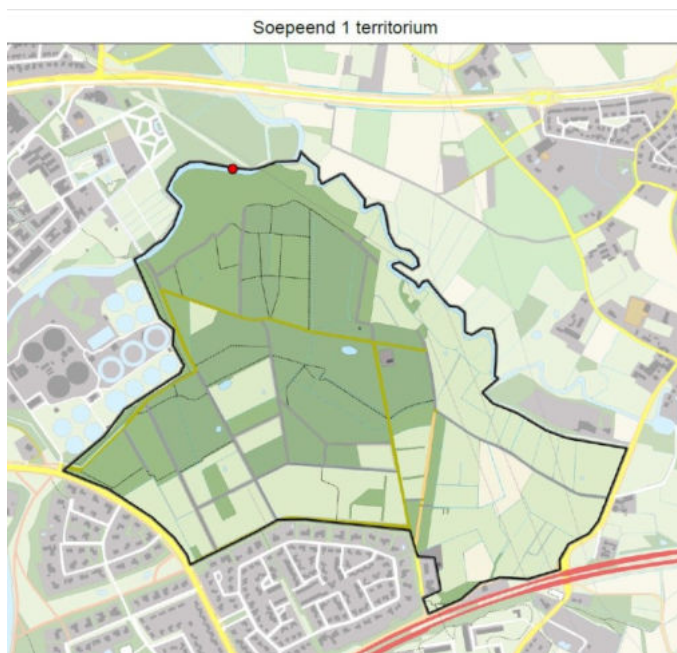

Op 17 mei tellen we in de Dommel 20 mannen wilde eend en 3 vrouwen. Aangezien mannetjes wilde eend bepalend zijn voor het vaststellen van de territoria geeft dit aantal een indicatie van de stand. Na de paring zoeken de mannetjes open water op en dat is in Eckart meestal de Dommel. De meeste territoria komen door het clustersysteem zodoende in deze beek te liggen, maar zullen het resultaat zijn van leefgebied ten noorden en ten zuiden van de beek. Het gebied ten noorden behoort niet bij het telgebied. Door het tellen van de mannetjes wilde eend in de Dommel ontstaat daarmee naar verwachting een flinke overtrekking. De Kleine Dommel heeft weinig

territoria. Daarnaast zien we wilde eenden in de westelijke laagte en het voormalige ven in het midden van Eckart. We zien enkele keren juvenielen in de Dommel.

■ Soepeend

1 territorium

Tussen de fatsoenlijk gekleurde eenden heeft een paartje soepeenden zijn plek gevonden in de Dommel. In 2010/2011 noteerden we geen territorium.

■ Patrijs

geen territoria

We bespreken de patrijs als doelsoort voor akkers en weilanden met veel kruidenrijke plekken. In Eckart en in het bijzonder het coulissenlandschap van de Oude Muschberg is de patrijs nu verdwenen. In 2010/2011 konden we nog een koppel vaststellen. Heel jammer want het biotoop verbetert sinds de herinrichting door de gemeente sterk en zou de patrijs ruimte kunnen bieden. De soort houdt van landschap met akkers en weilanden waar de vegetatie niet hoger is dan zijn kop. Dit gecombineerd met kruidenrijke singels of bermten voor beschutting en broedgelegenheid. Het landschap mag niet te nat zijn vanwege zandbaden.

■ Fazant

geen territoria

Ja, wat is er gebeurd met de fazanten. In 2010/2011 nog 10 territoria, in het beekdal van de Kleine Dommel en in de westelijke laagte. Beide dus in vochtige biotopen, een favoriet leefgebied van de fazant in Nederland. Op sommige plekken is het uitzetten van fazanten lang gebruikelijk geweest. Het zou zomaar kunnen dat dit ook op landgoed de Bogten is gebeurd. Zonder het uitzetten verdwijnt de soort op veel plekken door predatie en voedselgebrek.

■ Dodaars

geen territoria

Op 12 december 2024 duikt een dodaars in het water van de Dommel en op 18 december zijn hier maar liefst 8 exemplaren. Ze overwinteren. Op 20 februari zien we 3 exemplaren bij de brug over de Dommel en horen voor het eerst een roepend exemplaar verder oostelijk in de beek. Een eerste indicatie voor een mogelijk territorium. Maar dat was het, er ontbreken verdere waarnemingen. Dit in tegenstelling tot de telling in 2010/2011 met een paartje in de Dommel in de buurt van de brug en een paartje iets noordelijker na de samenvloeiing van Dommel met Kleine Dommel. De waterstand in de Dommel is dit voorjaar erg laag waardoor dekking in de oevervegetatie nu ontbreekt en er waarschijnlijk geen nestplaats voor de fuutjes te vinden is. De Dommel vormt elders wel een geschikte plek zoals blijkt uit de telling in 2024 van de Klotputten

met 2 territoria en de telling in 2022 in Bokt met 3 territoria. Hier moeten we bij zeggen dat de waterstand in de Dommel in 2022 en 2024 veel hoger was.

■ Havik

1 territorium

Op 15 februari zien we de eerste haviken. Twee vrouwen vliegen achter elkaar aan door het bos en er roept een man. Territoriumvorming. Op 13 maart vliegt een man boven het centrale bos. Latere telrondes zijn de vogels meestal aanwezig. De kern van de waarnemingen ligt in de oude elzen van het elzenbroekbos en het loofbos van de Bogten. Ook in 2010/2011 noteerden we een territorium.

■ Sperwer

1 territorium

Er zijn 3 waarnemingen van een sperwer, waaronder een roepend exemplaar op 26 april. In 2011 constateerden we eveneens een territorium in het centrale bos. De waarnemingen zijn wat westelijker dan die van de havik. Blijkbaar ziet de sperwer kans zich hier te handhaven naast zijn grotere broer. In Brabant gaat de stand matig achteruit.

■ Buizerd

3 territoria

Afgezien van een waarneming van 3 trekkende buizerds hebben de vele waarnemingen betrekking op de broedvogels. Door de uitgestrektheid van de bossen is moeilijk te bepalen of er 2 of 3 territoria aanwezig zijn. Een paartje in het beekdal van de Kleine Dommel laat zich veel zien. In 2010/2011 zagen we eveneens 3 territoria, de stand in Eckart is daarmee stabiel.

■ Torenvalk

geen territoria

Eckart is leefgebied voor de torenvalk, daarom vermelden we de soort hier. In het oostelijke coulissenlandschap jaagt de torenvalk veelvuldig. Vaak vliegt een vogel vervolgens naar het oosten waar in de omgeving van de Opwettense watermolen wellicht een nestplek bestaat.

■ Boomvalk, **rode lijst kwetsbaar**

1 territorium

Op 16 mei is een boomvalken paar aanwezig in de oude populieren langs de Kleine Dommel. Hetzelfde biotoop waar we ze in 2011 hebben vastgesteld. De vogels roepen deze ochtend naar elkaar en vormen duidelijk een paar. De slechtvalken, zie hierna, laten zich hier nu even niet zien, maar een combinatie van de beide valkensoorten lijkt niet erg waarschijnlijk. En het blijkt uit latere bezoeken dat de boomvalken zich dit jaar niet lijken te vestigen. Totdat helemaal aan het einde van het telseizoen ineens 3 juveniele boomvalken zich heel mooi laten zien middenin Eckart in het voormalige ven waar nog wat kale staken staan. Het is

op 28 augustus. De 3 jonge vogels zitten gebroederlijk bij elkaar. Met lichtbruine verticale strepen op hun borst en buik. Ze roepen naar elkaar en vliegen af en toe even een rondje om een

prooi te vangen. Nou, die hebben ons om de tuin geleid. Goed verstopt, waarschijnlijk ergens in het gebied, hebben ze toch 3 jongen groot gekregen. Maar zeker weten doe je dit niet. Het is bekend van de boomvalk dat ze zich heel verborgen gedragen. De boomvalk neemt in Nederland geleidelijk af en staat op de rode lijst. Het vermoeden bestaat dat de havik de boomvalk uit de bossen verjaagt. Er worden meer nesten gezien in hoogspanningsmasten.

Slechtvalk

1 territorium

Op 26 maart maakt een paar slechtvalken zich kenbaar op een hoogspanningsmast in het beekdal van de Kleine Dommel. Eén roept voortdurend. De beide vogels bivakkeren er een uur. Ook op 27 maart zitten 2 exemplaren in een hoogspanningsmast. De aanwezigheid intrigeert ons, zou het een nest met jongen kunnen worden? Op 1 april gaan we weer kijken. Er zijn enkele oude kraaiennesten aanwezig in verschillende masten. Op deze datum vliegt het vrouwtje rond en zit daarna langdurig op een mast. Een man komt aanvliegen, waarop het vrouwtje gaat roepen en het mannetje meteen tot de paring overgaat. Dat belooft wat... Op 13 april roept een slechtvalk vanaf de ochtendschemering vanuit één van de masten. Er is geen tweede vogel. De telling op 27 mei laat 1 slechtvalk zien in het beekdal. Op 29 mei zijn twee slechtvalken aanwezig, waarvan één roepend op een mast in het noorden van het gebied. De vrouw heeft een prooi die ze in aanwezigheid van een man plukt en opeet. De aanvankelijke hoop op een nest gaat geen werkelijkheid worden. Op 15 juni is een exemplaar aanwezig in het noorden van het gebied. De territorium indicerende waarnemingen zijn voldoende, maar er is zeker geen sprake van een nest. Van slechtvalken is langzamerhand bekend dat met name de vrouwtjes zich nogal wispelturig gedragen en in het broedseizoen wel eens rondzwerven. Misschien dat zich hier in de komende jaren een succesvol paar gaat settelen. Masten met oude kraaiennesten genoeg en ook aan prooien aan de rand van de stad ontbreekt het niet.

■ Waterral

2 territoria

Op 13 april horen we een waterral in het beekdal van de Kleine Dommel. En op 25 april één in onder water staande wilgenstruiken in de westelijke laagte. Op beide plaatsen is dan nog wel water aanwezig, maar later verdwijnt dat volledig. Je zou verwachten dat er wat meer territoria aanwezig zouden zijn. De toenemende droogte gedurende het seizoen zal de aantallen negatief hebben beïnvloed. In 2010/2011 onder eveneens zeer droge omstandigheden telden we ook 2 waterral territoria. Uit literatuur is bekend dat de aantallen per seizoen sterk kunnen wisselen afhankelijk van natte jaren.

■ Waterhoen

6 territoria

De aantallen waterhoentjes zijn in de loop van dit voorjaar afgenomen. De geldige periode is vanaf 15 april. Voordat deze geldige periode werd bereikt noteerden we 3 a 4 roepende waterhoentjes verspreid over de Kleine Dommel. Later kwam door de droogte de stroming tot stilstand. Na 15 april hebben we in de niet stromende Kleine Dommel geen enkel waterhoen meer aangetroffen, ook bij intensief afzoeken van de beek. De oeverbegroeiing is weelderig, daar kan het niet aan liggen. Sovon noemt droogte in het voorjaar als oorzaak van afname van het waterhoen. Pas op 27 mei na 15 mm regen stroomt de beek weer enigszins, maar dat levert geen

territoria op. Verder roepen in de avond van 16 april 2 waterhoentjes vanuit het toen nog natte voormalige ven. Een prima plek, ver van het open water. De Dommel heeft ook enkele territoria.

■ Meerkoet

2 territoria

De meerkoet heeft maar 2 territoria. De lage waterstand in de Dommel zal hier debet aan zijn. Een nest van meerkoet en waterhoen liggen in mei op 1 meter afstand van elkaar in een gedeelte met een bredere rietkraag. Beide vogels broeden op dat moment op het nest. Blijkbaar is er soms toch verdraagzaamheid tussen beide soorten.

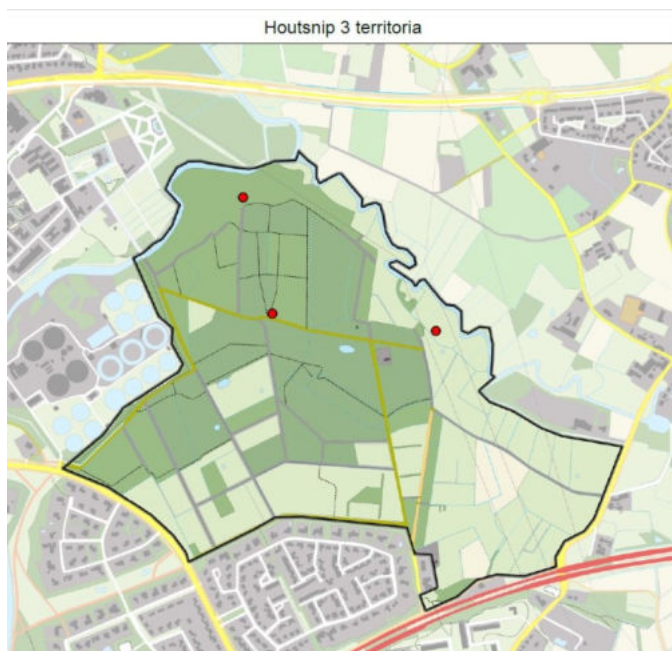
■ Kievit

geen territoria

In de Oude Muschberg hebben naast weilanden ook steeds akkers gelegen. Eén akker is een bolle akker, daar hadden 3 van de 4 kievit territoria in 2010/2011 hun plek. Ze zijn er helemaal verdwenen door intensief landbouwkundig gebruik tot voor kort. We hebben in dit seizoen niet één kievit in het gebied gezien.

■ Houtsnip

3 territoria

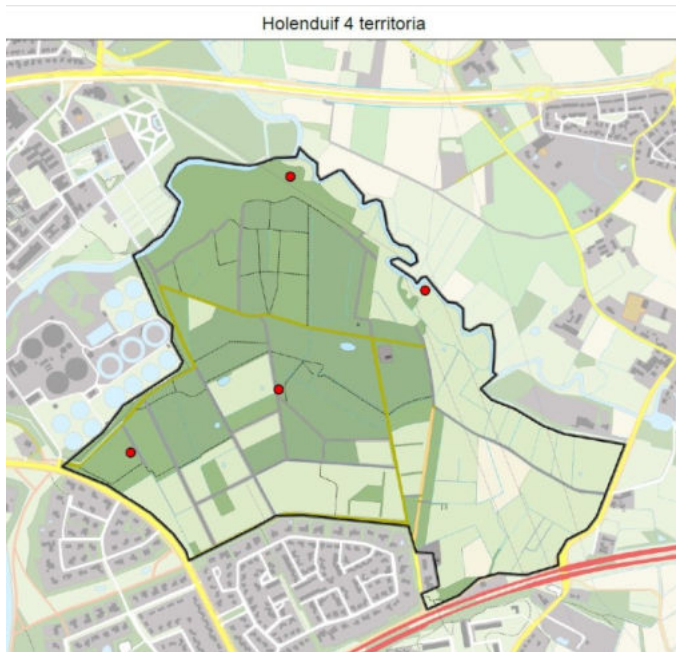
Naast het verzamelen van enkele losse waarnemingen houden we op de avond van 16 april een simultaantelling. Vanaf 5 posten noteren we alle waarnemingen tussen 20.30 en 22.00 uur met het precieze tijdstip en tekenen de vliegrichting in. Met 17 waarnemingen hebben we een goede avond. Het is rustig en helder weer. Door combinatie van de vliegrichting van elke waargenomen vogel komen we tot minstens 3 verschillende exemplaren. Maar literatuur vermeldt dat het aantal territoria lastig is vast te stellen bij deze soort. De waarnemingen betreffen voornamelijk het noordelijke gebied, dus de Bogten en het beekdal

van de Kleine Dommel. De oude vochtige bossen vormen een goed biotoop voor de soort, het

zou zomaar kunnen dat er toch wat meer exemplaren aanwezig zijn. In 2011 kwamen we eveneens tot 3 territoria, maar toen meer in de natte bosgedeeltes met populierenopstand. Deze opstand is nu grotendeels verdwenen. De houtsnip neemt geleidelijk toe in Nederland.

■ Holenduif

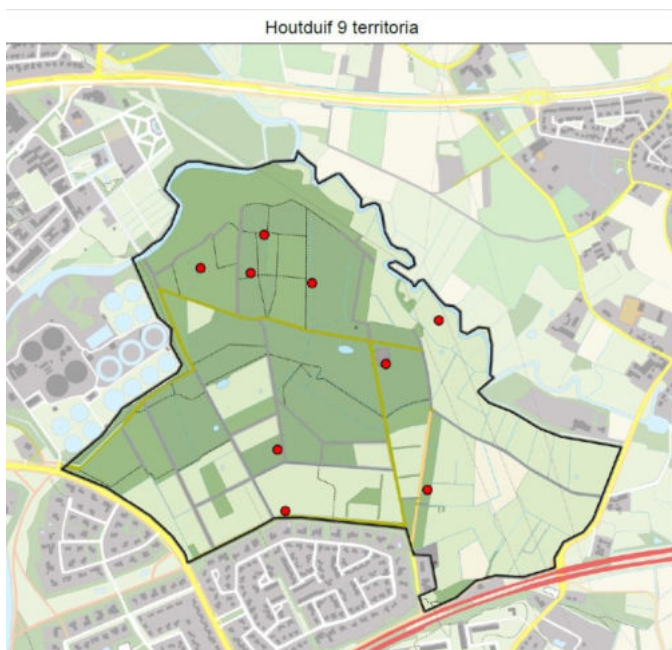
4 territoria

In Eckart is het een soort die gebonden is aan oude populieren. Daarvan bleven er weinig staan in de loop van de jaren. In 2011 noteerden we 7 territoria in populieren. In juni zijn we getuige van een groep eksters die gezamenlijk proberen het nest van het paar in het oostelijke territorium te plunderen. Leven en laten leven.

■ Houtduif

9 territoria

Het gaat niet goed met de houtduif in Eckart. In 2011 nog 26 territoria, nu nog maar 9. Sovon meldt landelijk een ongeveer stabiele populatie. We zagen bij onze telling in de Veldhovense Dommelbeemden in 2024 een halvering van de territoria ten opzichte van 4 jaar eerder. En in Eckart horen we in de uitgestrekte bossen nauwelijks koerende houtduiven. Grote gedeeltes zijn leeg. De reden is ons onbekend.

■ Koekoek, **rode lijst kwetsbaar**

3 territoria

In Eckart is de koekoek een soort die alleen voorkomt in het beekdal van de Kleine Dommel. Hier bevinden zich blijkbaar de vogelsoorten waar de vrouwtjeskoekoek zich op heeft gespecialiseerd. De kleine karekiet is zo'n doelsoort, maar deze komt in dit beekdal nauwelijks voor. Andere mogelijke doelsoorten zijn bijvoorbeeld bosrietzanger en winterkoning. Door de lengte van het beekdal zijn dubbeltellingen van de koekoek waarnemingen niet te voorkomen. We hebben het aantal waarnemingen teruggebracht zodat een aantal van 3 territoria is bereikt, een schatting van onze kant. De trend in moerasgebieden in Nederland is

stabiel. Koekoeken hebben maar een kort seizoen in Nederland. De adulten vertrekken weer naar Afrika vanaf begin juni. De juvenielen doen er langer over om voor de trek op de wieken te gaan. De koekoek staat op de rode lijst door biotoopafname in Nederland en oorzaken in Afrika.

■ Bosuil

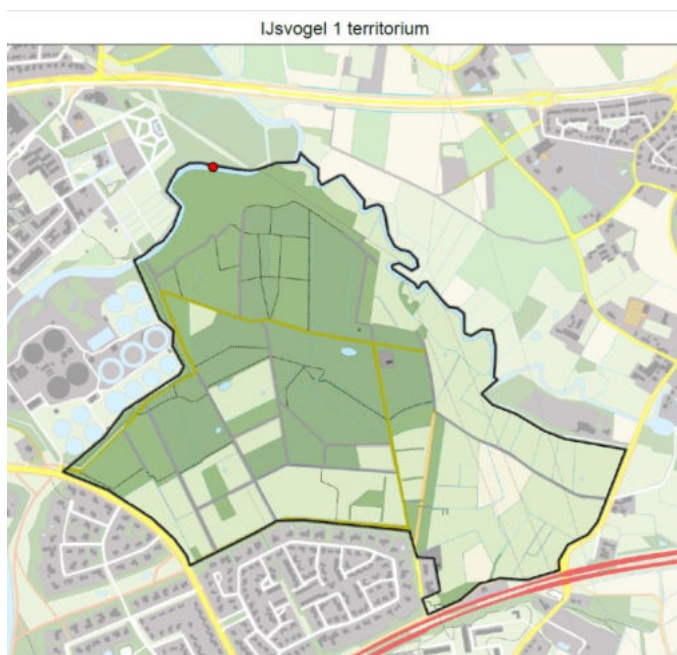
5 territoria

De eerste telactiviteit in Eckart is de avond van 15 januari. Het is bewolkt, windstil met wat gemiezer en 5 graden. Blijkbaar heel goede omstandigheden. Na aankomst in het donker laten we geluid van bosuilen horen. Binnen een minuut reageert een man bosuil door naar ons toe te komen en heftig te roepen. Hij blijft dit doen en vliegt rond. Enkele andere mannen bosuil en ook 2 vrouwen reageren. Deze avond noteren we lopend door het bos 6 territoria, waarvan 5 binnen het telgebied. Geen slecht begin! Het bos met oude en deels aftakelende bomen levert een goed biotoop met voldoende nestgelegenheid.

■ IJsvogel

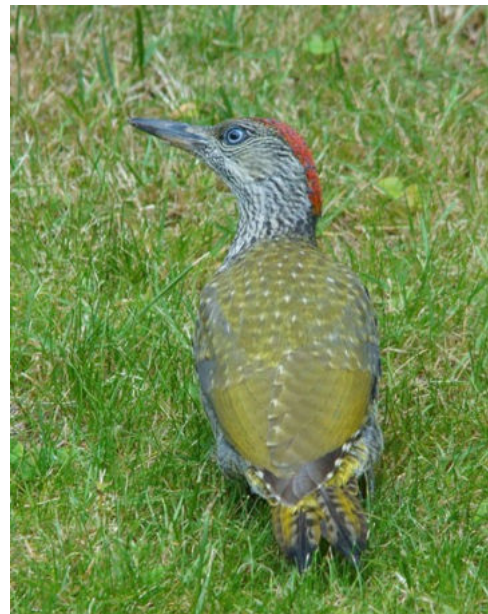
1 territorium

Op 13 april zit een ijsvogel bij een grote wortelkluit van een omgevallen populier op de noordoever van de Dommel. In de kluit zitten enkele gaten waarvan één vers. We zien in het hele seizoen ijsvogels bij of in de omgeving van deze wortelkluit. Soms vlak voor de kluit, soms op takken boven de Dommel er tegenover. Er is ook een waarneming in het bos een paar honderd meter ten zuiden van de beek. In 2011 noteerden we eveneens een territorium in de Dommel. Bijzonder is dat in 2025 de Kleine Dommel geen waarnemingen oplevert. De ijsvogel geeft kwaliteit van een beekstelsel aan. Blijkbaar is er voldoende vis aanwezig ondanks de slechtere waterkwaliteit.

■ Groene specht

4 territoria

Op 6 maart roept een groene specht zacht bij een mogelijke nestboom bij de noordpunt van de Oude Muschbergweg. Hier staan enkele oude aftakelende populieren. Ook in het beekdal van de Kleine Dommel horen en zien we veel groene spechten, vaak bij oude populieren. Een vierde territorium ligt in de westelijke laagte. Het grote aantal waarnemingen in dit seizoen geeft aanleiding om tot 4 territoria te komen. We hebben daarbij rekening gehouden met het feit dat beide sexen roepen door enkele waarnemingen dichtbij elkaar niet mee te nemen.

■ Zwarte specht

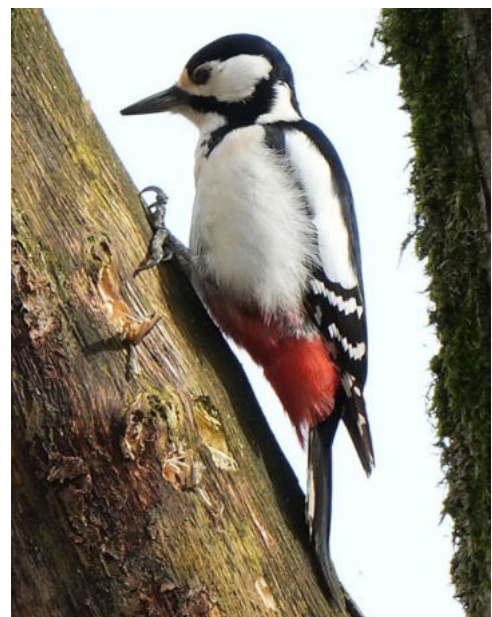
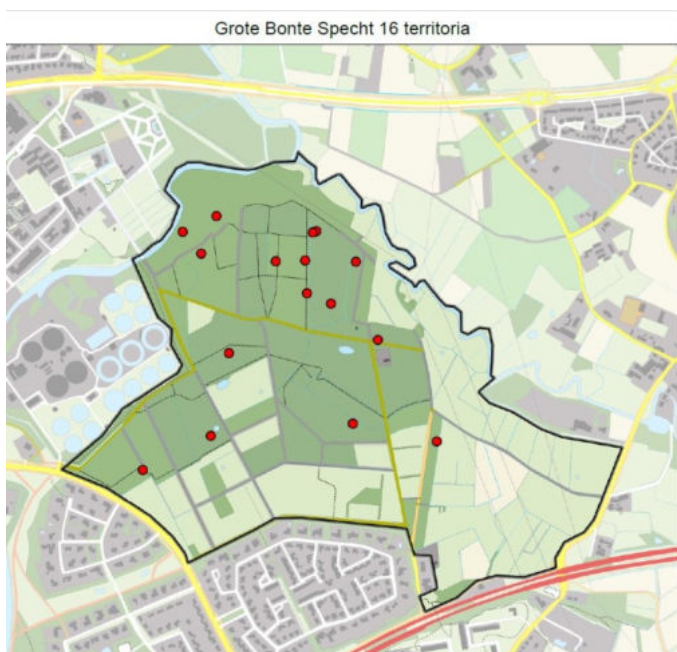
1 territorium

De zwarte specht hebben we weinig gehoord. Op 13 maart roffelt een exemplaar in de kern van het oude bos van landgoed de Bogten op korte afstand. Wat een enorm krachtig geluid. Het draagt door het hele bos. Verder hebben we nog 2 waarnemingen. Het lijkt er daarom op dat Eckart en de Bogten onderdeel is van een veel groter territorium van de zwarte specht, maar niet behoort tot het kerngebied met het nest.

■ Grote bonte specht

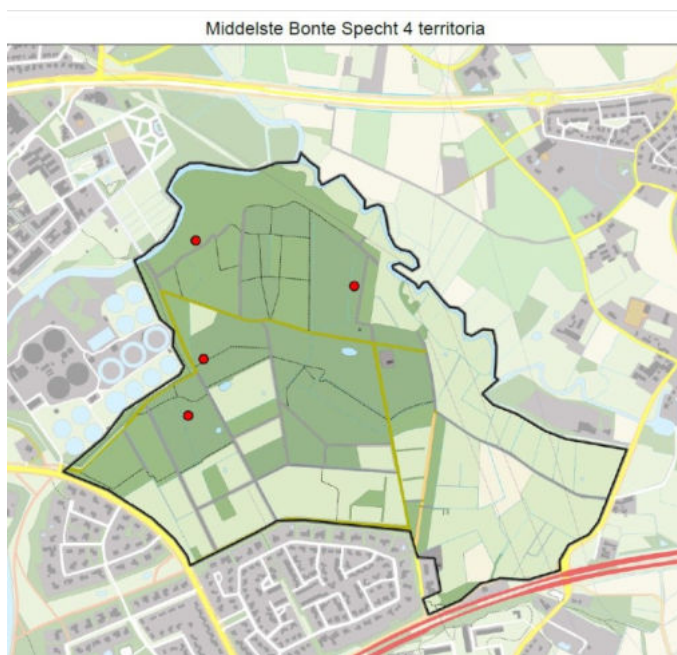
16 territoria

De soort komt mooi verspreid voor in alle beboste gedeeltes van Eckart. We hebben verschillende bewoonde nesten ontdekt, met name als de jongen bijna uitvliegen en veel lawaai maken. In 2011 vonden we 24 territoria. Er heeft dus een flinke afname plaatsgevonden om onduidelijke reden. Inzoomend is er geen verschil tussen beide jaren voor de Bogten, maar wel voor het bosgebied Eckart. Hier bevinden zich nu veel minder populieren dan in 2011, dit zou een deel van de afname kunnen verklaren.

■ Middelste bonte specht

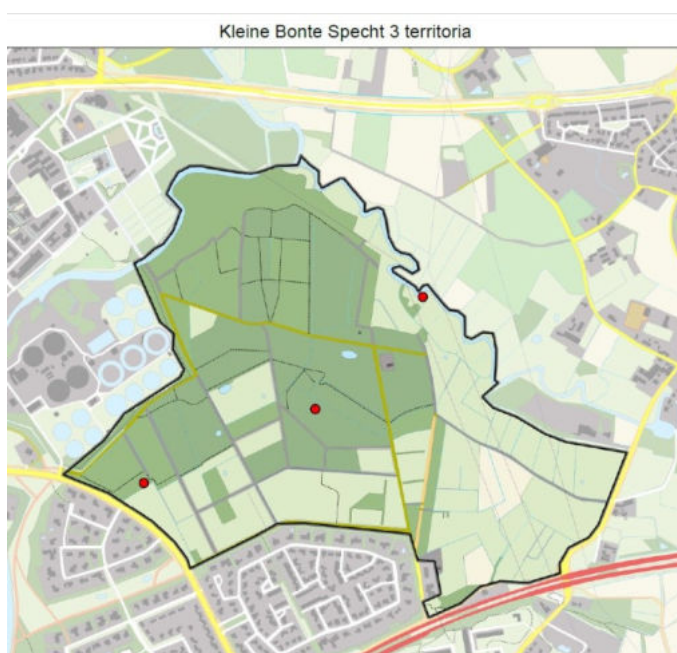
4 territoria

Op 20 februari horen we de eerste miauwende middelste bonte specht, die zich veel verplaatst en ook vaak de gewone roep laat horen. Tijdens ronde 2 en 3, dus tot eind maart horen we veel middelste bonte specht, soms de baltsroep, maar vaker de gewone roep. Dan wordt het stil en pas op 27 mei laten enkele vogels weer van zich horen. De juvenielen zullen rond deze tijd uitgevlogen zijn. De soort ontbrak nog bij onze inventarisatie in 2011. In 2012 zijn losse waarnemingen gedaan die toen leidden tot een eerste vestiging van de soort in Eckart. Met name in de Bogten wordt geen bosbeheer toegepast waardoor er veel staand en liggend dood hout aanwezig is, een voorwaarde voor de middelste bonte specht. Het is een mooie nieuwe soort.

■ Kleine bonte specht

3 territoria

We hebben ze weinig gehoord. Op 9 maart roffelt een exemplaar vanuit de laatst overgebleven populieren in de westelijke laagte naast de waterzuivering. De territoriumactiviteit is gering. Dat was heel anders in 2011 toen met name deze westelijke laagte nog veel oude populieren bevatte waar diverse paren een leefgebied hadden. Ook in de Bogten zijn 2 territoria verdwenen, in het beekdal van de Kleine Dommel verschijnt dit seizoen een nieuw territorium. Een teruggang van 7 naar 3 territoria is flink.

■ Grote gele kwikstaart

2 territoria

Op 12 december 2024 vinden we een exemplaar aan de Dommeloever. Op 4 februari idem en op 13 april zingt het mannetje. We merken het broedresultaat op 27 mei als we op 2 afzonderlijke plekken grote gele kwikken met uitgevlogen juvenielen bij de ouders noteren. Op 28 juni ziet Frank Verhagen 5 grote gele kwikstaarten aan de Dommeloever, waarschijnlijk dus een paar met 3 juvenielen. In 2011 vonden we 1 territorium. Het gaat goed met deze soort. Hij geeft kwaliteit van een beekstelsel aan. In 2024 vonden we bijvoorbeeld ook 2 territoria in de Dommel bij de Klotputten in het zuiden van Eindhoven.

■ Witte kwikstaart

1 territorium

We zien enkele keren witte kwikstaarten, steeds in de omgeving van de Dommel. Op 29 mei vliegt een adulte vogel met voer in de bek boven de oostelijke Dommel. Dit levert een territorium op.

■ Winterkoning

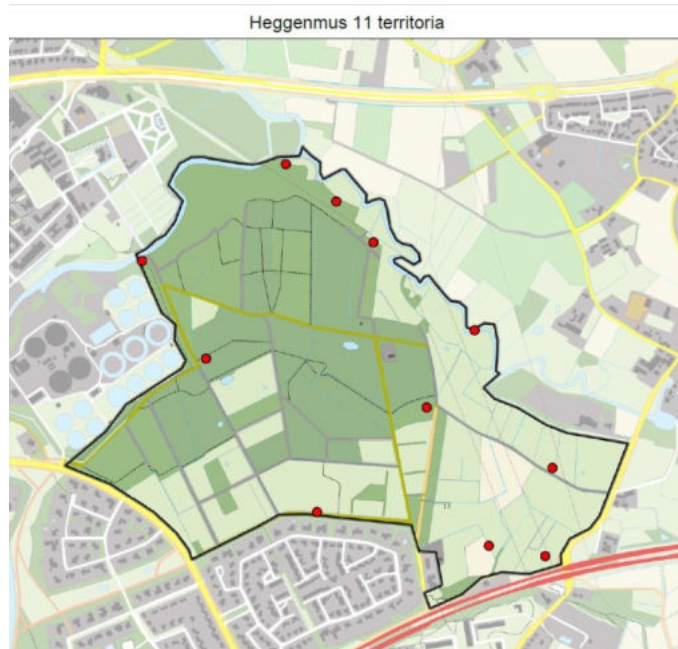
64 territoria

De winterkoning is sinds 2011 afgenomen van 99 naar 64 territoria. Wanneer je de beide stippenkaarten vergelijkt dan zie je een verdunning die overal in het gebied heeft plaatsgevonden, zonder dat er gebieden uitspringen. Een forse afname. De telmethodiek is niet gewijzigd. De wijze van clustering kan de reden ook niet zijn, zie elders in dit rapport. De weersomstandigheden geven vermoedelijke geen reden voor de sterke afname. Bij de vestiging van de territoria was er bijvoorbeeld nog geen sprake van grote droogte. Dan zullen we maar uitgaan van natuurlijke fluctuaties die in een populatie kunnen optreden.

■ Heggenmus

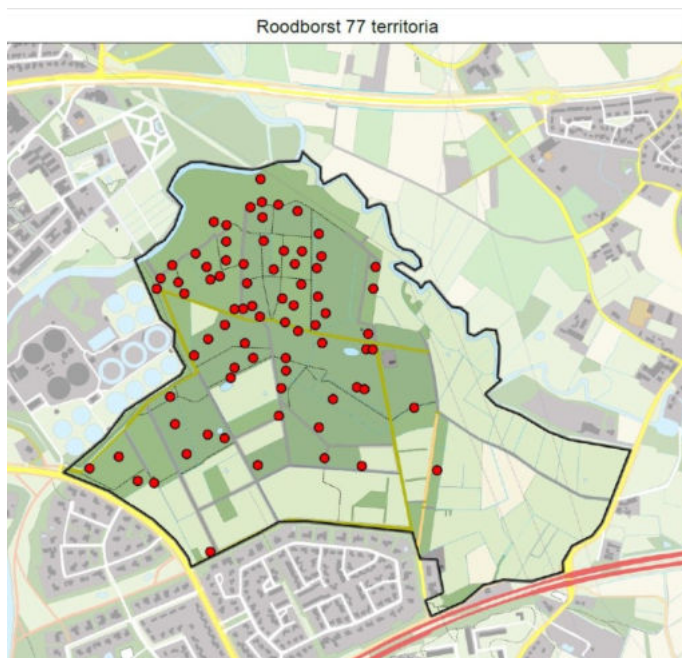
11 territoria

Ook de heggenmus is wat afgenomen. De soort staat bekend als struweelvogel, maar ook als soort van randen. Midden in bos of een ander biotoop voelt hij zich minder thuis. Hij vestigt zich vaak op de grens van 2 heel verschillende biotopen. Op de kaart valt dit op. In Brabant komt de heggenmus veel meer voor dan in het noorden van Nederland.

■ Roodborst

77 territoria

Een heel algemene soort, die gedurende het volledige seizoen blijft zingen. Deze soort is toegenomen van 65 naar 77 territoria. Het verspreidingsplaatje laat zien dat beekdalbos in het noorden, het beekdal van de Kleine Dommel en het struweelvogelgebied in het zuidoosten geheel worden gemeden. Opvallend. De roodborst houdt niet van te dichte onderbegroeiing in tegenstelling tot de winterkoning. De verspreidingskaart van de inventarisatie uit 2010/2011 laat eenzelfde beeld zien als dit jaar.

■ Blauwborst

1 territorium

Na intensief luisteren konden we op 13 april in de vroege ochtend de zang van de blauwborst onderscheiden in het vogelconcert. Het territorium ligt hier in dicht struweel van wilgenstruiken met een klein rietveld, het ideale biotoop. We hadden hier eigenlijk wel meer exemplaren verwacht.

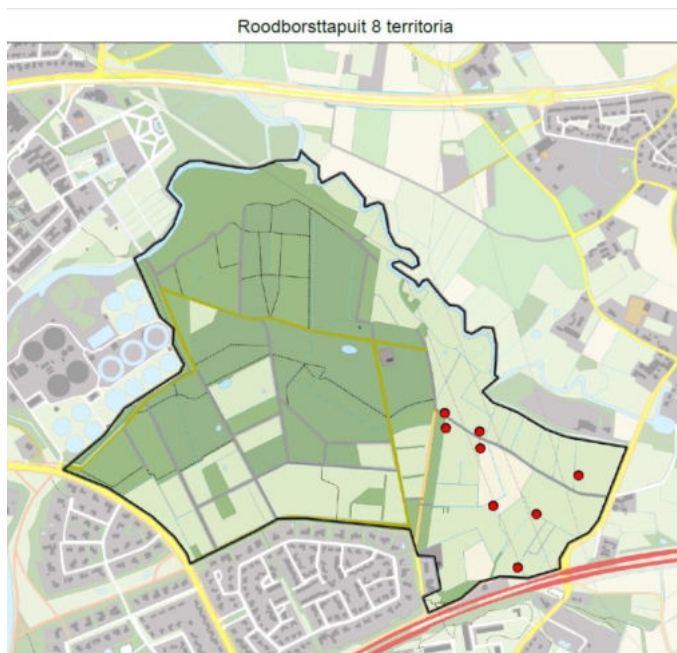
■ Gekraagde roodstaart

geen territoria

De gekraagde roodstaart is geen broedvogel meer in Eckart. In 2010/2011 had het bos in het voormalige ven nog een territorium. De soort kent een matige afname in Nederland.

■ Roodborsttapuit

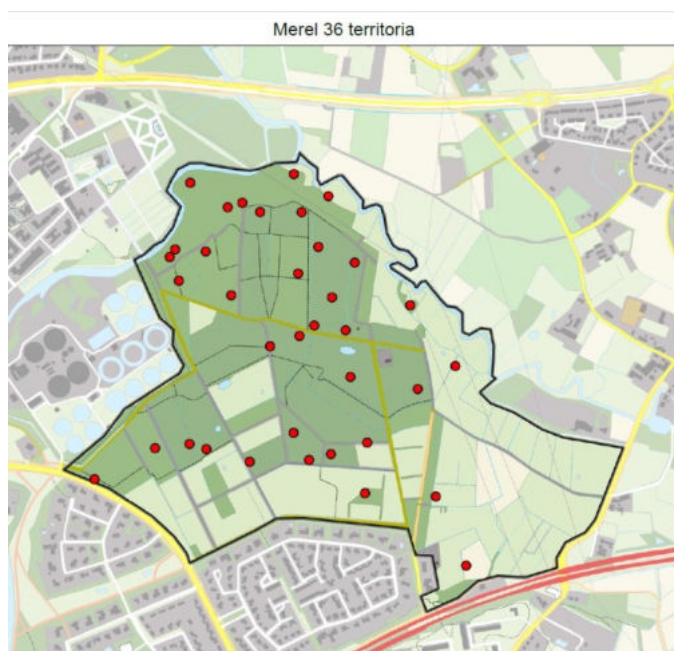
8 territoria

Het open landschap met struweelranden van de Oude Muschberg heeft veel aantrekkings op de roodborsttapuit. De stand is sinds 2010/2011 nog wat toegenomen. De ruige kruidenbegroeiing van de weilanden, het struweel en de natuurakkers leveren voedsel in overvloed. Weipalen bieden uitzicht. Aan het einde van het seizoen zien we juvenielen. Het is een ruigtevogel, die houdt van reliëf tussen kruiden en enkele struiken. De trend in Nederland is sterk positief. De soort geeft een stuk kwaliteit van de Oude Muschberg aan.

■ Merel

36 territoria

Gedaald van 71 territoria in 2010/2011 naar 37 nu. De verspreidingskaart vertoont een gelijkmatige verdeling van de territoria, net als destijds. Een mogelijk oorzaak van de sterke vermindering zou door het Usutuvirus kunnen komen. Daarnaast meldt Sovon een geleidelijke afname in de laatste 10 jaar. Het mooie van de merel is dat hij ook in de bossen het hele seizoen door blijft zingen. Het begint aarzelend in maart met maar een kwartier zang in de vroege schemering, maar vanaf april neemt de zanglengte steeds meer toe over de vroege ochtend.

■ Zanglijster

14 territoria

Gedaald van 21 naar 14 territoria. De verspreiding is hetzelfde als bij de merel, behalve het struweelvogelgebied van de Oude Muschberg waar de zanglijster niet voorkomt. Het is mogelijk dat ook bij de zanglijster het Usutuvirus optreedt. De trend in Nederland is de laatste 20 jaar stabiel.

■ Grote lijster, **rode lijst kwetsbaar**

3 territoria

Een verrassing voor ons. Op 7 maart zingen 3 vogels op vrij geringe afstand van elkaar in het oude bos van de Bogten op plekken waar wat openheid aanwezig is. Op 28 maart horen we er nog 1. Daarna eisen de grote lijsters helaas geen aandacht meer op tijdens onze telrondes. Het gekozen biotoop in de Bogten bestaat uit oud eiken- en beukenbos met open struikbegroeiing. Grasland is hier niet, maar misschien ligt het foerageergebied wat naar het noorden in de vorm van grasland op het terrein van Lunetzorg of naar het oosten op de weilanden van het beekdal van de Kleine Dommel. In 2010/2011 hebben we geen grote lijsters opgemerkt, uit 1974 is de soort

wel bekend. De aanwezigheid van deze rode lijst soort geeft een stuk kwaliteit van dit bos aan.

■ Bosrietzanger

32 territoria

De bosrietzangers zijn laat dit seizoen. Op 16 mei laten nog maar 2 zingende exemplaren van zich horen. 29 en 31 mei bij de telling van ronde 7 is de topzangtijd voor de soort. We noteren deze 2 dagen alle territoria in het gebied. Van de bosrietzanger is bekend dat ze na aankomst van de zingende mannetjes, vaak snel een vrouwtje vinden en dan na ongeveer een week na aankomst veel minder van zich laten horen. Ieder jaar ligt de zangpiek op een ander moment, door koude is de piek bijvoorbeeld later. Het is een ruigtesoort die we vinden in struweel. Ze kiezen hier struiken met wat riet. Bij al onze inventarisaties in de loop van de jaren blijkt steeds weer de sterke

binding aan beekzones. Gedeeltes met het goede biotoop maar verder af van zo'n beekzone hebben in onze ervaring vrijwel geen bosrietzangers.

■ Kleine karekiet

3 territoria

De kleine karekiet heeft veel minder leefgebied gevonden dan in 2010/2011. Het oostelijke deel van de Dommel en langs de Kleine Dommel ligt geschikt gebied, maar de karekieten bleven weg. Een oorzaak zou kunnen zijn dat het heel droog is geweest, met nauwelijks of geen stroming in de Kleine Dommel. Verder staan in de Koppelen, het gebied van Staatsbosbeheer, de sloten met rietbegroeiing tussen de graslandpercelen droog. Het aantal territoria daalde van 14 naar 3 territoria. De soort verlangt riet dat met de voeten in het water staat, dat zou een oorzaak kunnen zijn van de veel kleinere aantallen. We zien bij de serie tellingen in de Veldhovense

Dommelbeemden dat de aantallen jaarlijks sterk fluctueren.

■ Spotvogel, **rode lijst gevoelig**

2 territoria

Deze rode lijst soort hebben we op 2 plaatsen opgemerkt. In beide gevallen bevat de biotoop ook oude stukken landschap met bosjes en slootjes en niet alleen nieuwe aanplant. Deze rommelige overhoeken met een combinatie van een enkele boom en wat struiken leveren vermoedelijk de kwaliteit die voor de spotvogel nodig is. De soort geeft een stuk kwaliteit aan van het struweelvogelgebied.

■ Grasmus

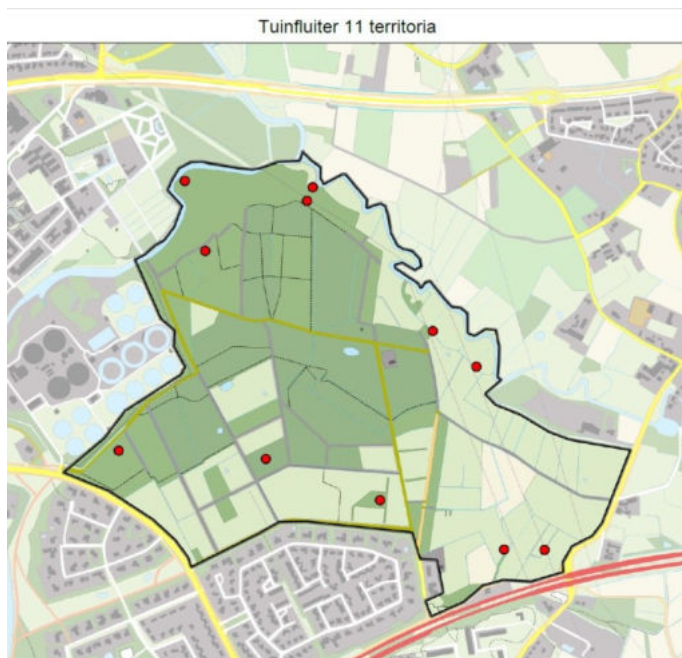
8 territoria

Op 16 mei in ronde 6 noteren we 7 territoria in het zuidelijke beekdal van de Kleine Dommel. Meer naar het noorden vrijwel geen. Hier is nauwelijks doornstruweel aanwezig en juist veel elzenbroek en wilgenbosjes omringd met riet. Houtsingels ontbreken. De grasmus is minder kritisch dan de spotvogel. Ten opzichte van 2010/2011 zien we een verschuiving van territoria vanuit het beekdal naar het verder ingerichte struweelvogelgebied Oude Muschberg. Ook deze soort geeft kwaliteit van het gebied aan.

■ Tuinfluiter

11 territoria

De soort zoekt naar dichte loofbosjes te midden van meer open gebied. Het is een struweelvogelsoort. Opvallend is de vestiging in twee al lang aanwezige bosjes in de Oude Muschberg, net als bij de spotvogel. In het bos van Eckart en de Bogten daarentegen is weinig verjonging en geschikt leefgebied. In het voormalige ven slaat wilgen- en elzenstruweel op. Niet de geschikte begroeiing voor de tuinfluiter. Hier ligt maar 1 territorium. Het aantal territoria daalde van 20 naar 10 in Eckart. We kunnen geen reden aanwijzen.

■ Zwartkop

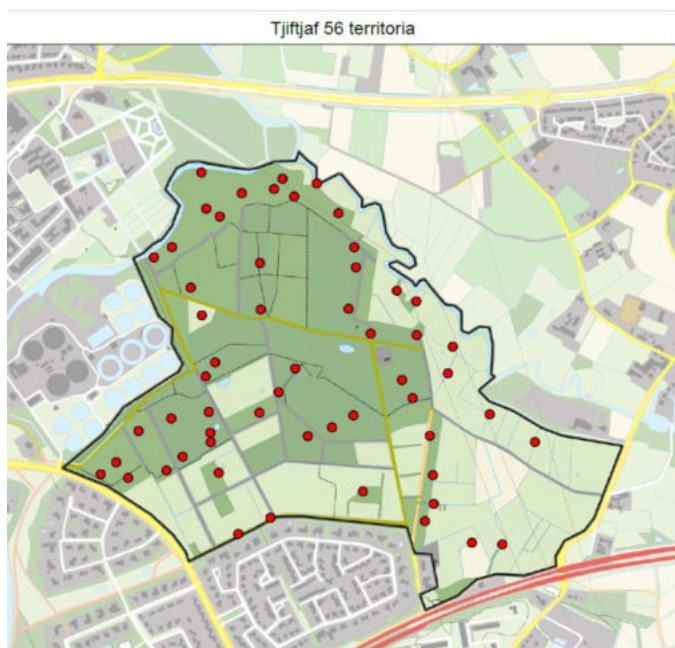
64 territoria

De eerste zwartkop laat zich horen op 28 maart. De algemene soort zingt daarna veel tot aan half mei, dan wordt het minder. De stand is gelijk gebleven ten opzichte van 2010/2011. Het afgestorven bos in het voormalige ven heeft geen aantrekkingskracht meer, het is een lege vlek op de verspreidingskaart. Maar dat zal in de komende jaren wel gaan veranderen als nieuwe opslag geschikt wordt.

■ Tjiftjaf

56 territoria

Op 4 februari zien we 2 overwinteraars voedsel zoeken in het riet bij de brug over de Dommel. Op 20 februari laten enkele tjiftjaffen in deze omgeving de eerste zang horen, verder in Eckart nog niet. Dit gebeurt als de temperatuur na een koude periode veel hoger is. Opvallend dat we de zang nu horen in dezelfde omgeving van de overwinteraars. Na de winter plaatstrouw voor een broedterritorium? De algemene soort zingt na half mei nauwelijks meer. De stand van de tjiftjaf is ook gelijk gebleven sinds 2010/2011. Het oude bos van de Bogten heeft minder aantrekkingskracht, net als in 2010/2011. De reden is onduidelijk.

Hier staan een aantal oude zilveresdoorns, een exoot. Misschien een boomsoort met weinig insecten? Bij de inventarisatie in de Herbertusbossen in Heeze zagen we in de heel oude laan van zilveresdoorns eveneens geen territoria van de tjiftjaf.

■ Fitis

5 territoria

Het bos in het voormalige ven was in 2010/2011 nog goed voor 6 territoria in opkomend nieuw loofhout. Dit jaar is de fitis er afwezig. In 2010 tijdens de inventarisatie is dit gebied drooggefallen. Dat was destijds bijzonder. Sinds die tijd is dat nog enkele keren voorgevallen inclusief in 2025. Het water is opnieuw volledig verdwenen. Maar in 2024 was het juist kletsnat. Het zou kunnen dat de vegetatie door de sterk wisselende waterstanden beïnvloed wordt.

■ Goudhaan

5 territoria

We komen de goudhaan beperkt tegen. Degenen in de telgroepen die de soort goed horen melden weinig territoria. Merlin geeft als hulp op weinig plaatsen een positief resultaat. Naalddhout en dan speciaal de fijnspar is het favoriete biotoop. Lastig is dat we aan het begin van het seizoen veel goudhanen horen, maar dat dit vervolgens later in het seizoen op 13 april voor een deel niet tot bevestiging in de geldige periode leidt. Dit ondanks dat van de goudhaan bekend is dat hij nauwelijks trekt. Wellicht een ondertelling. Sinds 2000 is de stand in Nederland ongeveer gehalveerd. Voor de soort is het nadelig dat er een deel van de naalddhoutopslag is verdwenen vanuit de doelstelling verlosing van

Eckart. Ook sterven fijnsparren in de Bogten af door de droogte.

■ Vuurgoudhaan

2 territoria

Op 15 mei vinden we met behulp van Merlin 2 territoria van de vuurgoudhaan in gemengd oud bos. In dit rijkere bos staan verspreid (nog) enkele fijnsparren en is ook klimop aanwezig. Hier voelt de vuurgoudhaan zich toe aangetrokken. In tegenstelling tot de goudhaan neemt de stand van zijn broertje de vuurgoudhaan flink toe. De landelijke index steeg sinds 2010 van 130 naar 350, bijna een verdrievoudiging. De soort voelt zich prima thuis in rijk gemengd bos.

■ **Grauwe vliegenvanger, rode lijst gevoelig**

1 territorium

In 2010/2011 konden we de soort niet vaststellen. In de oude hoge eikenlaan bij de brug over de Dommel dit jaar wel, ook weer met behulp van Merlin. Het is een uitstekend biotoop voor de soort.

■ **Bonte vliegenvanger**

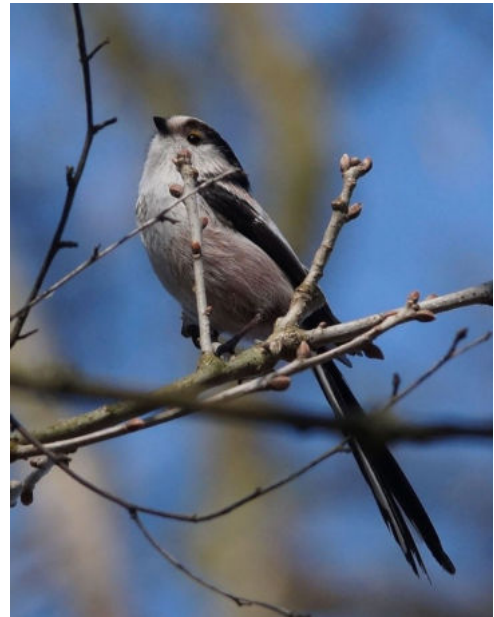
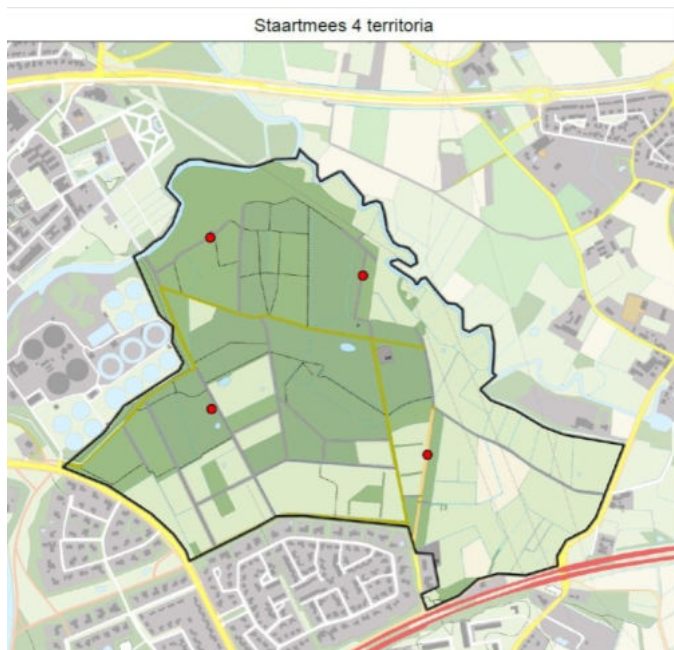
4 territoria

De bonte vliegenvanger neemt de laatste jaren sterk toe. We hebben 4 territoria vastgesteld. Vooral na aankomst zingt de soort uitbundig en langdurig. We zullen geen territoria gemist hebben. Er hangen geen nestkasten in het telgebied. Van de 4 territoria liggen er 2 in de Bogten.

■ Staartmees

4 territoria

De staartmees komt verspreid in het gebied voor in een lage dichtheid. We merken dat we de vogels in latere telrondes ongeveer op de plek van de vorige waarneming opmerken. Dat zou aangeven dat het leefgebied niet zo groot is en dat grote delen van het gebied geen staartmezen hebben.

■ Kuifmees

1 territorium

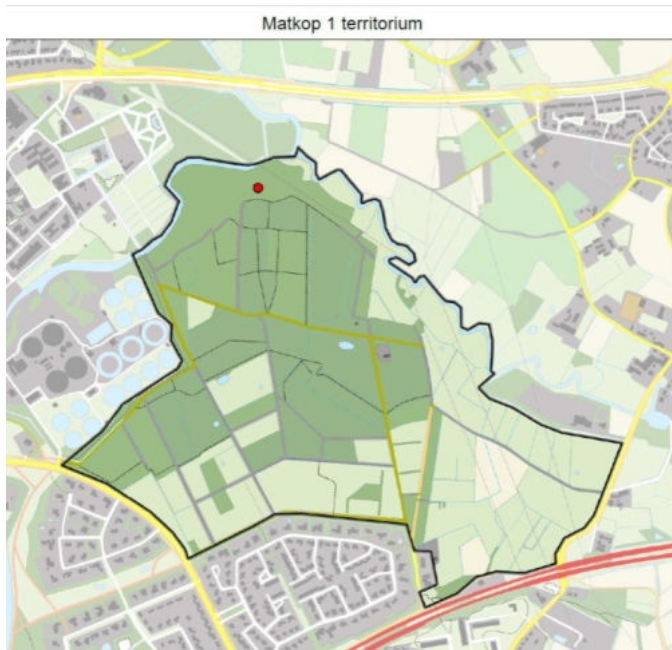

In 2010/2011 had Eckart meer naalddhout. Geleidelijk is dat afgenomen. De kuifmees had 3 territoria, dat is nu gedaald naar 1 territorium in de Bogten.

- Zwarte mees geen territoria

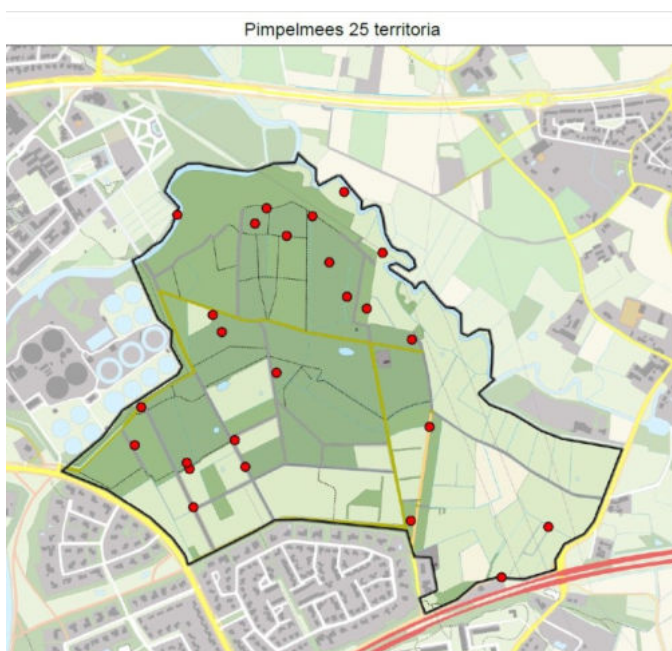
Deze rode lijst soort komt niet meer voor in Eckart doordat het enerzijds slecht gaat met de soort en anderzijds door het afnemen van het aandeel naalddhout. De zwarte mees is een rode lijst soort.

- Matkop, **rode lijst gevoelig** 1 territorium

Op 12 december 2024 horen we een roepende vogel in het noordoostelijke moerasbos. Ook op 8 en 9 maart roept hier een vogel. Dan pas weer op 16 mei. Het leidt tot een territorium. De matkop neemt in heel hoog tempo af in Nederland. In 2010/2011 telden we nog 8 territoria. Ook in andere gebieden die we de afgelopen paar jaar telden, nam de soort sterk af.

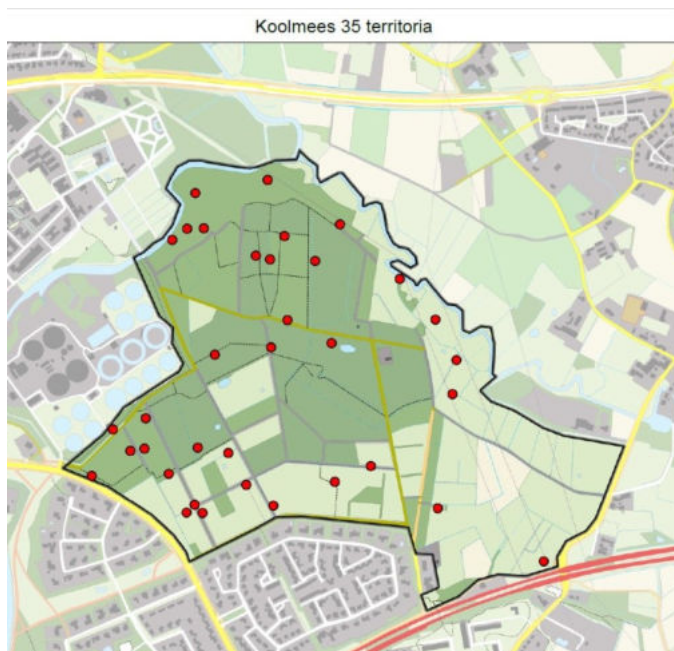
- Pimpelmees 25 territoria

De pimpelmees komt verspreid in het hele gebied voor. De soort is sinds 2010/2011 flink afgenomen in Eckart.

■ Koolmees

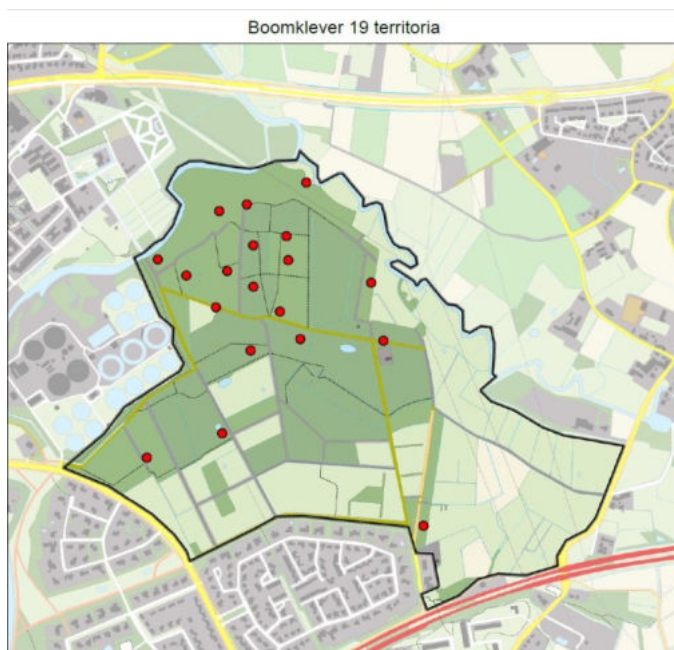
35 territoria

Voor de koolmees geldt hetzelfde als voor de pimpelmees. De nu vrijwel afgestorven boombegroeiing en de daarvoor in de plaats gekomen struikbegroeiing in het voormalige ven heeft geen koolmezen en pimpelmezen meer.

■ Boomklever

19 territoria

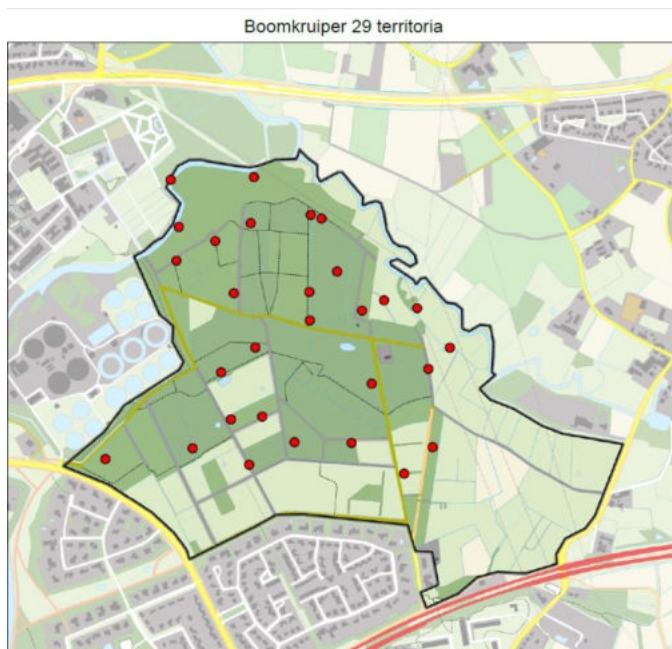

Op 9 maart ontdekken we een boomklevernest dat is gemaakt in een oud spechtnest waarbij de randen zijn bewerkt en opgevuld. De rondes van 13 maart en 27 tot 29 maart leveren de meeste waarnemingen. Daarna wordt het stil. Na ronde 3 op 29 maart hebben we de territoria goed in beeld. Het zijn er opvallend veel. Eckart en de Bogten zijn een optimaal biotoop met veel oude loofbomen. De stand is in 15 jaar flink toegenomen. Het oude bos met veel spechtenholen van de grote bonte specht levert voedsel en broedgelegenheid. Ons valt wel iets op. Het aantal territoria na ronde 4 op 12 april is geclusterd 26 volgens Avimap. Daarbij zijn ook

eenmalige waarnemingen van roepende vogels code 2. In de volgende telrondes kom je de soort nauwelijks meer tegen. Sovon stelt dat er bij 8 telrondes, wat voor de boomklever van toepassing is, minimaal 2 waarnemingen nodig zijn voor een territorium. Het aantal geldige territoria daalt hierdoor naar 19. De vraag is of dit reëel is. Het vraagt extra inspanning om bij de laatste rondes nog boomklevers te kunnen constateren. We denken dat er dus een ondertelling aanwezig is.

■ Boomkruiper

29 territoria

In tegenstelling tot de boomklever blijven de boomkruipers gedurende alle telmaanden regelmatig zingen en roepen. Als resultaat gaan de territoria van 43 in 2010/2011 naar 29 dit jaar. Op de plekken waar de oude populieren die er nog stonden maar nu verdwenen zijn, ontbreekt de boomkruiper uiteraard, het gaat om veel territoria. De soort komt verder overal in Eckart voor, bijvoorbeeld ook in het zuidelijke gebied bij het Aalbersepad, in tegenstelling tot de boomklever.

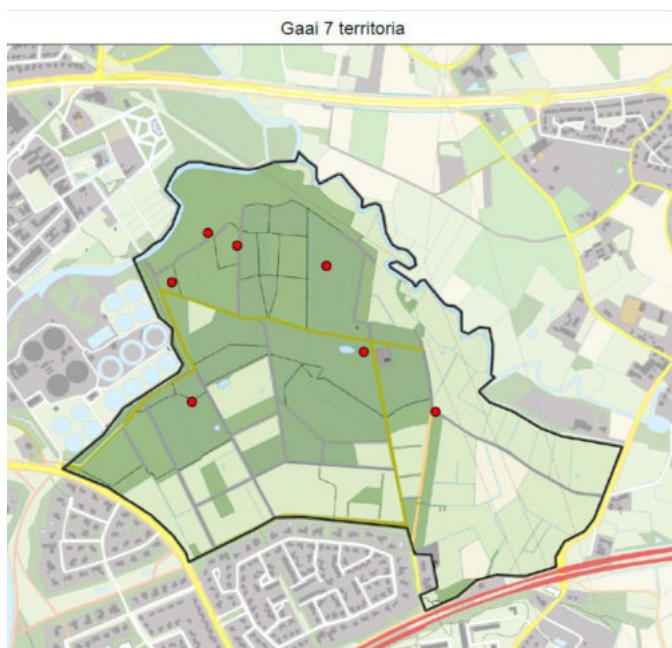
■ Kauw

geen territoria

Populieren hadden een grote betekenis voor de kauwtjes. We vonden in 2010/2011 maar liefst 18 territoria. Allemaal in deze boomsoort. Er bevonden zich veel nestgaten van de zwarte specht en ook natuurlijke holtes doordat populieren toen al aan de aftakeling waren begonnen. Oude beuken in het gebied zouden de soort van dienst kunnen zijn met nestholtes van de zwarte specht. Maar deze laatste soort laat zich weinig in Eckart zien.

■ Gaai

7 territoria

Deze mooie vogels vertonen tot het begin van april groepsgedrag, waarbij ze al schreeuwend met elkaar rondvliegen door en boven het bos. Op 1 april zien we er 10 bij elkaar. Soms zit een vogel even melodieuus te zingen. Na begin april splitsen ze zich op in paartjes en vallen ze meteen veel minder op. De 10 exemplaren geven een goede indicatie van het bestand in het gebied. Ook hier is een afname te zien sinds 2010/2011.

■ Zwarte kraai

9 territoria

De territoria liggen verspreid over heel Eckart.

■ Roek

(4) territoria

Net buiten ons telgebied ligt een perceel met oude eikenbomen. Op 6 maart vliegen enkele roeken richting deze kleine kolonie. Hier hebben 4 roekenparen een nest zoals we zien op 1 april. Op 27 mei voeren de volwassen vogels de jongen, de ouders vliegen af en aan. De kleine kolonie is veilig, de eigenaar van het perceel is natuurgericht.

■ Spreeuw

12 territoria

Ook de spreeuw is in Eckart sterk gebonden aan oude populieren. Slechts één territorium zal mogelijk niet gebaseerd zijn op deze boomsoort. De stand daalde van 42 naar 12 territoria. We zagen de meeste spreeuwen in 2010/2011 in de westelijke laagte en in het voormalige ven met vooral in het eerste gedeelte een grote concentratie. We zouden de spreeuw ook kunnen verwachten in het gesloten bos, waar overal voormalige nesten van grote bonte specht beschikbaar zijn. We hebben hier toch geen territoria kunnen vaststellen. Alle nesten zitten in populieren. De trend van de soort in Nederland is sinds 2010 ongewijzigd.

Om de spreekw te helpen kan het nieuwe beleid om de stam van te kappen slechte bomen tot een meter of 8 hoogte te laten staan zijn vruchten gaan afwerpen.

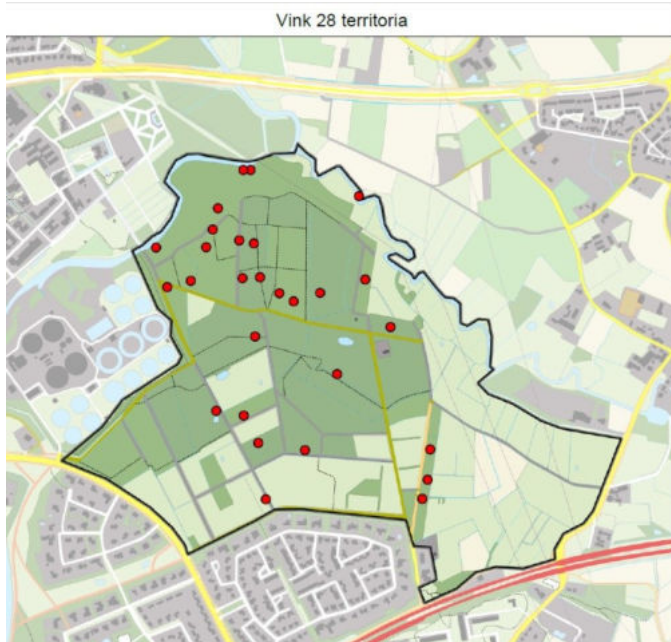
■ **Wielewaal, rode lijst kwetsbaar**

(1) territoria

Een soort die nu is verdwenen in het telgebied. In 2010/2011 noteerden we nog 3 territoria, waarvan één ten noorden van de Dommel, in de Broekspijpen. Daar roept dit voorjaar één keer een mannetje, op 16 mei, de juiste periode voor een territorium. Ook hier kan het verdwijnen van populier een rol spelen. De wielewaal is sinds 1990 flink in aantal gekrompen, maar stabiliseert de laatste 20 jaar. Bij uitgevoerde onderzoeken, die vaak in beekdalen plaatsvinden zien we overal wel enkele wielewaal territoria. Zoals in het Dommeldal in Waalre in 2024 (1 territorium, populier), Dommeldal in de Klotputten in Eindhoven in 2024 (1 territorium, gemengd zomereikenbos) en zelfs 3 in het Dommeldal in Valkenswaard in 2025 (boomsoort onbekend), het Keersopdal in Valkenswaard in 2022 (1 territorium). Maar ook in Nuenen in het Dommeldal op landgoed Soeterbeek in 2018 (1 territorium, populier). Een eigen schatting voor het grondgebied van de gemeente Eindhoven zo'n 5 tot 7 territoria. De wielewaal is een warmteminnende soort van loofbossen in beekdalen, die behoefte heeft aan hoge en goed ontwikkelde kroonlagen die gedomineerd worden door één of twee boomsoorten, zoals zomereiken of populieren. De bomen moeten niet te ver van elkaar maar ook niet te dicht bij elkaar staan, voor de gewenste vliegruimte. Dan biedt Eckart, en ook landgoed de Wielewaal zeker kansen!

■ **Vink**

28 territoria

De stand van de vink is stabiel. In 2010/2011 noteerden we 32 territoria. In het oude bos van de Bogten en Eckart zijn er plekken die geschikt lijken maar geen vinken huisvesten.

■ Groenling

1 territorium

De groenling komt voor in het struweelvogelgebied van de Oude Muschberg, waar de soort ook thuishoort in zijn natuurlijke biotoop.

■ Putter

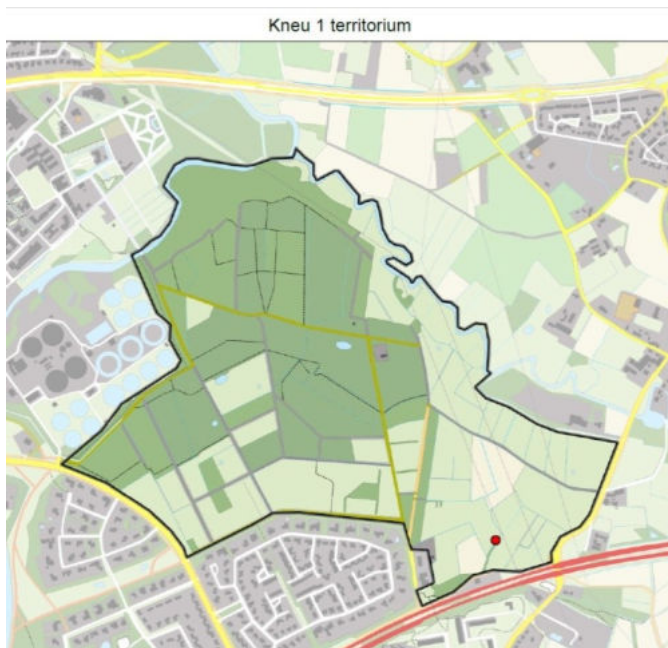
3 territoria

In de Oude Muschberg is de putter een nieuwe soort. In het hele seizoen zien we er putters. Ze foerageren in het gebied maar ook in de tuinen rondom de bebouwing aan de Wolvendijk.

■ Kneu, rode lijst gevoelig

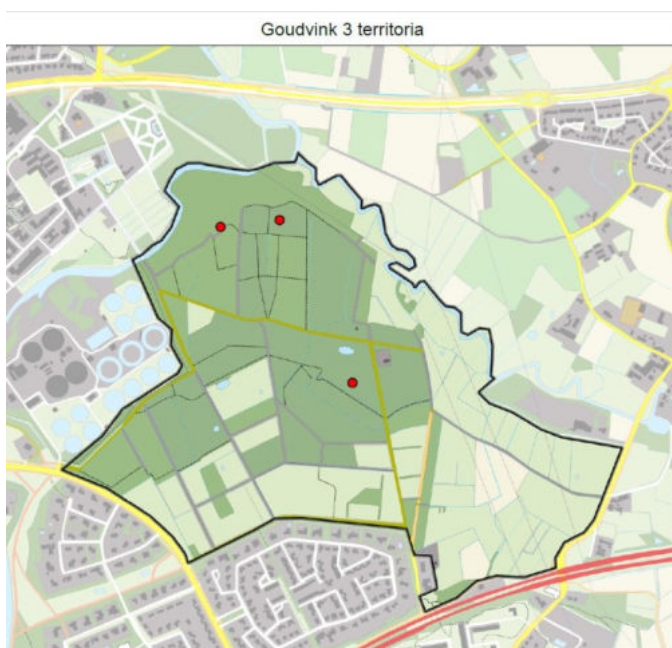
1 territorium

Leuk dat de kneu zijn plek heeft gevonden in de Oude Muschberg. In 2010/2011 was dit nog niet zo. De struweelvogelsoort zal zich hier thuis voelen door de aanplant van nieuw struweel en het vergroten van de omvang van natuurlijke akkers en weilanden. Misschien dat bij een volgende telling de stand verder toeneemt. Het geeft nu al een stuk kwaliteit van het herstelde gebied aan.

■ Goudvink

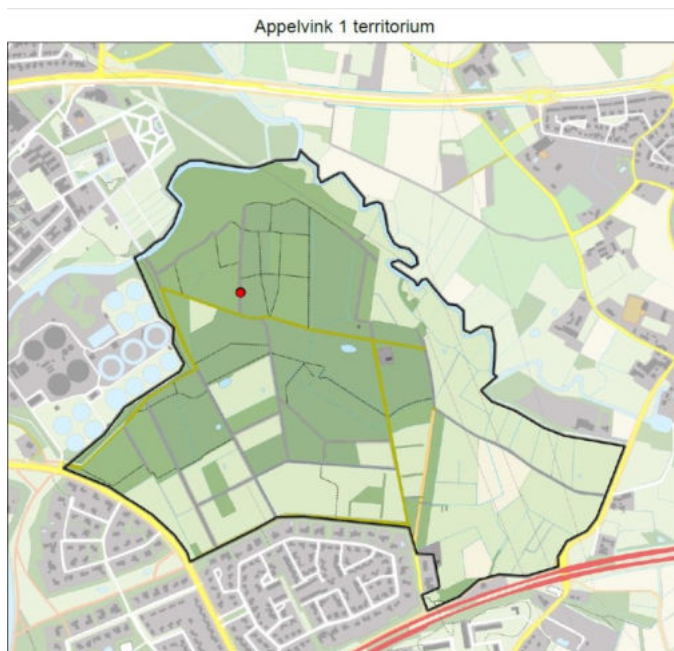
3 territoria

Het bos in Eckart en de Bogten wordt ouder en dat trekt meer goudvinken aan. De soort neemt toe in deze bossen.

■ Appelvink

1 territorium

De eerste waarneming van een paartje is op 15 februari in de Bogten bovenin oude eiken. Op 8 maart zien we 3 exemplaar in deze omgeving. Op 1 april en 11 april zien we het paartje opnieuw in het oude bos van de Bogten. Ondanks de 3 exemplaren op 8 maart kunnen we toch geen tweede territorium ontdekken. De soort neemt geleidelijk toe en profiteert van het ouder worden van bossen. In Eckart is nieuwe aanplant gerealiseerd op de rioolleiding die door het bos loopt. Onder andere met esdoorn die nu volop zaden levert. De appelvink is een nieuwe soort voor Eckart.

Conclusies vanuit vogelsoorten

Conclusies vanuit de systematiek van ecologische vogelgroepen

Om wat meer inzicht te krijgen in de vogelpopulatie in het inventarisatiegebied Eckart gebruiken we de systematiek die in de 90er jaren is ontwikkeld door H. Sierdsema. In het rapport “Broedvogels en beheer” uit 1995 zijn ecologische vogelgroepen geformeerd. Een ecologische vogelgroep bestaat uit een aantal vogelsoorten die ongeveer dezelfde eisen stellen aan hun leefgebied. Dit zijn de zogenaamde kenmerkende soorten. We kunnen het aantal in een gebied aanwezige kenmerkende soorten uit de ecologische vogelgroep vergelijken met het maximaal aanwezige aantal. Het aantal aanwezige kenmerkende soorten uit een ecologische vogelgroep bepaalt de kwaliteit.

Binnen de kenmerkende soorten van een ecologische vogelgroep kun je onderscheid maken in niet kritisch, vrij kritisch en kritisch. Dit is onderstaand aangegeven. Zie ook de aanduiding veeleisendheid bij iedere soort in de overzichtstabel eerder in dit rapport. We geven hier het voorbeeld van de niet kritische soort zwartkop, aangegeven met code 1: zwartkop 1, of de vrij kritische soort groene specht: groene specht 2, en bijvoorbeeld de kritische soort dodaars: dodaars 3.

Een ecologische vogelgroep is:

Optimaal ontwikkeld: als vrijwel alle kenmerkende en (vrij) kritische soorten voorkomen, meer dan 70% van de soorten.

Goed ontwikkeld: als kritische soorten vrijwel ontbreken, minder dan 30% van de kritische soorten is aanwezig. Meer dan 50% van de kenmerkende soorten is aanwezig.

Redelijk ontwikkeld: als kritische soorten geheel ontbreken. Minder dan 50% van de kenmerkende soorten is aanwezig.

We hebben de systematiek toegepast op de Dommelbeemden. Onderstaande conclusies zijn niet meer dan een aanwijzing over de staat waarin een bepaald natuurtype voor vogels is ontwikkeld. Of een soort voorkomt of niet heeft allerlei oorzaken, waarvan de huidige ecologische staat van een natuurtype er maar een van is. Als een soort ontbreekt kan dit evengoed veroorzaakt worden door oorzaken in het overwinteringsgebied of het verdwijnen van de soort uit heel noordwest Europa door klimaatverandering.

De volgende groepen zijn relevant:

Ijsvogelgroep. Beken.

Soorten van de ijsvogelgroep: ijsvogel (3), oeverwaluw (2), grote gele kwikstaart (3), waterspreeuw (4).

In de Dommel komen ijsvogel en grote gele kwikstaart voor, 2 van de 4 soorten.

In de Kleine Dommel komen geen van de 4 soorten voor. Dit kan berusten op toeval, de beek lijkt geschikt.

In 2010/2011 had de dodaars nog een territorium. De ijsvogel was toen ook aanwezig, maar de grote gele kwikstaart broedde in de omgeving.

Conclusie voor de ijsvogelgroep: ijsvogel en grote gele kwikstaart zijn 2 kritische soorten en het blijven vrij zeldzame soorten, de aanwezigheid benadrukt de grote waarde van de beek de Dommel in Eckart. De Dommel is goed ontwikkeld.

Rietgorsgroep. Ruigtes en lage struwelen, veelal vochtig tot nat. (ruigtevogels van nat gebied).

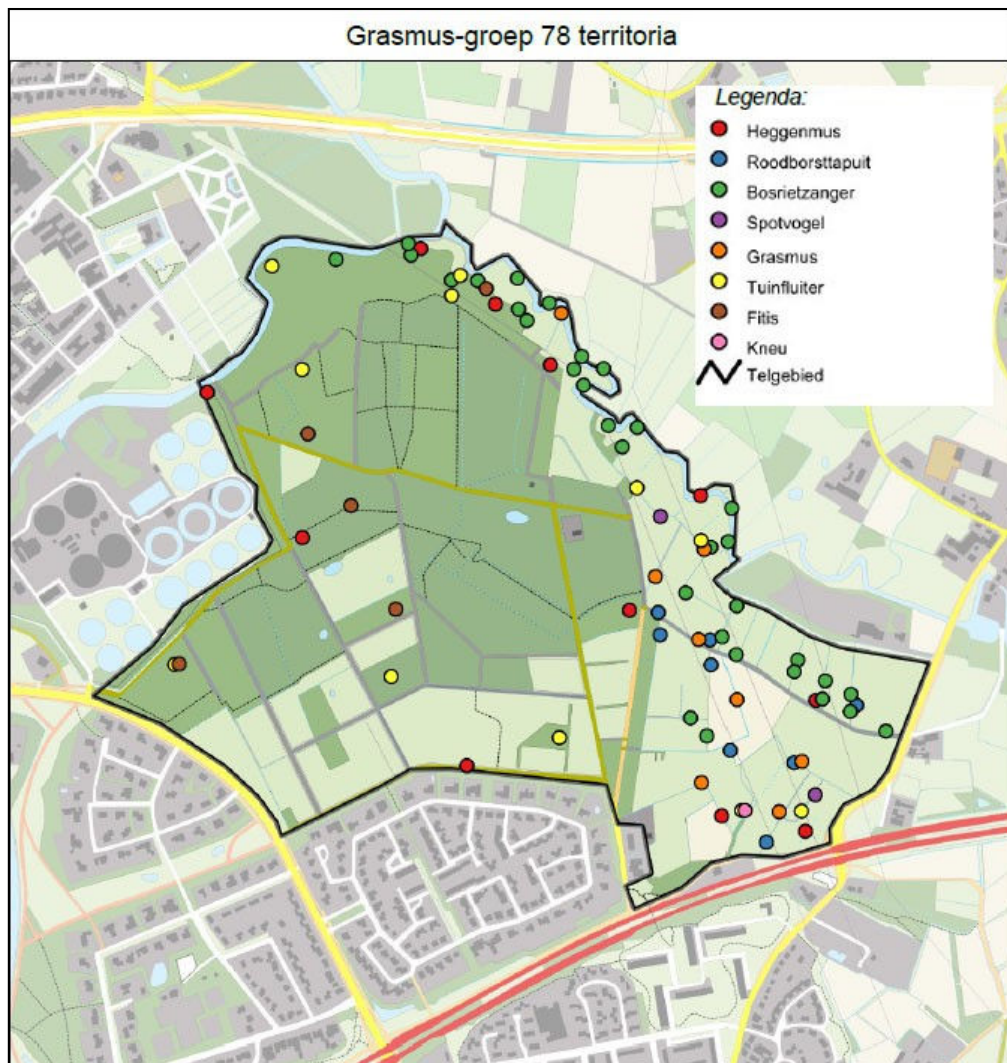
Soorten van de rietgorsgroep: blauwborst (2), paapje (3), sprinkhaanzanger (2), krekeltzanger (2), rietgors (1). Alleen de blauwborst komt voor.

Conclusie: maar 1 van de kenmerkende soorten komt voor en in laag aantal. Het biotoop in het beekdal van de Kleine Dommel is hiermee redelijk ontwikkeld. Wanneer we vergelijken met de Klotputten in 2024 dan is de oppervlakte met riet in het beekdal van de Kleine Dommel veel kleiner, dit is belangrijk in dit biotoop. Bij een te kleine oppervlakte kunnen soorten ontbreken. Naast de rietgorsgroep komt de waterral als moerasvogel voor. Negatief is het vrijwel ontbreken van de kleine karekiet.

Grasmusgroep. Struiken, struwelen, jong bos. (struweelvogels). Dit type gebied komt voor in het beekdal van de Kleine Dommel, Oude Muschberg, en de weilanden van Eckart

Soorten van de grasmusgroep: heggenmus (1), nachtegaal (2), roodborsttapuit (2), bosrietzanger (2), spotvogel (2), orpheusspotvogel (2), braamsluiper (2), grasmus (2), tuinfluiter (1), fitis (1), grauwe klauwier (3), kneu (2).

- Beekdal Kleine Dommel: heggenmus, roodborsttapuit, bosrietzanger (veel), spotvogel, grasmus, tuinfluiter, fitis, 7 van de 12 kenmerkende soorten.
- Oude Muschberg: heggenmus, roodborsttapuit, bosrietzanger, spotvogel, grasmus, tuinfluiter, kneu, 7 van de 12 kenmerkende soorten.
- Weilanden Eckart: heggenmus, tuinfluiter, 3 van de 12 kenmerkende soorten.

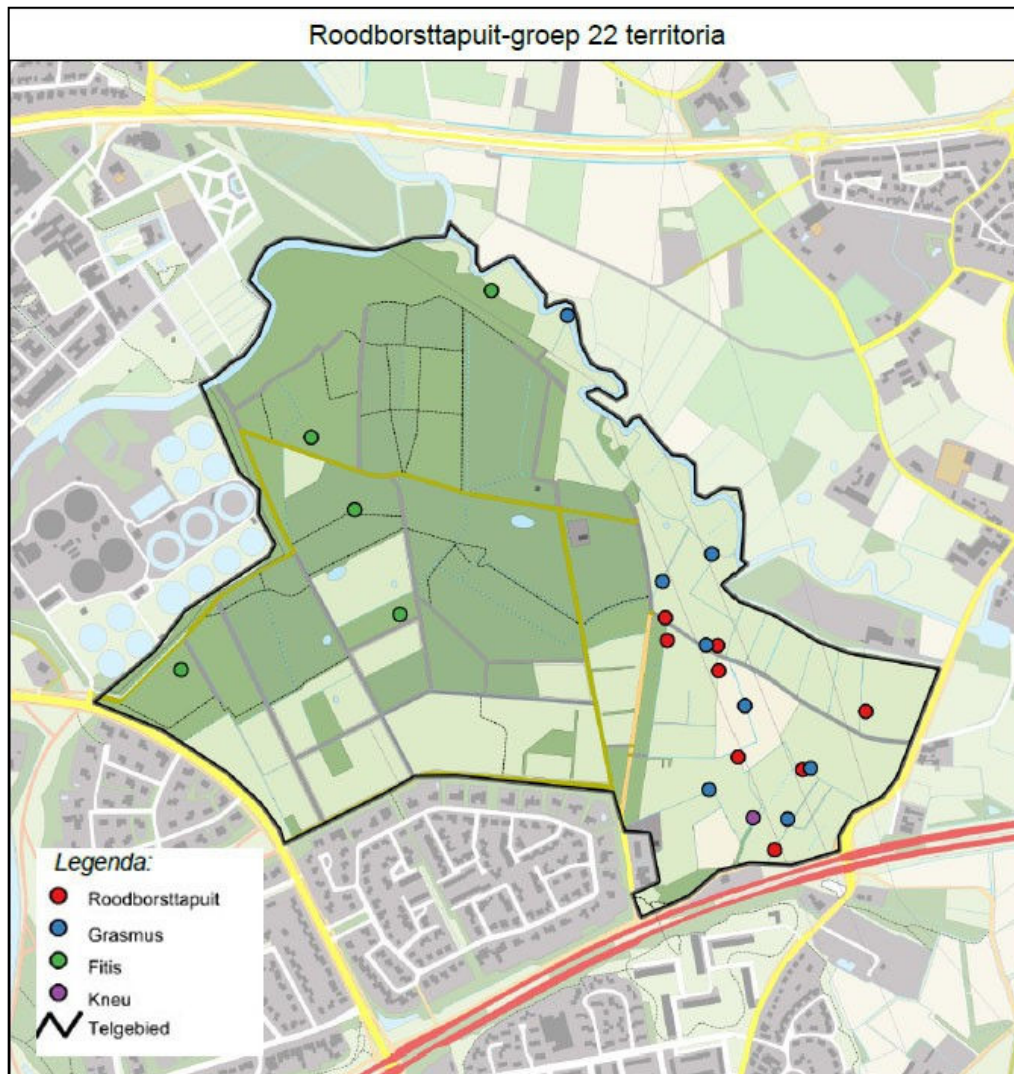

Conclusie: de grasmusgroep is volgens de systematiek goed ontwikkeld in het beekdal van de Kleine Dommel met grote aantallen struweelvogels en goed ontwikkeld tot optimaal ontwikkeld vanwege de hoge aantallen in de Oude Muschberg. In de Oude Muschberg komen ook groenling en putter voor, 2 extra struweelvogelsoorten. Sinds 2010/2011 is het aantal soorten struweelvogels toegenomen, evenals de aantallen territoria. De toekomstige stap naar optimaal ontwikkeld kun je verwachten met de mogelijke komst van braamsluiper en grauwe klauwier. De weilanden van Eckart zijn volgens de systematiek redelijk ontwikkeld. Eigenlijk kun je stellen dat de ontwikkeling hier slecht is met maar 3 van de 12 kenmerkende soorten. Heel veel soorten ontbreken. In 2010/2011 was het beeld hetzelfde, dit deel is en blijft een struweelvogelarm gebied.

Roodborsttapuitgroep. Lage struwelen en heggen, hoge ruigten in heide. (struweelvogels). Dit type gebied komt voor in het beekdal van de Kleine Dommel, de Oude Muschberg en de weilanden van Eckart.

Soorten van de roodborsttapuitgroep: roodborsttapuit (2), grasmus (2), fitis (1), grauwe klauwier (3), kneu (2).

- Beekdal Kleine Dommel: roodborsttapuit, grasmus, 2 van de 5 kenmerkende soorten.
- Oude Muschberg: roodborsttapuit, grasmus, kneu, 3 van de 5 kenmerkende soorten.
- Weilanden Eckart: fitis, 1 van de 5 kenmerkende soorten.

Conclusie: In het beekdal van de Kleine Dommel is deze groep redelijk ontwikkeld. In 2010/2011 waren de aantallen van grasmus en roodborsttapuit aanzienlijk hoger en was het gebied goed ontwikkeld. Hier is dus een teruggang te zien. In de Oude Muschberg is het gebied nu goed ontwikkeld tot optimaal ontwikkeld door de hoge aantallen. In 2010/2011 was dit nog matig ontwikkeld. Roodborsttapuit, grasmus en kneu zijn toegenomen. Hier is dus een vooruitgang te zien. De weilanden van Eckart zijn redelijk ontwikkeld. In het laatste gebied is alleen de fitis aanwezig, dus kun je eigenlijk stellen dat het gebied slecht ontwikkeld is voor deze groep. In 2010/2011 was dit ook zo.

Geelgorsgroep. Open bos, bosranden, boomgroepen met kale zandige bodem.
(bosrandsoorten).

Soorten van de geelgorsgroep: nachtzwaluw (3), scharrelaar (5), hop (5), draaihals (3), groene specht (2), boomleeuwerik (2), boompieper (1), gekraagde roodstaart (2), klapekster (3), geelgors (2), ortolaan (4).

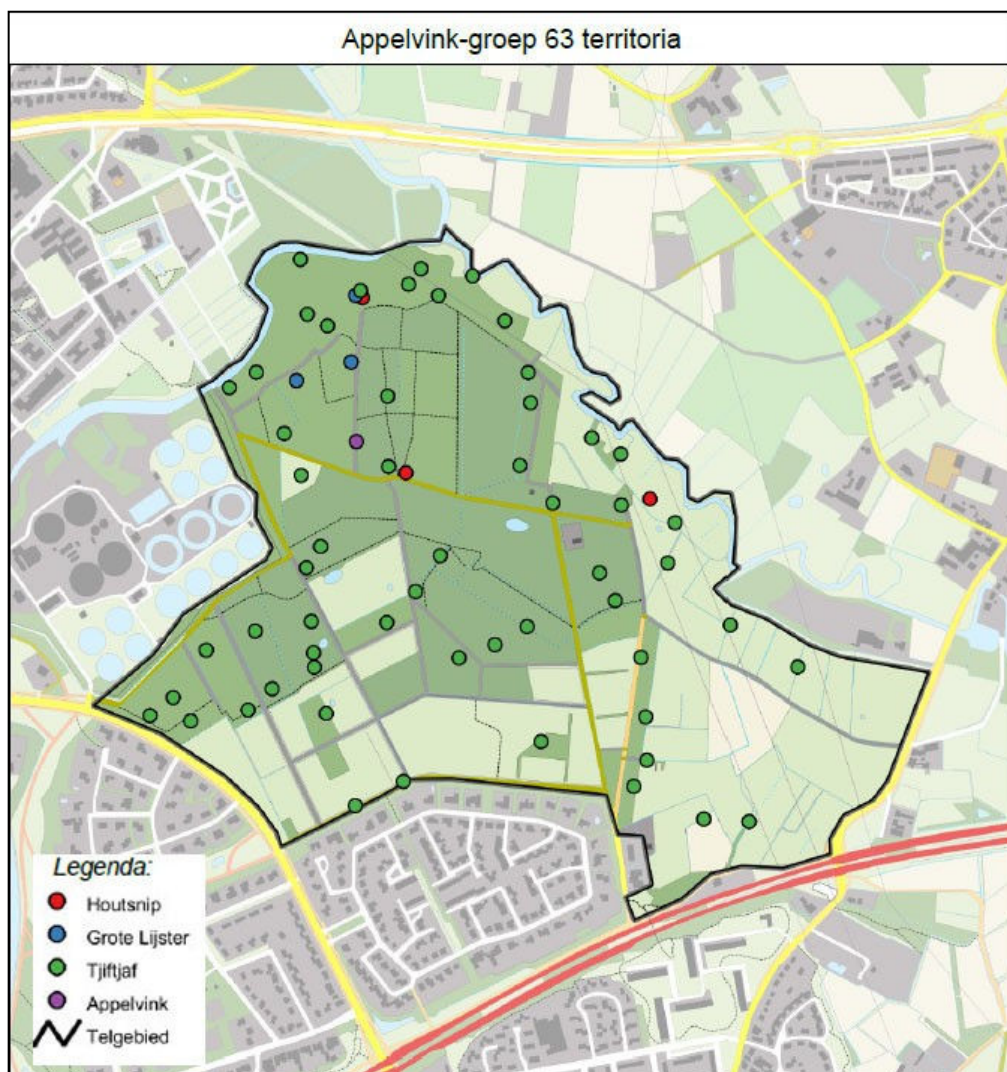
Conclusie: Het gebied is volgens de systematiek *slecht tot redelijk ontwikkeld*, alleen de groene specht komt voor. Er zijn wat opmerkingen bij te maken. De kale zandige bodem is nodig voor gekraagde roodstaart en boompieper. Voor de geelgors is deze behoefte minder duidelijk. We zien de soort in de Veldhovense Dommelbeemden bijvoorbeeld zowel in natter beekdalgebied als in droger zandig gebied. In 2010/2011 was de geelgorsgroep in Eckart eveneens slecht tot redelijk ontwikkeld. Misschien dat in de toekomst geelgors, boompieper, gekraagde roodstaart en veldleeuwerik nog eens kunnen terugkeren, deze 4 soorten hebben zeker ook rust nodig.

Appelvinkgroep. Opgaand bos met loofbomen.

Dit type biotoop komt voor in het bos van Eckart en het bos van de Bogten.

Soorten van de appelvinkgroep: houtsnip (2), grote lijster (2), bergfluiters (2), fluiters (2), tjiftjaf (1), wielewaal (2), appelvink (2).

- Bos Eckart: houtsnip, tjiftjaf, 2 van de 7 kenmerkende soorten
- Bos de Bogten: grote lijster, houtsnip, tjiftjaf, appelvink, 4 van de 7 kenmerkende soorten

Conclusie: het bos in Eckart is redelijk ontwikkeld volgens de systematiek. De houtsnip is hier de bijzondere soort. Het bos in de Bogten is goed ontwikkeld met meer dan 50% van de kenmerkende soorten. De grote lijster en de appelvink zijn hier de bijzondere soorten. Deze 2 soorten ontbraken nog in 2010/2011. De wielewaal is sinds de vorige inventarisatie verdwenen.

Grote bonte spechtgroep. Oud opgaand bos met veel dood hout.

Dit type biotoop komt voor in het bos van Eckart en het bos van de Bogten.

Soorten van de grote bonte spechtgroep: oehoe (4), groene specht (2), zwarte specht (2), grote bonte specht (2), gekraagde roodstaart (2), taigaboomkruiper (2), boomkruiper (2), spreeuw (1), ringmus (2).

- Bos Eckart: groene specht, (zwarte specht), grote bonte specht, boomkruiper, spreeuw, 5 van de 9 kenmerkende soorten
- Bos de Bogten: zwarte specht, (groene specht), grote bonte specht, boomkruiper, spreeuw, 5 van de 9 kenmerkende soorten

Conclusie: beide bosgebieden zijn voor deze soortgroep goed ontwikkeld, met meer dan 50% voor de genoemde soorten. De zwarte specht en groene specht rekenen we mee voor beide gebieden, omdat het territorium groot is en zich uitstrekt over beide bosgebieden. Ten opzichte van 2010/2011 is de gekraagde roodstaart in Eckart verdwenen.

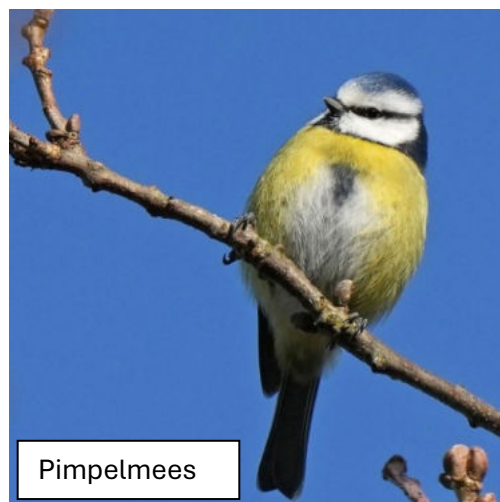
Kleine bonte spechtgroep. Opgaand bos met loofbomen, holenbroeders.

Dit type biotoop komt voor in het bos van Eckart en het bos van de Bogten.

Soorten van de kleine bonte spechtgroep: kleine bonte specht (3), grauwe vliegenvanger (2), glanskop (2), pimpelmees (1).

- Bos Eckart: kleine bonte specht, pimpelmees, 2 van de 4 kenmerkende soorten komen voor.
- Bos de Bogten: grauwe vliegenvanger, pimpelmees, 2 van de 4 kenmerkende soorten komen voor.

Conclusie: beide bosgebieden zijn voor deze soortgroep goed ontwikkeld, met 50% van de genoemde soorten. Kleine bonte specht en grauwe vliegenvanger zijn de bijzondere soorten. Ten opzichte van 2010/2011 is in de Bogten de kleine bonte specht verdwenen en de grauwe vliegenvanger verschenen.

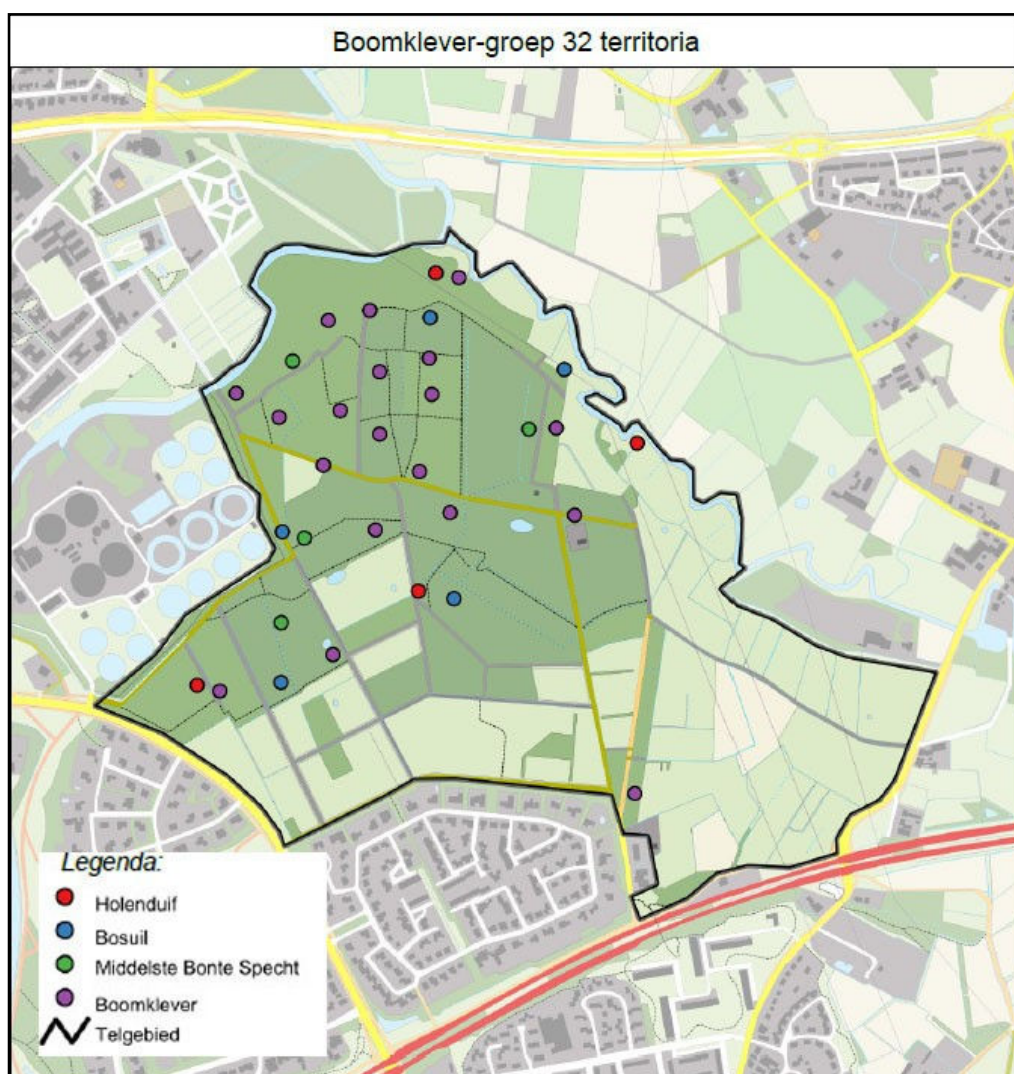
Boomklevergroep. Zwaar loofhout met holenbroeders.

Dit type biotoop komt voor in het bos van Eckart en het bos van de Bogten.

Soorten van de boomklevergroep: holenduif (2), bosuil (2), middelste bonte specht (3), boomklever (2), kauw (2).

- Bos Eckart: holenduif, bosuil, middelste bonte specht, boomklever, 4 van de 5 kenmerkende soorten komen voor.
- Bos de Bogten: holenduif, bosuil, middelste bonte specht, boomklever, 4 van de 5 kenmerkende soorten komen voor.

Conclusie: voor beide bosgebieden is de soortgroep *optimaal ontwikkeld*. De middelste bonte specht is daarbij de bijzondere soort. Sinds 2010/2011 is de middelste bonte specht verschenen. Hij heeft naast oud hout ook veel dood hout nodig om voedsel in te kunnen vinden. De kauw is in het bos van Eckart verdwenen. De kauw maakte uitsluitend gebruik van oude populier en niet van overige boomsoorten.

Havikgroep. Roofvogels van bossen. Dit type komt voor in het gezamenlijke bos van Eckart en de Bogten.

Soorten van de havikgroep: wespandief (3), havik (2), sperwer (2), buizerd (2), raaf (3).

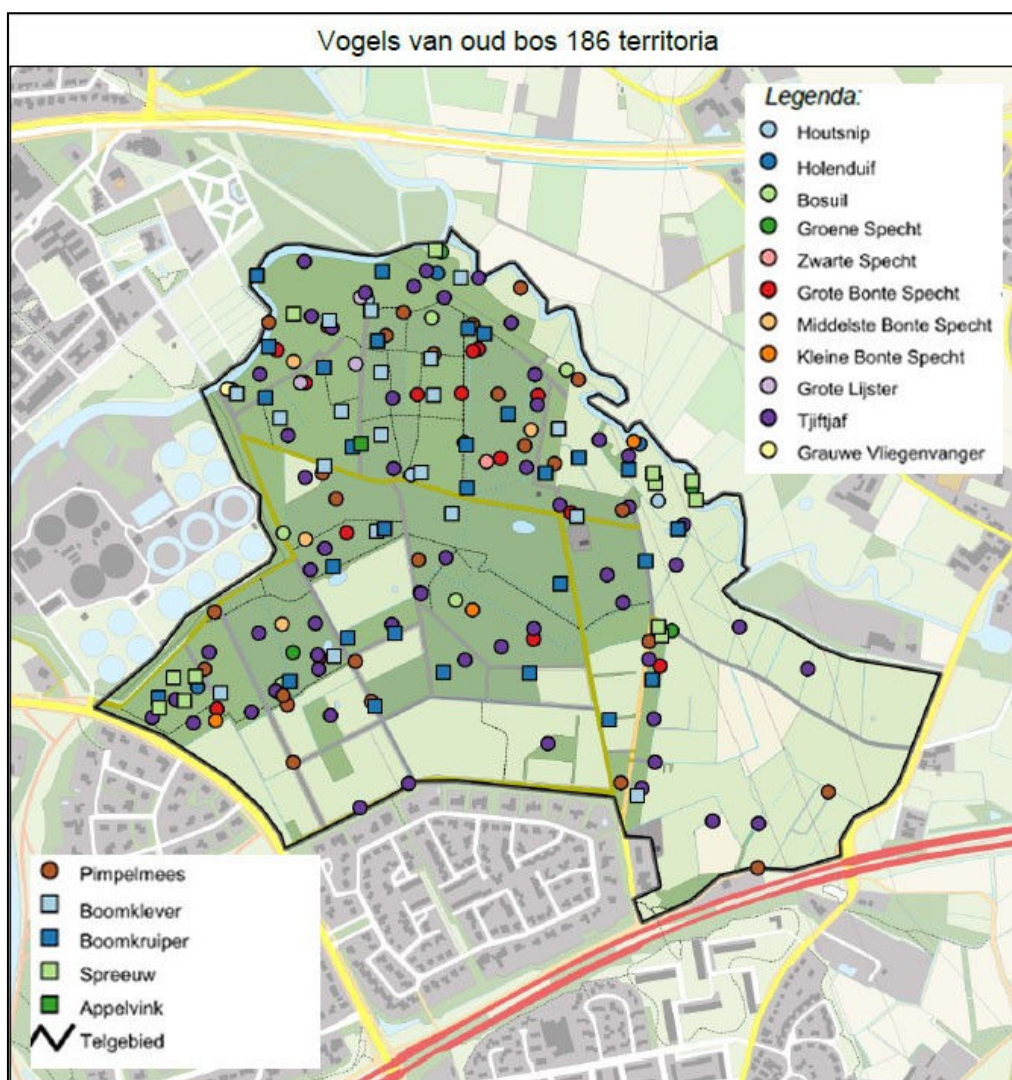
In het gezamenlijke bos komen havik, sperwer en buizerd voor, 3 van de 5 soorten.

Conclusie: voor roofvogels van bossen is de soortgroep *goed ontwikkeld*, met meer dan 50% van de soorten. Dit was ook zo in 2010/2011.

Verder kun je kijken naar de hoeveelheid naalddhout: de hoeveelheid naalddhout is teruggebracht in het bos van Eckart. In de Bogten was al weinig naalddhout aanwezig. Naalddhout heeft betekenis voor goudhaan, vuurgoudhaan, kuifmees en zwarte mees en ook als nestplaats voor roofvogels, die graag onopvallend in een naaldboom broeden. Sinds 2010/2011 zijn kuifmees en zwarte mees afgenomen. De vuurgoudhaan verscheen. Conclusie: het aanwezige naalddhout heeft betekenis voor enkele soorten.

Vogels van oud bos

Conclusie: De stippenkaart toont het grote aantal vogels van oud bos. Eigenlijk spreekt de kaart voor zich. Eckart en de Bogten vormen een zeer waardevol bosgebied met een groot scala aan soorten.

Akkervogels/kievitgroep. Hier zijn de kievit en de patrijs als laatste verdwenen, er zijn geen soorten uit deze groep meer over.

De conclusies vanuit de ecologische vogelgroepen staan samengevat in onderstaand schema met de resultaten per deelgebied. Betekenis: -- groep is slecht ontwikkeld, 0 groep is redelijk ontwikkeld, + groep is goed ontwikkeld, ++ groep is optimaal ontwikkeld.

Deelgebied en soortgroep	Beek (Dommel)	Beekdal Kleine Dommel	Landschap Oude Muschberg	Weilanden Eckart	Bos Eckart	Bos de Bogten
Beken (ijsvogelgroep)	+	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
Ruigtevogels van nat gebied (rietgorsgroep)	nvt	0	nvt	nvt	nvt	nvt
Struweelvogels (grasmusgroep)	nvt	+	++	--	nvt	nvt
Lage struwelen en heggen (roodborstapuit groep)	nvt	0	++	--	nvt	nvt
Bosranden met zandige bodem (geelgorsgroep)	nvt	nvt	--	--	nvt	nvt
naaldhout	nvt	nvt	nvt	nvt	0	0
Opgaand bos met loofbomen (appelvinkgroep)	nvt	nvt	nvt	nvt	0	+
Oud opgaand bos (grote bonte spechtgroep)	nvt	nvt	nvt	nvt	+	+
Opgaand bos met loofbomen, hollenbroeders (kleine bonte spechtgroep)	nvt	nvt	nvt	nvt	+	+
Zwaar loofhout (boomklevergroep)	nvt	nvt	nvt	nvt	++	++
Roofvogels van bossen (havikgroep)	nvt	nvt	nvt	nvt	+	+
Vogels van oud bos	nvt	nvt	nvt	nvt	++	++
Totaal	+	0 tot +	+ tot ++	--	+ tot ++	+ tot ++

Rode lijst soorten

In Eckart en de Bogten komen 7 rode lijst soorten voor, namelijk boomvalk, koekoek, grote lijster, spotvogel, grauwe vliegenvanger, matkop en kneu. Dit maakt het gehele inventarisatiegebied waardevol.

Verdwenen en verschenen soorten.

We bekijken hier de veranderingen in de aanwezigheid van soorten.

In het schema van de aantallen territoria is onderaan het aantal territoria in zijn totaliteit benoemd. Daar valt op dat er een afname van aantal territoria van 943 in 2010/2011 naar 696 in 2025 is. Bij deze forse daling kunnen we kanttekeningen zetten. Een aantal soorten vertoont naar verwachting een afname door een specifieke oorzaak:

- Fazant van 10 naar 0 territoria. Mogelijk door het niet meer uitzetten van gekweekte fazanten, dan overleeft de soort vaak niet op eigen kracht.
- Kievit van 4 naar 0. Door intensieve landbouw is de soort verdwenen uit de Oude Muschberg.
- Kleine bonte specht van 7 naar 3. Waarschijnlijk door het verdwijnen van een groot deel van de oude populieren.
- Merel van 71 naar 37. Mogelijk door het Usutuvirus dat de merelstand op veel plaatsen sterk heeft teruggebracht.
- Kleine karekiet van 14 naar 3. De schaarse rietvelden en rietstroken in het beekdal van de Kleine Dommel stonden snel droog, wat de teruggang mogelijk verklaart.
- Fitis van 12 naar 5. De hoeveelheid jong bos neemt af.
- Kauw van 15 naar 0. De soort broedde voorheen alleen in de oude populieren, die nu zijn verdwenen.
- Spreeuw van 42 naar 12. Ook deze soort broedt in oude populier.

Bij elkaar zijn dit 105 territoria die vanwege een specifieke reden mogelijk te verklaren zijn. Wanneer we deze soorten in mindering brengen bij de afname kom je op een vermindering tussen 2010/2011 en 2025 van toch nog 14%. Deze afname kunnen we niet verklaren. We hebben bekeken of de clustermethode van invloed kan zijn, dus het samenvoegen van alle waarnemingen tot de stippenkaarten per soort. We hebben in 2011 met de hand geclusterd en in 2025 via Avimap. Vooral bij soorten met veel territoria zou dit verschil kunnen maken. Maar als we de gegevens bekijken zien we dat er soorten zijn met een afname in territoria bijvoorbeeld bij de winterkoning en soorten waar de territoria zijn toegenomen bijvoorbeeld bij roodborst en ook twee soorten met ongeveer gelijkblijvend aantal bij zwartkop en tjiftjaf. De gebruikte clustersystematiek kan daarmee niet de oorzaak zijn. De weersomstandigheden in 2010/2011 en 2025 zijn in beide periodes goed geweest, de droogte zou een rol kunnen spelen. Ook externe factoren zoals de overleving van trekvogels in zuidelijke gebieden in Afrika kan grote verschillen geven in aantallen terugkerende vogels.

Verdwenen soorten ten opzichte van de telling in 2010/2011:

- Patrijs, vrij kritische soort
- Fazant, niet kritisch
- Dodaars, vrij kritisch
- Kievit, niet kritisch
- Gekraagde roodstaart, vrij kritisch
- Zwarte mees, niet kritisch
- Ekster, niet kritisch
- Kauw, vrij kritisch
- Wielewaal, vrij kritisch
- Rietgors, niet kritisch

Nieuw verschenen soorten ten opzichte van de telling in 2010/2011:

- Grote Canadese gans, niet kritisch
- Soepeend, niet kritisch
- Slechtvalk, kritisch
- Blauwborst, vrij kritisch
- Grote gele kwikstaart, kritisch
- Vuurgoudhaan, vrij kritisch
- Middelste bonte specht, kritisch
- Grote lijster, niet kritisch
- Grauwe vliegenvanger, vrij kritisch
- Bonte vliegenvanger, vrij kritisch
- Appelvink, vrij kritisch

Er verdwijnen soorten en er komen nieuwe soorten voor in de plaats. Het is ongeveer om het even, of licht positief. Bij de nieuwe soorten zie je karakteristieke soorten voor bos en struweel.

Met wat wensdenken kun je soorten noemen die bij verdere biotoopverbetering mogelijk kunnen verschijnen:

Geelgors: Sovon meldt een geleidelijke afname in het zandgebied in het zuidoosten van het land. In Noord-Nederland neemt de soort toe. In Noord-Nederland wordt voor de positieve trend een koppeling gemaakt met de vele akkerranden die er in stand worden gehouden. De soort bewoont akkerrijkgebied met veel kruiden in de vegetatie in de omgeving. Het is een soort van bosranden en bomen bij kale zandige bodem. In onze inventarisatie van de Veldhovense Dommelbeemden in 2024 zien we 11 territoria in het beekdal met kruidenrijk grasland en veel (ook nieuw) aangelegde houtsingels. De soort is hier in 2016 verschenen, terwijl hij ontbrak in de tellingen vanaf 2002 t/m 2012. Het grasland in de Dommelbeemden wordt deels beweid en deels gehooïd en de bermen vormen een kruidenrijk lint. Toegepast op het gebied Oude Muschberg en de Koppelen kunnen we voor de komende jaren verwachten dat de geelgors zich hier gaat vestigen op plekken waar bomen grenzen aan zandige plekken. In 1974 kwam de soort in de Muschberg voor in het oude boerenland.

Veldleeuwerik: Ook voor de veldleeuwerik zou terugkomst in de Oude Muschberg weer mogelijk kunnen zijn. Het leefgebied lijkt geschikt. In 1974 kwam de soort hier algemeen voor. Probleem kan daarbij zijn dat er hoge predatie kan plaatsvinden van nesten en jongen. Er lopen nogal wat grotere zoogdieren rond in de Oude Muschberg.

Watersnip: In de omgeving broedt de watersnip in de hooilanden van de Collse Zeggen. Hier ligt goed ontwikkeld hooiland. Het hooiland in het beekdal van de Kleine Dommel lijkt nog ver van deze kwaliteit vandaan. Ook in de Rietmussen ten noorden van Eindhoven met een flinke oppervlakte vochtig hooiland broeden geen watersnippen.

Kwartel: zo af en toe strijkt onverwacht een kwartel als broedvogel neer in een kruidenrijke akker. Dit gebeurde bijvoorbeeld enkele jaren geleden in het bolle akkergebied van Gijzenrooi in Eindhoven/Geldrop. Op de bolle akker van de Oude Muschberg zou het zomaar kunnen.

Grauwe klauwier: we hebben dit jaar intensief naar deze soort gezocht. Het leefgebied lijkt geschikt. Er is een flinke oppervlakte kruidenrijk grasland en kruidenrijke akker en veel houtsingels met meidoorn. Vee dat hier rondloopt vergroot de kans op grotere insecten die de

soort nodig heeft. En er zijn voldoende restanten van het oude landschap in het gebied overgebleven.

Boompieper: net als de veldleeuwerik kan de boompieper weer verschijnen in het houtsingelgebied Oude Muschberg. In 1974 was het een broedvogel. De soort heeft als bosrandsoort eveneens zandig gebied nodig met wat bomen.

Conclusies en overwegingen per deelgebied

Beekdal van de Dommel

Het gedeelte van de Dommel in Eckart blijft bijzonder. De bomen op de oevers overschaduwen de beek en de boomwortels vormen de oever. In 2011 zorgde de toen normale waterstand voor dekking aan een koppeltje dodaarzen tussen de wortels en de waterplanten. Nu is dat niet het geval. De Dommel staat het hele seizoen heel laag door de extreem droge lente en zomer. Boomwortels en oevers geven geen dekking. Toch blijft de beek watervoerend, mede door de afvoer van de waterzuivering. De waterkwaliteit is daardoor minder goed. IJsvogel en grote gele kwikstaart brengen er hun jongen groot en hebben blijkbaar weinig last van de slechtere waterkwaliteit. In het oostelijke deel groeit riet aan de oevers, met kleine karekiet en bosrietzanger. Het is een waardevol beekgedeelte voor vogels, maar ook landschappelijk fraai. In de winter zien we dat er langdurig tientallen watervogels huizen in de bredere delen van de beek.

Beekdal van de Kleine Dommel

De Kleine Dommel mondt in Eckart uit in de Dommel. De beek heeft zichtbaar veel schoner water dan de Dommel, maar is veel smaller. Door de droogte stroomde het water het grootste deel van de tijd niet. We hebben hier soorten gemist, bijvoorbeeld het waterhoen. Het spaarzame riet op de oevers bij een lage waterstand betekent dit seizoen weinig voor vogels. Het waterschap voert een extensief beheer, de oevers staan onder invloed van natuurlijke processen. In 2011 was het beeld voor vogels positiever. De hooilanden in het beekdal leveren dit jaar betrekkelijk weinig vogels op, minder dan in 2011. Het beheer bestaat uit maaien en afvoeren. Naar de reden van de geringere vogelbevolking is het gissen. Landschappelijk is dit beekdal ongeschonden met verspreid oude bomen, meanders en stukjes moeras met rietveldjes. Het is goed dat hier geen wandelpad doorheen loopt. Dat moet wat ons betreft ook zo blijven. Rust is voor fauna heel belangrijk. Hier zien we veel reën, dassensporen en overal beversporen op de oevers. Er liggen 2 beverburchten. De das heeft een burcht vlak buiten het getelde gebied en gebruikt het beekdal intensief als voedselgebied, wat te zien is aan de loopsporen door de vegetatie.

Eckartsebos

Het gemeentelijke deel van het Eckartsebos is een waardevol oud bos. Er leven veel vogelsoorten en er is veel afwisseling. Het bosgedeelte van Eckart verandert ook sterk.

Op de eerste plaats door de doorgevoerde vernatting in de jaren '10 waardoor grondwater nu veel beter vastgehouden wordt. Een gevolg is het afsterven van bomen, zoals de beuk, die hier

slecht tegen kunnen. Er komen andere loofhoutsoorten voor terug. Een gevolg van herstel van de waterstand.

Op de tweede plaats het afsterven van de aanwezige 60 jaar oude populieren op verschillende plaatsen in het bos. Een natuurlijk proces maar voor veel vogelsoorten met een negatief gevolg. In 2011 broedden o.a. kauwtjes, spreeuwen en kleine bonte spechten in de populieren. Nu hebben deze soorten een aderlating ondergaan. Het is een aantoonbare reden dat het totaal aantal territoria in Eckart is gedaald. Populier heeft, ondanks dat het geen inlandse soort is, een belangrijke functie als nestplaats voor vogelsoorten. Ook de wielewaal gebruikt de populier heel graag. Daarom is het goed dat er in de Bogten nog veel vrij jonge populieren staan, die op termijn de functie voor vogels over kunnen nemen en ten noorden van de Dommel oudere populieren en schietwilgen. We benoemen ook het voormalige ven in de Lage Heide. Eveneens zo'n 60 jaar geleden plantte men populieren. Nu zijn ze aan het einde van hun bestaan en grotendeels afgestorven. In 2011 gaven ze nog plek aan verschillende vogelsoorten, maar nu is dit deelgebied vrijwel leeg wat betreft vogels. Bijzonder is dat ook de jonge opslag van elzen, struikwilgen en vogelkers niet erg gedijt. Er staat veel dood hout. Wellicht dat de enorme wisseling van waterstanden in de loop van de afgelopen jaren hier de oorzaak van is. Er waren jaren dat het naastliggende pad niet toegankelijk bleek door de hoge waterstand in kletsnatte jaren. Maar deze zomer is de waterstand 1,5 meter gedaald en staat het voormalige ven helemaal droog. Je kunt er zo doorheen lopen. Het zou mooi zijn als door een nog sterkere beperking van de afvoer, alle water beschikbaar blijft in deze laagte. Dan zou zich een nieuw loofbos in permanent natte omgeving kunnen ontwikkelen.

En op de derde plaats de kap van een deel van het naaldhout in de jaren '10. Voor enkele mezensoorten en de goudhaan verdwijnt broedgebied. Voor de meeste vogelsoorten is inlands loofhout veruit favoriet. Het is aan te bevelen om lokaal loofhout aan te planten in het bos om de variatie in jong en oud bos te versterken en de soortenrijkdom te vergroten. Dit kan bij voorkeur met rijkstrooiselsoorten. We zien dit bijvoorbeeld al in de destijds opengekapte bosstrook van oost naar west voor de aanleg van een rioolbuis, waar naderhand gemengd loofhout is gekomen, met aantrekkingskracht op de appelvink.

Eckart is en blijft zoals gezegd een prachtig gevarieerd en rijk bos voor vogels. Het Eckartsebos is samen met de Bogten ook belangrijk voor zoogdieren (waaronder vleermuizen), amfibieën, plantensoorten, mossen en paddenstoelen.

Weilandengebied Eckart

We zien dit als een minder geslaagd gebied voor vogels. Er leven weinig verschillende soorten en in lage aantallen. In 2011 was dit ook al zo. We hebben het vermoeden dat het ligt aan twee zaken. Op de eerste plaats het landschap dat grotendeels bestaat uit lanen van Amerikaanse eik en inlandse eik, zonder dat op de bodem voldoende ruimte is voor open bermen met kruidenvegetatie of juist struweel. Op de tweede plaats de invloed van recreatie met al dan niet aangeliende honden. De smalle stroken onder de lanen waar vogels zouden kunnen nestelen worden intensief door honden bezocht. En stikstof zorgt uiteraard ook hier voor een te eentonige vegetatie, die weinig voedsel voor broedende vogels oplevert. Voor vogels is het weilandengebied van Eckart daarmee van geringere waarde. Je zou dit wellicht kunnen verbeteren door de grens van de weilanden een stuk op te schuiven ten koste van grasland en struweel of gedeeltes met schraal zand te laten ontstaan. Je kunt overwegen de lanen geleidelijk om te vormen naar inlandse soorten. Het zou mooi zijn als je meer van de voormalige vogelsoorten van het landschap van Koudenhoven, voor de aanleg van de woonwijk, kunt

terughalen. Het aangelegde trapeziumvormige bosje is een mooi voorbeeld, hier zie je leefgebied voor vogelsoorten ontstaan met onder andere tuinfluiter.

Oude Muschberg

Vergeet het lawaai van de Eisenhowerlaan en je waant je terug in de tijd. De Oude Muschberg is een lust om in rond te struinen. Resten van sloten met oude stukjes elzenbroek en kromme bomen. Prachtig om te zien hoe de gemeente het Brabantse coulissenlandschap in de laatste vijf jaar herstelde. Door de aanplant van veel nieuwe houtsingels op perceelsgrenzen met o.a. meidoorn komt nieuw leefgebied voor vogels in beeld. Kneu, putter, groenling, grasmus, roodborsttapuit en spotvogel weten dit zeer te waarderen. De tussenliggende weilanden zijn deels hooiland en deel beweide. In de zomer vliegen hier tientallen boerenzwaluwen rond vanwege de insectenrijkdom. Recent is de bolle akker verworven en ingezaaid met graan. Tegen de Kleine Dommel aan heeft Staatsbosbeheer weilanden in beheer als hooiland. Het geheel is een oud Brabants Landschap. Ondanks dat het sinds 2011 sterk in waarde voor vogels is gestegen, blijven er wensen. We missen de geelgors. Deze soort heeft bomen nodig als zangpost en brede bermen met zand en lage kruidenvegetatie. Misschien dat er zandige stroken langs de bolle akker vrij te maken zijn en de verspreide aanplant van wat eiken? Het gebied lijkt ook klaar voor het ontvangen van de grauwe klauwier in de meidoornhagen en de kwartel in het graan. Heel spijtig dat de patrijs het net voor de aankoop en de herinrichting voor gezien hield. Hij zou hier prima kunnen leven. Er is een voorbeeld van terugkeer van de patrijs, zoals recent blijkt uit een heel recente waarneming in het park van Meerhoven, waar de patrijs eerder was verdwenen.

Landgoed de Bogten

Een oud landgoed heeft vaak hoge natuurwaarden. Dat is ook hier het geval. Het landgoedbos is al aanwezig op de kaart van rond 1830 als hakhoutbos (schaarhout). Dat betekent dat minstens vanaf deze periode een bosklimaat aanwezig is. Betrekkelijk weinig bossen in Brabant zijn zo oud, ze zijn aangeduid als oude boskern door de provincie Noord-Brabant. Bosflora en andere bijzondere plant en diersoorten profiteren van het lang aanwezige bosklimaat. De Bogten is ook bijzonder omdat het beheer bestaat uit nietsdoen. Dit is zo te zien al vele tientallen jaren zo, maar dit is ons niet in detail bekend. Oude bomen vallen om en blijven kriskras liggen. Het beheer dat bestaat uit nietsdoen komt eveneens weinig voor in Noord-Brabant. Het is onder andere bekend van het beroemde bos in de Scheeken bij Schijndel, uit de erven van Marggraff. Door het omvallen van bomen ontstaat een gat in het kronendak pakken zaailingen hun kans. Het bos bestaat grotendeels uit loofhout, maar jammer is het flinke aandeel Amerikaanse eik en zilversdoorn. Boomsoorten die de hoeveelheid vogels wat negatief zal beïnvloeden door hun geringe bijdrage aan de insectenwereld. Vogeltellingen in oud bos op andere plaatsen en met een flink aandeel exoten of naaldhout geeft eveneens een beeld van een lagere vogelrijkdom. Daar staat tegenover dat het oude hout soorten als bosuil, zwarte specht en middelste bonte specht leefgebied geeft. Toch zijn er stukken in het bos met weinig broedvogels, we hebben ons daarover verbaasd. Wellicht door het gebrek aan struikbegroeiing op veel plaatsen, waar het bos open van karakter is. Een bijzonder gedeelte is het kleine maar oude elzenbroekbos. Het staat normaal altijd onder water, maar deze zomer helaas niet. Doordat het ontoegankelijk is biedt het broedgelegenheid aan bosuil, havik en buizerd. In de toekomst zou de wespendif hier kunnen neerstrijken. Verder bestaat de Bogten nog uit de strook beekbegeleidend bos langs de Dommel. Vroeger was dit hooiland, maar het raakte geleidelijk begroeid met bos. 25 jaar geleden plantte men populieren en een rand schietwilgen direct langs de beek. In de ondergroei ontstaat een rijke begroeiing met wilgenstruiken, vogelkers en opslag van elzen in een normaal ontoegankelijk

en nat gebied. We adviseren hier niets te doen. De populieren zullen op den duur waardevol worden voor de wielewaal, die we dit jaar gemist hebben. In 2011 kwam hij in dit bos voor. En de ondergroei ontwikkelt zich vanzelf en krijgt meer waarde voor vogels. Een niet beheerd bos zoals de Bogten, is in Brabant een bijzonderheid. Het is zelfs aan te bevelen er een bosreservaat van te maken, waar niets doen de uitdrukkelijke doelstelling is. De natuur kan dan zijn gang gaan. Ingrijpen om de bossamenstelling te verbeteren door verwijderen van exoten of het bijplanten van nieuwe soorten vinden wij hier dus geen goede keuze.

Eckart, de Bogten en de beekdalen in het Natuurnetwerk

Eckart en de beekdalen maken onderdeel uit van het Natuurnetwerk. Aan de oostzijde van Eindhoven loopt een brede groenblauwe zone van zuid naar noord langs de stad. De beken vormen de kern. Eckart is in het Netwerk een belangrijke grote bouwsteen. Het Natuurnetwerk verbindt het zuidoosten van Brabant vanaf de grens met Limburg via het bekensysteem van de Kleine Dommel bij Eindhoven met het beeksysteem van de Dommel tot aan de Maas bij Den Bosch. Het vormt een ononderbroken en zeer waardevolle zone. Het Rijk en de Provincie beschermen deze zone in het Natuurnetwerk Nederland en in het Natuurnetwerk Brabant. Het gemeentelijk bestemmingplan/omgevingsplan is eveneens helder over de bescherming. Een aantasting door bebouwing, door wegaanleg of intensieve recreatie zou zorgen voor daling van de ecologische en recreatieve waarde en moet in iedere afweging worden voorkomen.

Beschreven waarde van Eckart in 1974 door de KNNV en in 1998 en 2001 door Ecologica

Het rapport van de KNNV uit 1974 meldt dat een aantal broedvogels in de 10 jaar voor 1974 zijn verdwenen zoals sperwer, waterral, boomleeuwerik, tapuit, rietzanger, goudvink, grauwe klauwier en ijsvogel. Toch zijn er nog veel bijzondere met name bosvogels aanwezig, wat zorgt voor de constatering dat hoge vogelkundige waarden aanwezig zijn. De situatie in 1974 biedt ook zicht op mogelijke broedvogels voor de toekomst als biotopen hersteld kunnen worden. Het rapport benoemt verder een hoge rijkdom aan mossen en paddenstoelen in het bosgebied van Eckart en de Bogten. In een rapport over vleermuizen spreekt men van een zeer interessant gebied voor deze soortgroep.

In de laatste jaren van de vorige eeuw heeft de gemeente aan adviesbureau Ecologica de opdracht gegeven de natuurwaarden binnen de gemeente Eindhoven te inventariseren en te beschrijven. “Het Eckartsebos en omgeving is van zeer groot belang voor de natuur. Er zijn diverse bijzondere biotooptypen aanwezig en van vrijwel alle soortgroepen zijn veel bijzondere doelsoorten aangetroffen. Met de huidige gegevens vallen vooral de groep planten, zoogdieren en amfibieën op als goed ontwikkeld. Bij nader onderzoek zal echter het aantal soorten broedvogels, dagvlinders en libellen verder toenemen. Opgemerkt moet worden dat sinds half jaren '70 wel een sterke achteruitgang van bijzondere soorten in het gebied zichtbaar is.

Ruit rond Eindhoven

Op sommige momenten speelt de discussie rondom het afmaken van de Ruit rond Eindhoven weer op. Zo ook dit voorjaar. Een figuurlijke ballon werd opgelaten. Het kwam neer op het volgende. Leg een weg aan onder de hoogspanningsleiding die door het beekdal van de Kleine dommel loopt, als voltooiing van de Ruit om Eindhoven en los daarmee een deel van de verkeersproblematiek op”. Er kwam gelukkig nauwelijks reactie op het voorstel. De redenering is bijzonder en geeft blijk van groot gebrek aan kennis. Onder hoogspanningsleidingen ligt geen

bos, maar wel degelijk natuur. Dat toont onder andere deze inventarisatie wel aan. Door het struweel in de strook onder de leidingen zijn er veel vogel en zoogdiersoorten aanwezig. Daarnaast wordt uitgegaan van eenvoudige verwerving, maar een deel van de stroken is niet in handen van een overheid. We zouden met de aanleg van een weg een belangrijk ecologisch gebied opgeven. Het beekdal van de Kleine Dommel is een ecosysteem met de vele natuurlijke meanders, de oevers en al het leven wat daarbij hoort. Het eeuwenoude bos van de Bogten en het rijke bos van Eckart komt onder invloed van continu verkeerslawaaï. Kritische vogel- en diersoorten zullen verdwijnen en een belangrijk recreatiegebied verliest zijn waarde. Op hoger schaalniveau verdwijnt de functie van de Kleine Dommel als onderdeel van het Natuurnetwerk aan de oostrand van Eindhoven. Op kleinere schaal gezien worden de cultuurhistorische waarde van de Collse Watermolen en de Opwettense Watermolen ernstig aangetast doordat de weg dichtbij beide watermolens zal gaan verlopen. In juni 2025 geeft Rijkswaterstaat aan de huidige snelwegen rondom Eindhoven te gaan verbreden in verband met operatie Beethoven (uitbreiding van ASML met gevolgen voor woningbouw en mobiliteit). Hierbij spreekt de organisatie gelukkig niet over het aanleggen van een weg ten oosten van Eindhoven

Recreatie

Eckart vervult een belangrijke recreatieve rol. Veel wandelaars maken gebruik van het gebied. In Eindhoven is het een oase van rust, vooral verder weg van de doorgaande autowegen. Natuurbeleving, het uitlaten van de hond en een mooie wandeling geven voldoening. Er is een natuurlijke zonering in het gebied Eckart. Dichtbij het Aalbersepad en in het bosgedeelte van Eckart lopen brede paden en is het drukker. Verder weg in het beekdal van de Kleine Dommel en in het bosgebied van de Bogten komen veel minder mensen. Je vindt hier nattere en smallere paden waar regelmatig boomstammen overheen liggen. Prima zo. Het selecteert het type bezoeker. De brug over de Dommel gaat pas vanaf 9.30 uur open waarmee woon-werkverkeer en scholieren buiten worden gehouden. Een heel goede oplossing voor de rust in het gebied. Je zou kunnen overwegen een wandelpad door de Oude Muschberg aan te leggen. We raden dat af, het leidt tot versnippering van de rustige delen en de voor een deel loslopende honden verstoren veel te veel. Het brede zandpad geeft voldoende ontsluiting.

Aanpassingen door klimaatverandering

Het opwarmen van Nederland is inmiddels gevorderd tot ongeveer 2 graden extra ten opzichte van de periode voordat de opwarming begon. Een gevolg is dat meer extreem weer regelmatig optreedt. We hebben de afgelopen jaren ofwel heel droge jaren ofwel heel natte jaren gehad. Boomsoorten trekken deze extremen niet en verzwakken, worden aangetast door schimmels en kevers en gaan dood. Beuk, lariks, soms zomereik en zwarte els zien we als kale staken staan. Vanzelf komen hier andere soorten voor in de plaats die meer aangepast zijn. Je zou daarbij ook kunnen overwegen nog meer jonge aanplant aan te brengen met soorten die naar verwachting meer weerstand hebben tegen extreme periodes. In het gortdroge jaar 2025 zakt de waterstand ver weg, ondanks dat in Eckart een stevige slag is gemaakt om grond en regenwater vast te houden. Het lijkt toch niet genoeg. Waar zou je nog meer water vast kunnen houden in Eckart? Dat vraagt wellicht nader onderzoek. De stad Eindhoven zou voor het eigen grondgebied alles moeten doen om zowel droogte als wateroverlast te beperken.

Samenvattend

Eckart, de Bogten en de beekdalen van Dommel en Kleine Dommel vertegenwoordigen een zeer waardevol natuurgebied in de stadsregio van Eindhoven. Een kracht van de stad Eindhoven ligt in de groene vingers die op veel plaatsen de stad binnenkomen, waar Eckart er één van is. De betekenis van Eckart voor de natuur, voor landschapsbeleving en voor de recreatie is groot. Dit rapport laat zien dat de vogelwereld heel divers en uitgebreid is.

Nawoord

De inventarisatie van 2025 heeft alle tellers opnieuw veel plezier opgeleverd. Het vroege opstaan blijft even een moeilijk moment, maar wat je ervoor terugkrijgt blijft bijzonder. Zonsopkomst, een vos tussen het hoge gras, wat nevel boven het veld, stilte. We waren benieuwd hoe Eckart zich de afgelopen 15 jaar sinds de vorige telling heeft ontwikkeld. We zijn gelukkig heel tevreden met het resultaat. Het gaat de goede kant op. Er zijn soorten verdwenen maar er zijn ook soorten bijgekomen. Het houdt elkaar in evenwicht. De samenwerking met de gemeente Eindhoven in de persoon van Frank Verhagen was heel prettig. Dank daarvoor.

Sovon is blij met de gegevens en hopelijk kan de gemeente Eindhoven er haar voordeel mee doen. Misschien is er nog eens een herhaling van dit onderzoek mogelijk over een aantal jaren.

Overige waarnemingen

De waarnemingen van de niet broedvogels hebben we verzameld uit eigen waarnemingen en de soorten die via waarneming.nl bekend werden en wat ons daarbij opvalt is de geringe hoeveelheid waarnemingen via genoemde site. Blijkbaar is Eckart een gebied waar weinig vogelaars komen. De periode van de waarnemingen loopt van 12 december 2024 tot 31 augustus 2025. Enkele soorten niet- broedvogels zijn besproken bij de soortenlijst eerder in dit rapport en zie je onderstaand niet staan.

Toendrarietgans:	12 december 2024: 80 ex. overvliegend.
Kolgans:	15 januari: overvliegende groep in de avond.
Grauwe gans:	29 mei: 6 ex overvliegend.
Aalscholver:	13 maart 1 ex, 13 april 1 ex, 25 april 1 ex, 27 mei 1 ex, 24 juni 2 ex.
Blauwe reiger:	6 maart 1 ex, 13 april 1 ex, 27 mei 1 ex, 12 juni 1 ex.
Ooievaar:	24 juni: 1 ex in vlucht boven het houtsingelgebied.
Wintertaling:	15 januari roep van een ex. vanuit het voormalige ven. 15 februari 10 ex bij de brug over de Dommel (W). 4 februari roep van een ex. vanaf de Dommel. 20 februari 6 ex, waarvan 4 mannen. 13 maart 2 paar bij de brug.
Wilde eend:	4 februari 30 ex in de Dommel bij de brug. Op 13 februari 20 ex.

	13 maart 15 mannen bij de brug, Maar ook op 17 mei 20 mannen verspreid in de Dommel en maar 3 vrouwen.
Tafeleend:	15 januari 1 ex op de Dommel bij de brug (W).
Krakeend:	15 januari: 15 ex op de Dommel bij de brug (W). 4 februari 8 ex in de Dommel bij de brug. Op 13 februari 12 ex idem. Op 13 mrt. 6 paar bij de brug. In de winterperiode zien we veel eenden bij de brug. Kan dit te maken hebben met de uitstroom van het gezuiverde afvalwater vanuit de RWZI iets stroomopwaarts, waar toch nog veel voedingsstoffen in zitten? Ook dodaars zien we hier. Vanaf onze telling van 13 april zijn bij de brug geen watervogels meer te zien, behalve de broedvogels. De wilde eenden hebben zich verspreid over het telgebied.
Scholekster:	27 mei 1 ex overvliegend, vermoedelijk broedvogel ten oosten van de Kleine Dommel.
Regenwulp:	16 april in de avond vliegt een roepend exemplaar over.
Witgat:	1 april 1 ex aan de Dommel.
Kleine mantelmeeuw:	29 mei 7 ex overvliegend, 12 juni 1 ex overvliegend.
Kerkuil:	In de avond van 16 april vliegt een kerkuil in het beekdal van de Kleine Dommel. Een nestlocatie was in 2018 aanwezig in een schuur aan de Soeterbeekseweg zoals bleek uit onze broedvogeltelling in dat jaar.
Houtduif:	24 juni: 40 foeragerende houtduiven in weiland in de Oude Muschberg.
Boerenwaluw:	27 mei enkele ex foeragerend boven de Dommel, vermoedelijk broedvogels van huize Eckart en omgeving, 24 juni veel foeragerende en rustende boerenwaluwen, zowel adult als juveniel in de Oude Muschberg, afkomstig van woningen en boerderijen uit de omgeving.
Gierzwaluw:	17 mei 2 ex overvliegend, 29 mei 1 ex foeragerend, 12 juni 5 ex foeragerend boven Eckart, 24 juni 1 ex foeragerend boven Eckart.
Koperwiek:	13 februari 20 ex foeragerend in het bos, 27 maart 10 ex roepend en zingend in de Bogten.
Kauw:	1 april 4 ex overvliegend, de kauw is broedvogel in omliggende woonwijken, maar niet meer in Eckart, 17 mei 1 ex bij de Waterzuivering.

We hebben een viertal wildcamera's gebruikt op verschillende plaatsen. Vanaf 26 maart plaatsen we ze op ongeveer 1 meter hoogte in open gebied op dagen in maart, april en mei. Het valt nog niet mee om goede locaties te vinden waar geen wuivend gras of riet zorgt voor heel veel opnames, zonder dat je zoogdieren vastlegt. De camera in het oude bos leverde niets op. De camera's in het beekdal enkele waarnemingen van een vos, enkele keren een haas en een steenmarter.

Overige diersoorten

Das: op 18 december 2024 zien we pootafdrukken in de modder. Op 1 april bezoeken we het

perceel aan de Kleine Dommel net ten oosten van ons telgebied. Hier ligt een zandbult in het oude open eikenbos met veel dassenpijpen. Ook de zanddijk aan de westrand van dit perceel heeft recent gebruikte gangen. Uit informatie blijkt dat dit de oudste dassenburcht van Eindhoven is en al heel lang in gebruik. De eigenaar van het perceel is een natuurliefhebber, dus is er borging voor het ongestoorde voortbestaan. In de hooilanden naast dit terrein, dus in ons telgebied, liggen overal zichtbare looppaden in het gras. In het telseizoen zien we veel pootafdrukken van dassen, maar de dieren zelf helaas niet, ondanks een poging laat op de avond op 14 juni.

Bever: 4 februari knaagsporen aan een door bevers omgehaalde grauwe abeel. Dikke takken die

op de grond bereikbaar zijn worden aan de top steeds verder afgeknaagd wat is te zien aan de 7 cm lange spaanders. De schors van de takken hebben knaagsporen van reeen, te zien aan het veel kleinere formaat van de vraatsporen. We ontdekken al snel een enorme burcht op de oever van de Kleine Dommel met een geschatte basis van 5 meter en een hoogte van 1,5 meter. Wat een werk is hier verzet. Op 13 maart blijkt er nog een kleinere burcht stroomopwaarts te liggen, verscholen in de begroeiing. In de ochtendschemering van 13 april zwemmen 2 bevers in de Kleine Dommel, ze storen zich niet aan ons. Rustig zwemmend en duikend. In de avondschemering van 15 juni zien we weer 2

bevers zwemmen in de Kleine Dommel.

Vos: 13 februari steekt een exemplaar het centraal liggende bospad over. De wildcamera's leggen een flink aantal keren een vos vast. Op 27 maart zien we een vossenpijp met verse sporen in oud gemengd droger bos in de omgeving van de waterzuivering.

Wasbeer: In verse modder speuren we op 13 april naar pootafdrukken. Enkele grote pootafdrukken vallen op. Langwerpiger dan een dassenafdruk die hier ook te vinden is. Via obsidentify komt de verrassende 98% zekerheid van een wasbeer. Inclusief de nagels is de afdruk zo'n 12 cm lang, dus van een fors beest. Het loopspoor laat kenmerkende vingerachtige voorteenaafdrukken zien, wat een langwerpige pootafdruk oplevert. Nazoeken levert op dat er in 3 atlasblokken tussen 2020 en 2025 rond Eindhoven een exemplaar is vastgesteld. Helaas hebben we geen commentaar gekregen op de ingezonden foto van de pootafdruk. De afdruk van een andere soort, de wasbeerhond is aanzienlijk kleiner en van een andere vorm.

Haas: op 28 maart verschijnt een haas in beeld op een wildcamera in het beekdal van de Kleine Dommel.

Konijn: 15 mei 1 ex. in de Bogten

Steenmarter: Op 4 maart zien we een langslopende steenmarter op een wildcamera. Langzame tred, grote dikke staart, kleine oortjes en geen koptekening. Het is een fors dier.

Wild zwijn: op 27 mei vinden we een pootafdruk van de soort in verse modder.

Dwergmuis: Via waarneming.nl meldt Frank Verhagen op 21 februari een verlaten nestje van de dwergmuis in het gebied.

Ree: 6 maart een blaffende reebok vanuit de Oude Muschberg, 27 maart een roepende bok, in de avond van 16 april blaffen 2 reebokken langdurig op korte afstand van elkaar. Het zal een territoriumgrens zijn die verdedigd wordt. 27 mei 2 ex in de Oude Muschberg, 29 mei 2 ex in beekdalgebied van de Kleine Dommel, 12 jun 1 ex in beekdal van de Kleine Dommel. Op de gebruikte wildcamera's staan veel foto's van reeën, het is in Eckart een algemene soort.

Eekhoorn: 27 mei 1 ex in de Bogten.

Bruine kikker: 12 jun kwakende ex in beekdal Kleine Dommel.

De soortgroepen vleermuizen en amfibieën/reptielen zijn niet onderzocht.

Ontmoeting in het veld zanglijster-koekoek

Eind april bracht ik in de avonduren regelmatig een bezoek aan het telgebied, al dan niet om de wildcamera's op te halen of te hangen. Tijdens die bezoeken zong vanuit het hoge struweel aan de bosrand van het beekdal de zanglijster het ene na het andere uitgebreide lied. Op een van die avonden landde tijdens die zangpartijen een mannetje koekoek op een van de dode bomen naast het zanglijsterbosje. Direct na landing zette deze onverstoord zijn schier eindeloze monotone 'koekoek-koekoek-koekoek' in. De zanglijster viel abrupt stil. Pas na een seconde of tien herpakte hij zich en kwam terug met een snerpende imitatie van zijn buurman. Venijnig bijna, alsof hij zich echt had zitten ergeren aan het simplistische riedeltje: 'koekoekkoekoekkoekoek!'. Terwijl ik grijnzend wegliep begon de zanglijster alweer aan zijn volgende complexe lied. Het punt was gemaakt, back to business.

Ontmoeting in het veld vos

In het beekdal trof ik deze vos (en de vos trof mij) in het open veld. Van schrik was bij geen van beide sprake; terwijl de vos me met zelfverzekerde blik bekeek, pakte ik de camera en was er vervolgens precies op tijd bij om vast te leggen hoe de vos eens lekker uitgebreid met de kop stond te schudden. Een paar likken verder zat alles weer zoals het hoorde en kuierde de toppredator uit ons telgebied rustig verder en was de onverwachte doch vreedzame ontmoeting voorbij.

Literatuurlijst

- Adviesgroep integraal ecologisch onderzoek en beheer (2003), Onderzoek vernatting Eckartsebos Eindhoven
- Bosgroep Zuid Nederland (2005), Bosbeheersplan Eckartsebos 2005-2009
- Broedvogels en beheer, H. Sierdsema, Staatsbosbeheer, 1995
- Broedvogelinventarisatie BMP-A Dommelbeemden Veldhoven 2005, A. ter Huurne en B. Mentink
- Broedvogelinventarisatie Eckartsebos (Lage Heide, de Bogten, Broekspijpen en park Eckart) in Eindhoven, 2010 en 2011, IVN Veldhoven Eindhoven
- Broedvogelinventarisatie landgoed Soeterbeek in Nuenen in 2018, IVN Veldhoven Eindhoven Vessem
- Broedvogelinventarisatie Boktse beemden en Dommeldal Vaartbroek, 2022, IVN VEV
- Broedvogelinventarisatie Klotputten 2024, IVN Veldhoven Eindhoven Vessem (VEV)
- Broedvogelinventarisatie Dommelbeemden en de Wilderen in Veldhoven en Waalre in 2024, IVN Veldhoven Eindhoven Vessem
- Broedvogels van het Dommelkwartier, gemeente Valkenswaard in 2025, VWG de Kempen, T. Heijnen
- Ecologica (1998), Inventarisatie natuurwaarden Eindhoven, hoofdrapport
- Ecologica (2001), Inventarisatie natuurwaarden Eindhoven, inventarisatie buitengebieden 2001
- Handboek natuurdoeltypen, D. Bal e.a. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 2001
- Handleiding broedvogelonderzoek Sovon, autoclustering, 2017
- Keersopperbeemden, inventarisatie broedvogels BMP-A, 2022, IVN Valkenswaard-Waalre
- KNNV, afdeling Eindhoven (1974), Eckartsebos en Koudenhoven, inventarisatierapport
- Sovon vogelonderzoek Nederland 2018, Vogelatlas van Nederland, broedvogels, wintervogels en 40 jaar verandering
- www.sovon.nl
- www.vogelbescherming.nl
- www.wikipedia.nl

Bronnen geschiedkundige bijdragen

- <https://drijehornick.nl/dorpen/eckart>
- Eindhoven, open venster op Eckart, Martin H.G. Op den Buijs, 1988
- Landschap in delen, E. Stouthamer, K.M. Cohen & W.Z. Hoek, 2024
- Van Gogh & Eindhoven, P. Nagelkerke & W. van der Sommen, 2012

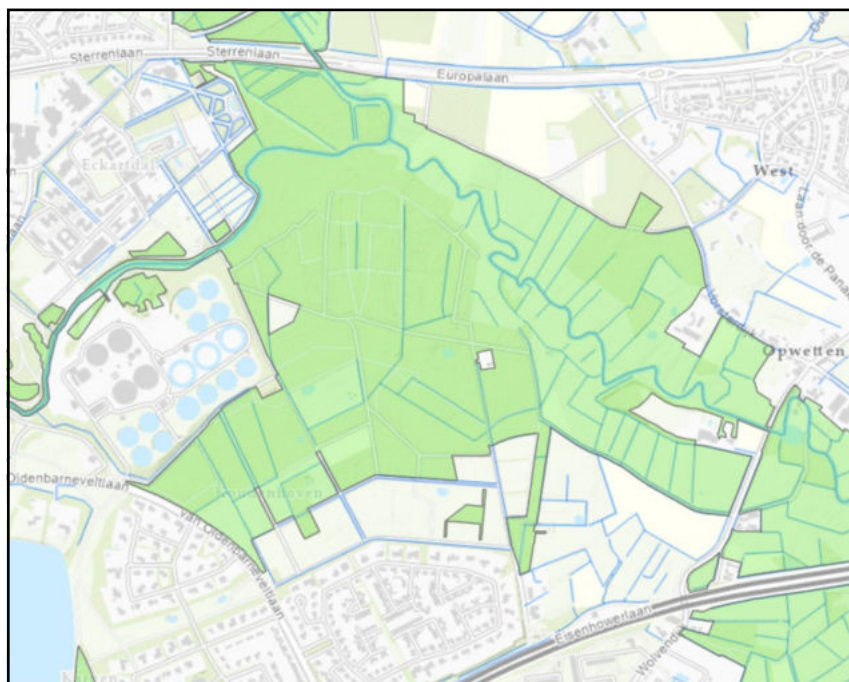
Herkomst kaartmateriaal, ondergronden en foto's

■ Kaart Ligging inventarisatiegebied	Michelin
■ Kaart Toponiemen	PDOK
■ Kaart Natuur- en landschapstypes	PDOK
■ Geomorfologische kaart	Kaartbank prov. Noord Brabant
■ Stippenkaarten soorten	SOVON
■ Stippenkaarten Vogelgroepen	SOVON
■ Kaart Natte natuurparel	Kaartbank prov. Noord Brabant
■ Natuurnetwerk Brabant	Kaartbank prov. Noord Brabant
■ Historische kaarten	Topotijdreis (Kadaster)
■ Historische kaarten landgebruik	KNNV Eindhoven Rapport 1974
	Eckartse bos en Koudenhoven
■ Kaart ± 1840	Historische Topografische Atlas van Noord-Brabant
	Uitgeverij Nieuwland 2008
■ Hoogtekaart	AHN (Actueel Hoogtebestand Nederland)
■ Luchtfoto	PDOK
■ Foto's	G.Lijten, H. van Maar, J.Koopsen, T. Kampshof

Bijlagen

- Natuurnetwerk Brabant
- Natte Natuurparel
- Historische kaarten
- Historische kaarten landgebruik
- Geschiedkundige wetenswaardigheden
- Hoogtekaart
- Luchtfoto

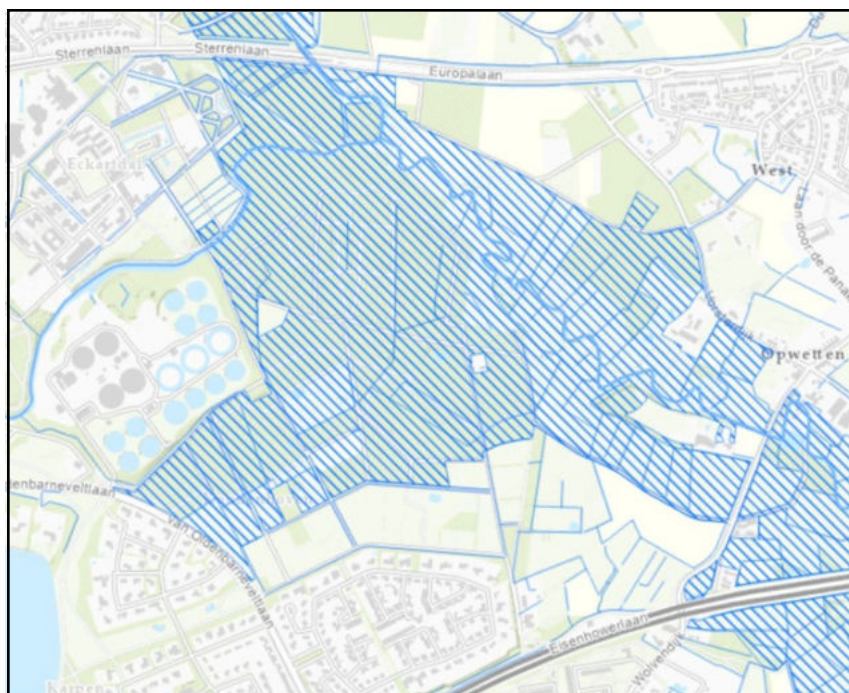
Natuurnetwerk Brabant NNB

Legenda

 Natuurnetwerk Brabant (NNB)

Natte natuurparel

Legenda

 natte natuurparel

Historische kaarten

± 1840

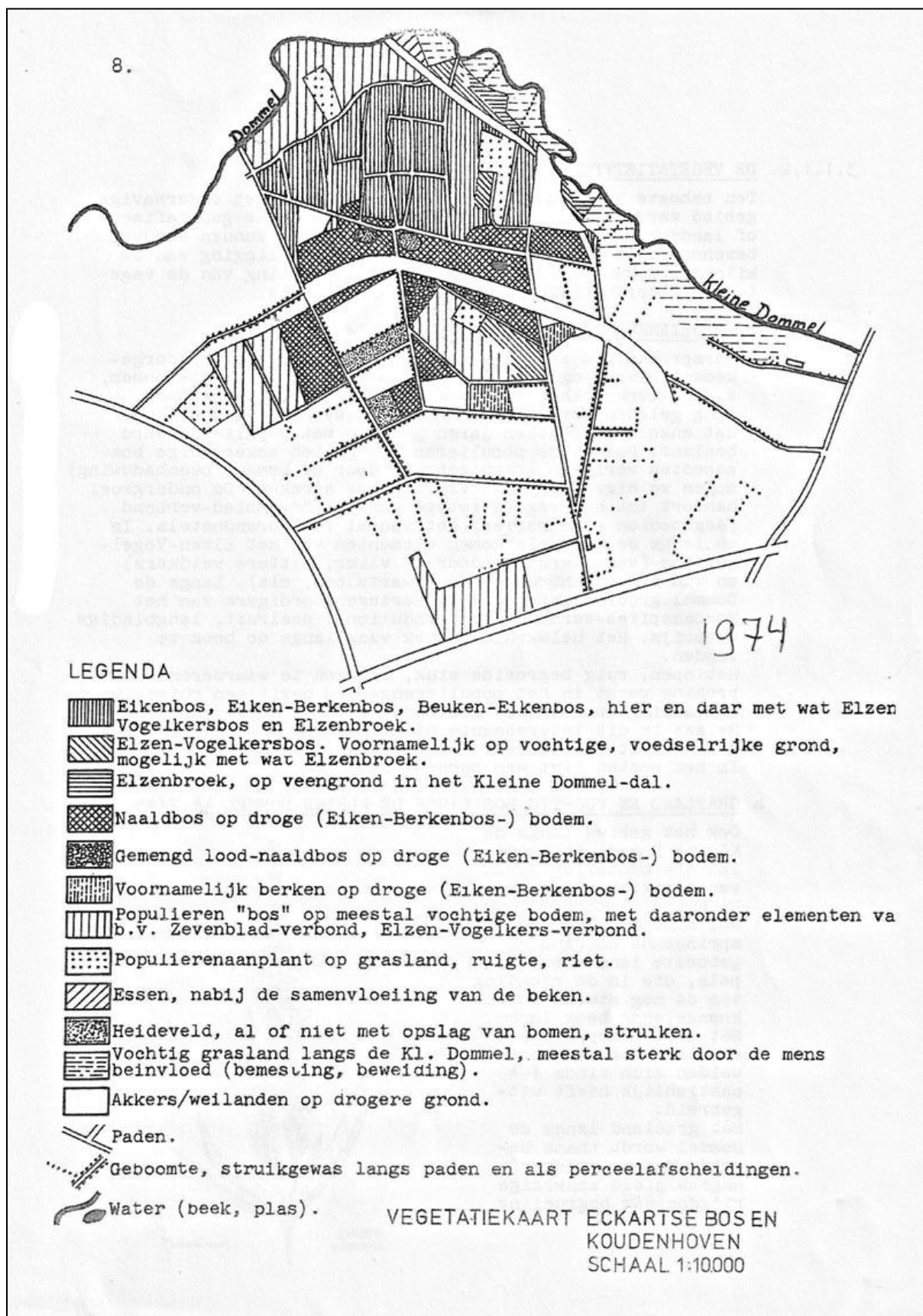
± 1925

± 2010

Historische kaart landgebruik 1832

Geschiedkundige wetenswaardigheden

Maarten van Rossem in Eckart

In de zomer van 1543 trok de beruchte Gelderse legerleider Maarten van Rossem met zijn troepen door Brabant. Hij stond in dienst van hertog Karel van Gelre, die al jaren in oorlog was met keizer Karel V om de macht over de Noordelijke Nederlanden. Waar Van Rossem kwam, volgden vuur, rook en paniek. Zijn reputatie als “*de Gelderse roofridder*” was goed verdiend: hij leefde van plundering, brandschatting en terreur.

Na jaren van strijd was het hertogdom Gelre nog een van de laatste gebieden die zich niet hadden onderworpen aan Karel V. Om druk te zetten op de keizer, kreeg Van Rossem opdracht een grootscheepse plundertocht te ondernemen. In 1542 had hij al grote delen van Utrecht en Brabant geteisterd; een jaar later keerde hij terug, ditmaal zuidelijker. Zijn legers trokken via 's-Hertogenbosch, Sint-Oedenrode en Woensel richting Eindhoven, dat toen nog een kleine vestingstad was.

Op dat moment werd het Huis ten Eckart bewoond door een adellijke familie die goede banden had met de Habsburgse heersers. Dat maakte het tot een doelwit. Volgens kronieken verschenen de troepen van Van Rossem plotseling bij de hoeve. De bewoners sloegen op de vlucht; het huis werd geplunderd en grotendeels in brand gestoken. Niet alleen de versterkte hoeve, maar ook omliggende hoeven en boerderijen in de huidige wijk Eckart gingen in vlammen op.

Voor Eindhoven en omgeving was de tocht van Van Rossem een ramp. Dorpen werden verwoest, oogsten gingen verloren, en honderden mensen raakten ontheemd. Toch bleef zijn naam voortleven in lokale verhalen. Nog eeuwenlang werd met afschuw verteld over de dag dat “*de Gelderse roofridder*” door de streek trok.

De Willem Hikspoorbrug

Bij een van de bruggen die het eiland Eckart ontsloot speelde zich op 19 september 1944 een beroemde gebeurtenis af. Een dag ervoor was Eindhoven bevrijd en de Duitsers waren voornemens om de stad terug te nemen. De voorhanden troepen waren echter ter plaatse onbekend, en toen een verkenningseenheid bij de brug over de Dommel kwam twijfelden ze of de brug hun zware materieel kon houden. Willem Hikspoor was tuinman op het landgoed Soeterbeek en volgens de overlevering overtuigde hij de Duitsers ervan dat de brug hen niet zou kunnen dragen. Hierdoor zouden ze besloten hebben om niet met zware tanks over die brug te gaan en zou Eindhoven een tankaanval bespaard zijn gebleven. Het verhaal van Hikspoor sloeg lokaal erg aan en sprak erg tot de verbeelding. De brug in de Soeterbeekseweg draagt sinds de 40 jarige herdenking in 1984 de naam Willem Hikspoorbrug.

Vogels tellen in de voetsporen van Vincent van Gogh

Tussen december 1883 en november 1885 verblijft Vincent van Gogh bij zijn ouders in de pastorie van de Hervormde Gemeente in Nuenen. Voor zijn verf, kwasten, drukinkt en papier kan hij in het nog erg agrarische Nuenen echter niet terecht en zoekt hij zijn heil in Eindhoven, waar hij ook vrienden zal maken en verliefd zal worden. Deze tochten van en naar Eindhoven legt Vincent te voet af, de meest directe – op dat moment beschikbare – route loopt over de Opwettenseweg en Wolvendijk.

Een van Vincent's vrienden uit Eindhoven is Dimmen Gestel, zoon van de drukker aan de Lange Dijk (nu Vestdijk). Dimmen en Vincent zwierven graag rond om te tekenen en schilderen op de Hoge Hei te Tongelre (nu het Wasven) en ook bezochten ze de Tongelresche Bosjes, nu het zuidoostelijke deel van ons telgebied rond de Oude Muschbergweg. Aan het eind van die dagen zochten ze steevast een mooi plekje op om van de ondergaande zon te genieten, waarbij Vincent volgens de overlevering volledig in vervoering kon raken van de prachtige kleuren in combinatie met het woeste landschap.

Vincent was een verzamelaar, en wel van vogelnestjes. Hij beschrijft in zijn brieven aan zijn broer hoe hij lang door beken moest waden om de zeldzame vogelnestjes te vinden. De jonge kinderen uit de buurt sloten hierbij graag aan, want Vincent bood hun regelmatig een centje aan als ze voor hem de nestjes uit hoge bomen haalden. Deze nestjes tekende hij vervolgens nauwgezet na. In zijn brieven vertelde Vincent ook dat de nestjes al waren verlaten en dat het broedsel was uitgekomen. Wat is het jammer dat de website waarneming.nl pas een eeuw later is opgericht, anders hadden we de uitkomst van ons broedvogelonderzoek kunnen vergelijken met de observaties van misschien wel de beste schilder die de wereld ooit gekend heeft.

Bosrietzanger

Hoogtekaart

Legenda

Luchtfoto

